

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
YABANCI DİLLER YÜKSEKOKULU

LOTUS

*INTERNATIONAL JOURNAL OF LANGUAGE AND TRANSLATION
STUDIES*

ULUSLARARASI DİL VE ÇEVİRİ ÇALIŞMALARI DERGİSİ

ISSN: 2791 -7290

*CİLT/VOLUME: 2, SAYI/ISSUE: 2
ARALIK/DECEMBER, 2022*

LOTUS

INTERNATIONAL JOURNAL OF LANGUAGE AND TRANSLATION STUDIES

CİLT/VOLUME: 2, SAYI/ISSUE: 2
ARALIK/DECEMBER, 2022
ISSN: 2791 -7290

Sahibi/ Owner

Selçuk Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu adına
Owner on Behalf of Selcuk University
Prof. Dr. Ahmet Kazım ÜRÜN

Editör/Editor

Prof. Dr. Onur KÖKSAL

Editör Yardımcısı/Editorial Assistant

Dr. Öğr. Üyesi Nuray PAMUK ÖZTÜK
Araş. Gör. Beyza Nur ZORLU

Yayın Kurulu/ Editorial Board

Prof. Dr. Arif Sarıçoban, Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. Dinçay Köksal, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Prof. Dr. İsmail Hakkı Mirici, Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Demirezen, Ufuk Üniversitesi
Prof. Dr. Muharrem Tosun, Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Abdelbaset Ahmed Marshdeh, Al al-Bayt University, Jordan
Prof. Dr. Gölge Seferoğlu, California State University, ABD
Prof. Dr. Huang Renwei, Shanghai Academy of Social Sciences, China
Assoc. Prof. Dürdane Hümbetova, Azerbaycan Bilim Merkezi, Azerbaycan

Dil Editörleri/Language Editors

Arapça/Arabic: Doç. Dr. Mustafa İsmail DÖNMEZ
İngilizce/English: Dr. Öğr. Üyesi Mustafa DOLMACI
Rusça/Russian : Dr. Öğr. Üyesi Ruşen RAMİZOĞLU
Almanca/German: Öğr. Gör. Dr. M. Dudar CANLI

Bu Sayının Alan Editörleri/Section Editors of This Issue

Prof. Dr. Muhammet KOÇAK
Prof. Dr. Ali TİLBE

İletişim/Contact

Selçuk Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu Akademi Mah. Alaaddin Keykubat Yerleşkesi Selçuklu-Konya
Tel: 0(332) 241 00 41/33173 e-Posta: selcuklotus@gmail.com
Makale göndermek için <http://lotus.selcuk.edu.tr/>

LOTUS

INTERNATIONAL JOURNAL OF LANGUAGE AND TRANSLATION STUDIES

CİLT/VOLUME: 2, SAYI/ISSUE: 2
ARALIK/DECEMBER, 2022
ISSN: 2791 -7290

Danışma Kurulu / Scientific Committee

Prof. Dr. Abdulvahit Çakır, Gazi Üniversitesi

Prof. Dr. Abed Elrahim Azzam Marashdeh Ajloun
National University, Jordan

Prof. Dr. Ali Mohammed Almashhor, King Saud
University

Prof. Dr. Ali Tilbe, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa

Prof. Dr. Arif Sarıçoban, Selçuk Üniversitesi

Prof. Dr. Badr Nasser Saleh Aljabr, Imam Mohammad
Ibn Saud Islamic University

Prof. Dr. Bahar Güneş, Ankara Sosyal Bilimler
Üniversitesi

Prof. Dr. Betka Salim Muhamed , Khider University,
Biskra, Algeria

Prof. Dr. Bülent Kırmızı, Osmaniye Korkut Ata
Üniversitesi

Prof. Dr. Djamel Sadna, Batna Unibersitesi, Cezayir

Prof. Dr. Ghazi Abuhakema, College of Charleston

Prof. Dr. Gülsev Pakkan, Selçuk Üniversitesi

Prof. Dr. Hacer Hande Uysal Gürdal, Hacettepe
Üniversitesi

Prof. Dr. İsmail Çakır, Ankara Sosyal Bilimler
Üniversitesi

Prof. Dr. İsmail Hakkı Mirici, Hacettepe Üniversitesi,
Türkiye

Prof. Dr. Kadid Dieb, Université Freres Mentouri
Constantine, Algeria

Prof. Dr. Kadriye Dilek Bacanak, Gazi Üniversitesi

Prof. Dr. Khaled Shaalan, The British University in Dubai

Prof. Dr. Mahmut Kafes, Selçuk Üniversitesi

Prof. Dr. Mehmet Takkaç, Atatürk Üniversitesi

Prof. Dr. Meriem Sahli, Al Akhawayn University

Prof. Dr. Mohamed Bounejma, Al Akhawayn University

Prof. Dr. Muhammet Hekimoğlu, Ankara Hacı Bayram
Veli Üniversitesi

Prof. Dr. Muhammet Koçak, Gazi Üniversitesi

Prof. Dr. Muharrem Tosun, Sakarya Üniversitesi, Türkiye

Prof. Dr. Murat Hişmanoğlu, Uşak Üniversitesi

Prof. Dr. Musa Yıldız, Gazi Üniversitesi

Prof. Dr. Nuray Alagözlü, Hacettepe Üniversitesi

Prof. Dr. Omar Mehdioui, Moulay Ismail University

Prof. Dr. Ravshan H. Maksudov, Fergana State Iniversity,
Uzbekistan

Prof. Dr. Soumia Ennaciri, Al Akhawayn University

Prof. Dr. Sun Yinggang, Zhejiang University, China

Prof. Dr. Tahir Balcı, Çukurova Üniversitesi

Prof. Dr. Zhang Hua, Beijing Language and Culture
University, China

Prof. Dr. Turan Paker, Pamukkale Üniversitesi

Assoc. Prof. Ahmed Tama Halabi, Qatar
University, Doha

Assoc. Prof. PaedDr. Silvia Barnová, DTI University,
Slovakya

Assoc. Prof. Leyla Aliyeva, Bakü Slavyan Üniversitesi,
Azerbaycan

Assoc. Prof. Li Xiaoli, Beijing Language and Culture
University, China

Assoc. Prof. Mahrous Borayyek, Qatar University, Doha

Assoc. Prof. Mohamad Zetan, Abdulmalik Saadi
University, Morocco

Assoc. Prof. Tamar Dolidze, Batumi State Maritime

Doç. Dr. Abdussamed Yeşilıdağ, Kırıkkale Üniversitesi	Academy Üniversitesi
Doç. Dr. Arif Bakla, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	Dr. Öğr. Üyesi Didem Yılmaz, Erciyes Üniversitesi
Doç. Dr. Abdussamed Yeşilıdağ, Kırıkkale	Dr. Öğr. Üyesi Eda Duruk, Pamukkale Üniversitesi
Doç. Dr. Ayşe Atıcı Arayancan, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi	Dr. Öğr. Üyesi Emad Abdelbaky Aly, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi
Doç. Dr. Cemal Çakır, Gazi Üniversitesi	Dr. Öğr. Üyesi Elif Kemalođlu, Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi
Doç. Dr. Ceyhun Yükselir, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi	Dr. Öğr. Üyesi Emine Eda Ercan, Necmettin Erbakan Üniversitesi
Doç. Dr. Fatma Kalpaklı, Selçuk Üniversitesi	Dr. Öğr. Üyesi Erdem Akbaş, Erciyes Üniversitesi
Doç. Dr. Gürhan Kırilen, Ankara Üniversitesi	Dr. Öğr. Üyesi Fatih Güngör, Afyon Kocatepe Üniversitesi
Doç. Dr. İrfan Tosuncuođlu, Karabük Üniversitesi	Dr. Öğr. Üyesi Feyza Görez, Erciyes Üniversitesi
Doç. Dr. İnci İnce Erdođdu, Ankara Üniversitesi	Dr. Öğr. Üyesi Gonca Ünal Chiang, Ankara Üniversitesi
Doç. Dr. Kürşat Cesur, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	Dr. Öğr. Üyesi Görsev Sönmez, Biruni Üniversitesi
Doç. Dr. Meryem Nakibođlu, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	Dr. Öğr. Üyesi Hümsset Seçkin, Akdeniz Üniversitesi
Doç. Dr. Oya Tunaboşlu, Süleyman Demirel Üniversitesi	Dr. Öğr. Üyesi Mevlüt Kula, Selçuk Üniversitesi
Doç. Dr. Özkan Kırmızı, Karabük Üniversitesi	Dr. Öğr. Üyesi Nesrin Şevik, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi
Doç. Dr. Senem Ceylan, Dokuz Eylül Üniversitesi	Dr. Öğr. Üyesi Nihat Yavuz, Çukurova Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Sevinç Arı, Marmara Üniversitesi	Dr. Öğr. Üyesi Nuray Dönmez, Selçuk Üniversitesi
Asst. Prof. Abderrahim Rachdi, Mohammed V University, Morocco	Dr. Öğr. Üyesi Nurcan Kalkır, Erciyes Üniversitesi
Asst. Prof. İbrahim Amer, Qatar University, Doha	Dr. Öğr. Üyesi Nurcihan Yörük, Selçuk Üniversitesi
Asst. Prof. Mahmoud Al-Ashiri, Georgetown University	Dr. Öğr. Üyesi Özge Gümüş, Adıyaman Üniversitesi
Asst. Prof. Manel Bel haiza Larribi, Higher Institute of Arts and Crafts in Gafsa- University of Gafsa, Tunisia	Dr. Öğr. Üyesi Pınar Turan Özdemir, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Abduljawad Alhrdan, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	Dr. Öğr. Üyesi Selin Tekeli, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Çekiç, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	Dr. Öğr. Üyesi Serhan Dindar, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Önal, Süleyman Demirel Üniversitesi	Dr. Öğr. Üyesi Suna Akalın, Atatürk Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ahmed Halil, Selçuk Üniversitesi	Dr. Öğr. Üyesi Şerafettin Yıldız, Selçuk Üniversitesi
Dr. Ogr. Uyesi Ahmed Shaikh Husayn, Kilis 7 Aralık Üniversitesi	Dr. Öğr. Üyesi Ümmügülsüm Albiz, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ayla Akın, Kırıkkale Üniversitesi	Dr. Öğr. Üyesi Yalçın Yunus, Kafkas Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Bengü Aksu, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	Dr. Öğr. Üyesi Zafer Ceylan, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Devrim Höl, Pamukkale Üniversitesi	Dr. Anil Kumar, Singhanian University, India
	Dr. Beisenbayeva Lyazzat Zhumabekovna, L.N Gumiliev

Dr. Nancy Ackles, University of Washington, USA

Dr. Taha Rajab, Durham University

Eurasian National University, Kazakhstan

Dr. Kenneth Ayouby, Wayne State University, USA

Dr. Luminia Diaconu, The Academy of Economic Studies, Moldavia

Dr. Victoria LEvinskaya, Team University

Elena Volkova, University of Exeter

Editörden;

Değerli okurlarımız;

LOTUS International Journal of Language and Translation Studies olarak 2022 yılı ikinci sayısı ile sizlerle buluşmaktan, Türkiye'deki dil ve çeviribilim çalışmalarına nicelikten öte nitelik odaklı, özgün ve bilimsel eserlerle katkıda bulunmaktan büyük mutluluk duyuyoruz. Dergimizin ilk sayısından itibaren olduğu gibi, tarafımıza gelen çalışmalara titiz ve nesnel bir şekilde yaklaşarak, alanında uzman hakemlerin inceleme ve değerlendirmeleri sonucunda dört makaleyi siz okurlarımızla paylaşıyoruz.

Bu sayımızda üç araştırma makalesi ve bir çeviri makale yer almaktadır. Araştırmaları ile dergimizin bu sayısına katkı sağlayan değerli bilim insanlarına, ülkemizin farklı üniversitelerinde görev yapmakta olup değerli zamanlarını ayırarak görüşlerini bizimle paylaşan hakemlerimize, derginin yayım hazırlıklarında özveri ile çalışan editör yardımcılarımıza ve yayın kurulumuza teşekkürlerimi sunuyorum.

Keyifli okumalar dilerim.

Editör
Prof. Dr. Onur KÖKSAL
Aralık 2022

İNDEKSLER/INDEXES

CİLT/VOLUME: 2, SAYI/ISSUE: 2
ARALIK/DECEMBER, 2022
ISSN: 2791 -7290

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

Gökçen KAPUSUZOĞLU

ÇİN KLASİK METİNLERİNDE YAKIN ANLAMLILIK SORUNU: “KIRGIZ” ADI ÖRNEĞİ 1-13
THE PROBLEM OF CLOSE MEANING IN CHINESE CLASSICAL TEXTS: EXAMPLE OF THE NAME
“KYRGYZ”

Halilcan KOLÇAK

DORIAN GRAY’IN PORTRESİ’Nİ, IMMANUEL KANT’IN AHLAK FELSEFESİYLE YENİDEN 14-24
DÜŞÜNMEK
RE-ENVISIONING THE PICTURE OF DORIAN GRAY THROUGH IMMANUEL KANT’S MORAL
PHILOSOPHY

Hamidreza ABDI

THE TRANSLATION PROCESS: THE STATUS OF TRANFACE (THE TRANSLATOR’S PREFACE) 25-38
AMONG IRANIAN READERS

Ayşe Melike ÖZEKMEKÇİ

KÜLTÜRLERARASI TEKNİK İLETİŞİMİN GÖRSEL YÖNLERİ: BİLİŞSEL BİLİMSEL VE GÖSTERGESEL 39-56
BAKIŞ AÇISI
VISUAL ASPECTS OF INTERCULTURAL TECHNICAL COMMUNICATION: A COGNITIVE SCIENTIFIC
AND SEMIOTIC POINT OF VIEW

Sema GÖKENÇ GÜLEZ

ÇİN DÜŞÜNCESİ VE KÜLTÜRÜ TEMEL KAVRAMLARI I 57-76
THE MAIN TERMS OF CHINESE THOUGHT AND CULTURE

ÇİN KLASİK METİNLERİNDE YAKIN ANLAMLILIK SORUNU: “KIRGIZ” ADI ÖRNEĞİ

Gökçen KAPUSUZUĞLU¹

Makale Bilgileri/ Article info

Makalenin Türü :Araştırma Makalesi
Article Type :Research Article:
Geliş Tarihi / Date Received: 26.07.2022
Kabul Tarihi / Date Accepted: 17.10.2022
Yayın Tarihi / Date Published: 15.12.2022

Makale Künyesi/To cite this article:

KAPUSUZUĞLU, G. (2022). Çin Klasik
Metinlerinde Yakın Anlamlılık Sorunu:
“Kırgız” Adı Örneği. *LOTUS International
Journal of Language and Translation
Studies*, 2(2),1-13.

Öz

Çince kaynaklar, yüzlerce yıllık sistemli ve kapsamlı çalışmaların titiz bir ürünü olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu özellikleriyle kaynaklar hem Türk tarihini hem de Türk kültür çevresinden halkların tarihlerini, kültürel özelliklerini ve efsanelerini bugüne taşımaya açısından önem arz etmektedir. Ancak kaynaklar okunurken karşılaşılan birtakım zorluklar vardır. Bu zorluklardan biri; aynı halkı, kişiyi veya boyu tanımlayan birden fazla farklı sözcüğün kullanılması durumudur. Bu durum, dil bilim çevrelerince “eş anlamlılık” değil, “yakın anlamlılık” olarak ifade edilmektedir. Bu yaklaşım, iki veya daha fazla sözcüğün bire bir aynı anlamı karşılamaının mümkün olmaması, muhakkak aralarında bir fark olduğu veya zaman içinde olacağı argümanı ile açıklanmaktadır. Çin klasik metinlerindeki bu yakın anlamlılık sorununa bu çalışmada “Kırgız” halkını tanımlamak için kullanılan farklı sözcükler üzerinden örnek verilmiştir. Çalışmada, Çin kaynaklarının temel bazı zorluklarından ve Çincenin temel özelliklerinden söz edilmiş, yakın anlamlılık kavramı incelenmiş ve Kırgız adı üzerinden Çin kaynaklarında geçen farklı sözcükler tespit edilmiştir. Bu sözcüklerin hangi kaynaklarda geçtiği saptanarak kaynaklardan örnek cümleler verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çince, Çin kaynakları, Yakın anlamlılık, eş anlamlılık, Kırgızlar.

THE PROBLEM OF CLOSE MEANING IN CHINESE CLASSICAL TEXTS: EXAMPLE OF THE NAME “KYRGYZ”

Abstract

Chinese sources appear as a meticulous product of hundreds of years of systematic and comprehensive studies. With these features, the sources are important in terms of carrying to present day both the Turkish history and the histories, cultural characteristics and legends of the peoples from Turkic cultural environment. However, there are some difficulties encountered while reading the sources. One of these difficulties is the use of multiple different words to describe the same person or tribe. This situation is expressed by linguistics circles not as "synonymity", but as "close meaning". This situation is explained by the argument that it is not possible for two or more words to have exactly the same meaning, there is definitely a difference between them or it will happen over time. An example of this problem of close meaning in Chinese classical texts is given in this study through the different words used to describe the "Kyrgyz" people. This study examines, some of the main difficulties of Chinese sources and some of the basic features of Chinese language, the concept of close meaning, different words in Chinese sources for the name Kyrgyz. It gives sample sentences of these words by determining in the sources.

Keywords: Chinese, Chinese Sources, Close Meaning, Synonymity, Kyrgyzs.

¹ Araş. Gör. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu, Yabancı Diller Bölümü, gokcen_66@windowslive.com, ORCID: 0000-0001-6188-1188
Res. Asst. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey University, School of Foreign Languages, Department of Foreign Languages, gokcen_66@windowslive.com, ORCID: 0000-0001-6188-1188

Giriş

Çin kaynaklarının Türklerin ve Türk kültür çevresinden halkların tarihini ve kültürünü öğrenmek için temel kaynaklardan olduğu bilinmektedir. Ancak bu kaynakların bu halklara ayrılmış bölümleri okunurken Çinli tarih yazıcılarının bu eserleri Türk tarihini anlatmak için kaleme almadıklarının akılda tutulması gerekir. Zira eserler, olayları doğrudan ve olduğu gibi anlatmamanın yanı sıra Çin tarafının dikkate değer özelliklerini ön plana çıkarmışlardır. Nitekim klasik eserlerin devlet tarafından yazdırılma amacı, mevcut hükümdarın geçmişte meydana gelen ne gibi olaylar sonucunda hâkimiyet kurduğunu açıklamaktır (Ercilasun, 2019: 18). Çin sınırlarında yaşayan yabancı halklardan yalnızca biri olarak görülen Türklerle ilgili kayıtların da bu bağlamda kaydedildiği bilindiği takdirde, kaynakların yanlı tutumunun farkına varılabilmekte ve kaynakların işaret ettiği Çin merkezli bakış açısından sıyrılarak kendi tarihimiz açısından bakılabilmektedir. Bu, klasik metinlerde araştırma yaparken karşılaşılan sorunlardan yalnızca biridir. Bunun dışında klasik eserlerde dikkat çeken bir diğer sorun ise bir dil bilgisi sorunudur. Bu sorun, aynı halkı karşılayan birden fazla sözcük kullanılması durumudur ki bu, eğer bütün sözcüklerin varlığı bilinmiyorsa araştırmayı oldukça zorlaştırmaktadır. Bu durum tek bir kişi, boy ve halkı tanımlamak için yazılışları farklı birden fazla farklı sözcüğün kullanılması durumudur. Bu dil sorunu eş anlamlılık veya anlamdaşlık terimleriyle açıklanamamaktadır zira bu terimler dil bilim çevrelerince hâlâ tartışılmaktadır.² Buna göre; bazı araştırmacılar sözcüğün karşıladığı anlama, bazıları ise sözcüğün içeriğinin ortaya çıkardığı soruna odaklanmaktadır (Akçataş ve Arı, 2018: 63).

Akçataş ve Arı'ya göre; “Doğal bir dilde, eşsüremliler olarak, aralarında hiçbir ayırım olmaksızın iki veya daha fazla dilsel formun aynı anlamı ifade etmesi mümkün değildir...Bir sözcüğün bütün durumlarda bir başka sözcüğün yerine kullanılması [da] mümkün değildir. İki kelime arasında yalnızca anlam ortaklığından söz edilebilir” (Akçataş ve Arı, 2018: 60, 64). Ayrıca hiçbir dilde yüzde yüz eş anlamlılığın mümkün olmadığı, bunun nedenlerinden birinin eş anlamlı görünen bazı sözcüklerin arasında zamanla anlam farklı oluşabilmesi olduğu da belirtilmiştir (Sarı, 2011: 538). Bu gerekçelerle duruma en uygun terimin yakın anlamlılık olduğu ifade edilmiştir (Aksan, 1974: 1; Akçataş ve Arı, 2018: 62).

“Yakın anlamlılığı gösteren en temel özellik, kimi bağlamlarda bu kelimelerin birbirinin yerine geçiyor olması ve kelime anlamlarının birbiri ile açıklanıyor olmasıdır” (Günay, 2015: 143).

² Bu konuyla ilgili tartışmalar için bkz: (Akçataş ve Arı, 2018).

Kırgız adı örneğinde de bu durum görülmektedir. Farklı dönemlerde Kırgız anlamında kullanıldığı tespit edilen 13 farklı sözcükten biri diğerinin yerine kullanılmıştır.

Yukarıda yer alan alanın uzmanlarının ifadeleri göz önüne alınarak bu çalışmada Çince kaynaklardaki bu sorundan “Yakın Anlamlılık” olarak söz edilmiştir. Çalışmada Çince kaynaklarda yer alan yakın anlamlılık sorunu “Kırgız” adı örneği üzerinden verilecektir. Kaynaklarda yapılan taramalar sonucunda tarih yazıcılarının Kırgız halkı için kullandığı 13 farklı sözcük tespit edilmiştir. Tarih yazıcılarının aynı halkı tanımlamak için hangi amaçla farklı sözcükler kullandığı ne yazık ki günümüzden tespit edilememektedir. Ancak kaynakların anlattıkları dönemden farklı dönemlerde yazılması bu duruma yol açan sebeplerden biri olarak düşünülebilir. Örneğin, 7. ve 10. yüzyıllar arasında ayakta kalan Tang Hanedanı’nı anlatan eserlerin 10. ve 11. yüzyılda yazılmış olması gibi. Ayrıca Çincenin piktografik özelliğinin de yakın anlamlılık sorununa sebebiyet vermiş olması muhtemeldir. Bu nedenle, Çincenin bazı özellikleri aşağıda kısaca verilmiştir:

Çince, resim yazısından türemiş bir dildir. Bu yazı şekli dünyanın sembollerle anlatılmasıdır. Günümüzde Çince kullanılan imlerin temeli, 3000 küsur yıl önce hayvan kemikleri, kaplumbağa kabukları ve bronz kaplar üzerine yazılmış yazılara dayanmaktadır (Kırilen, 2016: 16). Alfabeti olmayan Çince, her bir im tek bir sözcüğü ifade eder. Bunun yanında, tonlamalı bir dil olan Çince sözcükler ek almazlar, cümle içinde değişikliğe uğramazlar.

Oldukça uzun bir tarihî geçmişi olan Çince imler, tarihsel süreç boyunca farklı şekillerde seslendirilmişlerdir. Örneğin: M.S. 3. yüzyıl öncesi-Eski Çince, 3.-12. yüzyıl arası-Orta Çince, 12.-19. yüzyıl arası-Yakın Çağ Çincesi, 20. yüzyıldan günümüze- Çağdaş Çince olarak dönemlendirilmiştir (Kırilen, 2016: 35). Yukarıda sözü edilen Kırgız adını ifade etmek için kullanılan 13 sözcüğün de Eski ve Orta Çince karşılıklarına bakılabilir ancak bu başka bir çalışmanın konusudur.

Kırgız Örneği

Türk kökenli kavimlerden olan Kırgızlar³ hakkında Çince kaynaklar⁴ içerisinde oldukça detaylı bilgiler yer almaktadır. Hunlar dönemindeki kayıtların (SJ: 2893; HS: 3753) ardından Türklerin

³ Çince kaynaklarda yeşil gözlü ve sarı saçlı olarak tasvir edilen Kırgızlar, darı ve buğday ekimi ile uğraşmışlardır. Erkeklerin ellerine, kadınlarınsa boyunlarına dövme yaptığı kaydedilmiştir (Eberhard 1996: 67). Ana yurtları Kögmen Dağları ve Yenisey Nehri’nin kolu olan Kem havzasıdır (Taşağıl 2013: 73). Kırgızlarla ilgili detaylı bilgi için bkz: (Kalkan 2006; Golden 2013; Gömeç 2014; Erkoç 2021).

⁴ Çince kaynaklar Resmî Tarihler (正史) ve Harici Tarihler (野史) olarak ayrılmaktadır. Yirmi Dört Tarih (二十四史) adıyla bilinen Resmî Tarihler, Çin’deki hanedanlar tarihini anlatan toplam yirmi dört adet tarih kitabından oluşmaktadır. İlki M.Ö. 1.

türeyiş efsanesinde geçen Yi zhi ni shi dou'nun (伊質泥師都) oğullarından birine verilen isim olarak (BS: 3286; ZS: 908), ardından da Töles boylarından biri olarak (SS: 1879; BS: 3303; JTS: 3288) karşılaşılan Kırgızlar, daha sonra bağımsız bir devlet olarak kaynaklarda yer almaya devam etmiştir (XTS: 1122, 6146; JTS: 5196).

“Kırgız” adını karşılamak için kullanılan çok sayıdaki sözcük yakın anlamlılık sorununa örnektir. Buna göre; tarih öncesi dönemleri ele alan kaynaklarda “Gekun (隔昆/鬲昆)” ve “Jiankun (堅昆)” adı ile anılan Kırgız sözcüğü, daha sonraki dönemlerde sıklıkla bilinen Jiegu (結骨) sözcüğünün yanı sıra Qigu (契骨), Hegu (紇骨), Hugu (護骨) ve Juwu (居勿) gibi sözcüklerle de karşılanmıştır. Bu yakın anlamlılık durumu hem anlam karmaşasına yol açmakta hem de kaynak taraması yapılırken aynı anlamı karşılamasına rağmen varlığı veya kullanımı bilinmeyen sözcüğün taranmasına engel olmakta ve de eksik bilgi edinilmesine neden olmaktadır.

Buna göre; Çince kaynaklarda yapılan taramalar sonucunda Kırgız halkı için kullanılan 13 farklı sözcük tespit edilmiştir, bu sözcüklerin hangisinin hangi kaynaklarda geçtiği sırasıyla aşağıdaki gibidir:

Gekun 鬲昆: *Tarihçinin Kayıtları.*

Gekun 隔昆: *Han Kayıtları.*

Jiankun 堅昆: *Han Kayıtları, Eski Tang Kayıtları, Yeni Tang Kayıtları.*

Jiegu 結骨: *Eski Tang Kayıtları, Yeni Tang Kayıtları, Tang Huiyao, Tong Dian.*

Qigu 契骨: *Kuzey Tarihi, Zhou Kayıtları, Eski Tang Kayıtları, Yeni Tang Kayıtları.*

Hegu 紇骨: *Wei Kayıtları, Kuzey Tarihi, Sui Kayıtları, Eski Tang Kayıtları, Yeni Tang Kayıtları.*

Hugu 護骨: *Kuzey Tarihi, Wei Kayıtları.*

yüzyılda yazılan eserlerin sonuncusu, 18. yüzyılda yazılan Ming Hanedanı Kayıtları'dır. Külliyat, yaklaşık kırk milyon imden meydana gelmiştir ve 1832 yılda tamamlanmıştır (Wilkinson 2000: 501). Ancak önce Yeni Yuan Hanedanı Kayıtları (新元史), daha sonra da Qing Hanedanı Kayıtları (清史稿) bu külliyata dâhil edilmiş ve adı Yirmi Altı Tarih olarak değiştirilmiştir. Resmî Tarihler dışında kalan eserler ise Harici Tarihler olarak bilinmektedir. Harici Tarihler'in ortak özelliği devlet eliyle değil, bireysel yazar veya derleyiciler tarafından kaleme alınmış olmalarıdır. Bu yüzden pek çoğunda gerçeküstü öğeler ve anekdotlar göze çarpmaktadır. Buna karşın Resmî Tarihler'deki kimi boşlukları doldurmaları bakımından dikkate değer eserlerdir. Resmî Tarihler'de dile getirilmeyen kimi detaylar bu eserlerde kaydedilmiştir.

Juwu 居勿: *Yeni Tang Kayıtları*.

Hegusi 纥纥斯: *Yeni Tang Kayıtları*.

Xiajiasi 黠戛斯: *Eski Tang Kayıtları, Yeni Tang Kayıtları*.

Xiajiasi 轄戛斯⁵: *Liao Tarihi*.

Qierjisi 乞兒吉思: *Yuan Tarihi, Yeni Yuan Tarihi*.

Jilijisi 吉利吉思: *Yuan Tarihi*.

Bu sözcüklerin her biri Kırgızlar hakkında farklı bilgiler verilirken kullanılmıştır.

Her ne kadar “Kırgız” anlamında genellikle bilinen sözcük “Jiegu” olsa da Resmî Tarihler’de bu adla kaydedilmiş bir monografi bulunmamaktadır. Harici Tarihler’den *Tang Huiyao*’da ve *Tong Dian*’de ise bu ad ile yazılmış kısa bir monografi bulunmaktadır (THY: Tom. 100; TD: Tom. 200).

Aşağıda Kırgız anlamında kullanılan sözcüklerin geçtiği kaynaklardan örnek cümleler verilmiştir:

Kırgızlar için Çince metinlerde kullanılan sözcüklerin bağlamına bakıldığında, kronolojik açıdan ilk kayıtlar Hunlar dönemine de yer verilen *Tarihçinin Kayıtları* ve *Han Kayıtları* adlı eserlerdeki Gekun sözcüğüyle başlar. Her iki eserde de okunuşları aynı yazılışları farklı olan iki sözcük aynı cümlede kullanılmıştır. Buna göre her iki eserin de Hunlar monografisinde geçen cümle şöyledir:

“Daha sonra kuzeydeki Hunyu, Ding Ling, Gekun, Xing Li ülkeleri [Modu’ya] bağlandı” (SJ: 2893; HS: 3753).

Kırgızlar için kullanılan bir diğer ad Jiankun’dur. Jiankun ile *Han Kayıtları*’nda Zhizhi Chanyü’nün ele geçirdiği üç boydan biri olarak karşılaşılmaktadır. (HS: 3008, 3800). Buna göre;

“...Askerlerini batıya gönderip Jiankun’u yenilgiye uğrattı... Jiankun Chanyü’nün merkezine doğudan yedi bin li [mesafedeydi]...” (HS: 3800).

Yeni Tang Kayıtları’nda ise “Jiankun Dudufu’nun Jiegu boyu için kurulduğu” kaydedilmiştir (XTS: 1122). Bir başka cümlede ise “Xiajiasi, eski Jiankun’dur” denilmiştir

⁵ Buradaki “Xia” imi bir öncekinden farklı yazılmıştır.

(XTS: 6146). *Eski Tang Kayıtları*'nın 676 yılının ikinci ayına tarihlenen kayıtlarında "...Jiankun meşhur atlardan sundu" denilmiştir (JTS: 101).

Bir diğer kullanım olan Jiegu (結骨), *Eski Tang Kayıtları* ve *Yeni Tang Kayıtları*'nda çeşitli boy adlarından bahsederken Kırgızları karşılamak için kullanılmıştır. Her iki eserden örnek cümleler şöyledir:

"Batıda Karluklar, kuzeyde Jiegular vardı, hepsi ona bağlıydı" (JTS: 5165).

"Jiegular ile savaşmakta iyiydi, insanların çoğunun görünüşü Jiegulara benziyordu ancak dilleri farklıydı" (XTS: 6146).

Bir başka yazılış olan Qigu (契骨) hem *Kuzey Tarihi*'nde hem de *Zhou Kayıtları*'nda Türklerin türeyiş efsanesinde geçmektedir. Buna göre:

"... [Yi zhi] ni shi dou'nun duyguları ve nefesi farklıydı. Nefesiyle yağmuru çağırıp, rüzgârı durdurabiliyordu. İki kadınla evlenmişti. Bunlardan biri Yaz Tanrısı'nın, diğeri Kış Tanrısı'nın kızıydı. Biri gebe kalmış ve dört oğlan doğurmuştu. Onlardan biri beyaz bir kuğuya dönüşmüştü. Diğeri A-fu Nehri ve Jian Nehri arasında bir ülke kurdu adına Qigu (Kırgız) denildi..." (BS: 3286; ZS: 908)

Kaynaklarda Kırgız adı için kullanılan bir diğer ifade Hegu (紇骨)'dur. Hegu'nun geçtiği bazı örnek cümleler şöyledir:

"...Hegu, Yexi, Yunihuan gibi [boyların] muzaffer askerleri yirmi bine kadar çıkabilirdi" (BS: 3303; SS: 1879).

"Aşına She er... Yugu Şad ile Töleslerden Hegu [ve] Tongra gibi boyları paylaşıp yönettiler" (JTS: 3288).

Wei Kayıtları ve *Kuzey Tarihi*'nde Kırgız anlamında kullanılan Hugu (護骨) sözcüğü, kaynaklarda Gaoche boyu anlatılırken Gaocheların kökeninin dayandırıldığı kavimlerden biri olarak görülmektedir (WS: 2307; BS: 3270).

Bir diğer sözcük Juwu (居勿) yalnızca *Yeni Tang Kayıtları*'nın Uygur monografisinde geçmektedir. Burada "Xiajiasi'ya... Juwu da denir..." cümlesinde kullanılmıştır (XTS: 6146).

Çince kaynaklarda Kırgız adı için kullanılan bir diğer ifade Hegusi (紇圻斯)'dır. *Yeni Tang Kayıtları*'nda geçen bu sözcük Uygur monografisinde "Xiajiasi' ya... Hegusi da denir" cümlesinde kullanılmıştır (XTS: 6146).

Kırgızlar için kullanılan bir diğer sözcük Xiajiasi (黠戛斯)'dır. Hem *Eski Tang Kayıtları*'nda hem de *Yeni Tang Kayıtları*'nda geçen sözcük ile *Yeni Tang Kayıtları*'nda Kırgız monografisi kaydedilmiştir. Buna göre;

"Xiajiasi, eski Jiankun ülkesidir, toprakları Hami'nin batısında, Karaşar'ın kuzeyindedir..." (XTS: 6146).

Eski Tang Kayıtları'nda ise pek çok cümlede geçmektedir. Örneğin: "...Xiajiasılar, kendilerine Li Ling'in⁶ soyu derler, ülkeleriyle aynı soyadını almışlardır..." (JTS: 5213)

Kırgız anlamında kullanılan bir diğer sözcük Xiajiasi (轄戛斯)'dır. Yalnızca *Liao Tarihi*'nde görülen bu kullanımla ilgili örnek cümleler şöyledir:

"Uygur ve Xiajiasi ülkesi gelip haraç sundular" (LS: 1135).

"...[Ye] liu Liuge, Pendu'yu Xiajiasi ülkesine elçi gönderdi..." (LS: 937).

Kırgızlar için kullanılan bir başka sözcük Qierqisi (乞兒吉思)'dır. Yalnızca *Yuan Tarihi*'nde ve *Yeni Yuan Tarihi*'nde kullanılan bu sözcük aşağıdaki cümlelerde geçmektedir.

"Shunde, Datong gibi yolları yağmur [ve] dolu [bastı], Qierqisi boyunu su [bastı]" (YS: 613).

"...Qierqisi isyan etti... Taizu onları sakinleştirdi..." (XYS: Tom. 28).

Kırgızlar için kullanıldığı tespit edilen son ifade Jilijisi (吉利吉思)'dır. Bu sözcük yalnızca *Yuan Tarihi*'nde geçmektedir.

"Atamalardan sorumlu Bakan Liu Haoli, Jilijisi geleneklerinde ayarlamalar yaparak huzura geldi" (YS: 258).

Görüldüğü gibi Çin'deki Han Hanedanı döneminden Yuan Hanedanı dönemine kadar pek çok farklı kaynaktan Kırgız adı farklı şekillerde yazılmıştır. Çin tarihinde, bir hanedan yıkıldıktan sonra ardından kurulan yeni hanedan, önceki hanedanın tarihini yazdığından dönemi anlatan

⁶ Han dönemi komutanlarından biri olan Li Ling (李陵 ? – M.Ö.74) at binmede ve okçulukta çok iyidir. M.Ö. 89 yılında Hun Chanyüsunün kızıyla evlenmiştir. Hakkında detaylı bilgi için bkz: (Kara, 2021).

kayıtlar aslında anlattıkları olaylarla çağdaş değildir. Bu yüzden de kayıtlarda anlatılan olaylar ile bu kayıtların yazılış tarihleri arasında yüzyıllar vardır. Bu durumun, Kırgız adı için farklı kullanımlara olanak sağladığını söylemek mümkün görünmektedir. Ancak elbette tek gerekçe olarak değerlendirmek yanlış olacaktır.

Sonuç

Çalışmada, Kırgızları tanımlamak için kullanılan farklı ifadelerle kaynaklarda geçen cümlelerden örnekler verilmiştir. Bu çalışmada verilen örnek Kırgız adı olsa da yakın anlamlılık sorunu Çince kaynaklarda sıklıkla karşılaşılan bir durumdur. Örneğin, Rouran ve Uygur adlarının da kaynaklarda birkaç farklı şekilde yazımı mevcuttur. Ancak örneğin Göktürkleri ifade etmek için kullanılan Tujue (突厥) adı bütün kaynaklarda yalnızca tek bir şekilde yazılmıştır. Boy adlarının yanı sıra kişi adlarının yazımında da kendini gösteren bu sorun ancak farkındalık yoluyla çözülebilir. Bunun için günümüzde kullanımı yaygınlaşan dijital kaynakların kullanımında dikkatli davranılması, sadeleştirilmiş metinlerden ziyade birkaç farklı orijinal kaynaktan karşılaştırma yapılarak okuma yapılması bu sorunun üstesinden gelinmesine yardımcı olacaktır.

Son olarak Çincedeki imlerin kendi içerisindeki varyasyonu sorunu ancak Sinologların özel ilgisi ile tespit edilebilmektedir. Bu farkındalık ve bilinç olmadan yapılan araştırmalarda yakın anlamlılık sorununun varlığı bilinmeyecek ve çalışılan konular eksik kalacaktır. Nitekim bir resim yazısı olan Çince bu tür sorunlarla sık karşılaşılmaktadır. Ayrıca boy ve kavim adlarında karşılaşılan adlandırmalardaki bu çeşitlilik tarih araştırmalarında da göz önünde bulundurulması gereken bir durumdur.

Kaynakça

- AKÇATAŞ, A. ve Arı, E. (2018). Anlambilimin Eş Anlamlılık Sorunu. *Avrasya Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*. Sayı 2/2. s. 60-84.
- AKSAN, D. (1974). Eşanlamlılık Sorunu ve Türk Yazı Dilinin Eskiliğinin Saptanmasında Eşanlamlardan Yararlanma. *Türkoloji Dergisi*. Sayı 6/1. s. 1-14.
- BAN, Gu 班固 (1988). *漢書 Han Shu (Han Hanedanı Kayıtları)*. Pekin: Zhonghua Shuju.
- DU, You 杜佑 (1988). *通典 (Tong Dian)*. Pekin: Zhonghua Shuju
- EBERHARD, W. (1996). *Çin'in Şimal Komşuları*. (Çev. Nimet Uluğtuğ). Ankara: TTK.
- ERKOÇ, H. İ. (2021). *Yenisey'den Seyhun'a Türkler Kırgızlar, Türgişler, Karluklar ve Oğuzlar*. İstanbul: Kronik.
- ERCİLASUN, K. (2019). *Türk Tarihinde Asya Hunları Birinci Hakimiyet Dönemi*. İstanbul: Dergâh.
- GOLDEN, P. B. (2013). *Türk Halkları Tarihine Giriş*. (Çev. Osman Karatay) Ankara: Ötüken.
- GÖMEÇ, S.Y. (2014). *Kırgız Türkleri Tarihi*. Ankara: Berikan Yayınevi.
- GÜNAY, N. (2015). Türk Dilinde Eş Anlamlılık ve 'Gönül, Yürek, Kalp' Kelimeleri. *Türkbilig*. Sayı 29. s. 121-146.
- KALKAN, M. (2006). *Kırgızlar ve Kazaklar*. İstanbul: Selenge Yayınları.
- KARA, G. (2021). Asya Hunlarının (Xiongnu) Tarihinde Çinli Komutan Li Ling. *Türk Tarihi Araştırmaları Dergisi*. Sayı 6/1. s. 1-28.
- KE, Shaomin 柯劭忞. *新元史 Xin Yuan Shi (Yeni Yuan Tarihi)*. 20 Ocak 2022 tarihinde <https://zh.wikisource.org/wiki/%E6%96%B0%E5%85%83%E5%8F%B2/%E5%8D%B7252> adresinden erişildi.
- KIRİLEN, G. (2016). *Çin Dili*. Ankara: Gece Kitaplığı.
- LI, Yanshou 李延寿 (1988). *北史 Bei Shi (Kuzey Tarihi)*. Pekin: Zhonghua Shuju.
- LINGHU, Defen 令狐德棻 (1988). *周書 Zhou Shu (Zhou Hanedanı Kayıtları)*, Pekin: Zhonghua Shuju.

- LIU, Xun 劉詢 (1988). *舊唐書 Jiu Tang Shu (Eski Tang Kayıtları)*. Pekin: Zhonghua Shuju.
- SARI, M. (2011). *Türkiye Türkçesinde Eş Anlamlılıkla İlgili Bazı Sorunlar*. Turkish Studies. Sayı 6/1. s. 533-538.
- SIMA, Qian 司马迁 (1988). *史记 Shiji (Tarihçinin Kayıtları)*. Pekin: Zhonghua Shuju.
- SONG, Lian 宋濂. *元史 Yuan Shi (Yuan Tarihi)*. Zhonghua Shuju, 1975.
- TAŞAĞIL, A. (2013). *Çin Kaynaklarına Göre Eski Türk Boyları*. Ankara: TTK.
- TUO, Tuo 脱脱. *辽史 Liao Shi (Liao Tarihi)*. Zhonghua Shuju, 1975.
- OUYANG, Xiu 歐陽修 (1988). *新唐書 Xin Tang Shu (Yeni Tang Kayıtları)*. Pekin: Zhonghua Shuju.
- WANG, Pu 王溥 (1955). *唐会要 (Tang Huiyao)*. Pekin: Zhonghua Shuju.
- WEI, Shou 魏收 (1988). *魏書 Wei Shu (Wei Hanedanı Kayıtları)*. Pekin: Zhonghua Shuju.
- WEI, Zheng 魏征 (1988). *隨書 Sui Shu (Sui Hanedanı Kayıtları)*, Pekin: Zhonghua Shuju.
- WILKINSON, E (2000). *Chinese History: A Manual*. Cambridge: Harvard UP.

Kısaltmalar

BS: Kuzey Tarihi

HS: Han Kayıtları

JTS: Eski Tang Kayıtları

LS: Liao Tarihi

SJ: Tarihçinin Kayıtları

SS: Sui Kayıtları

TD: Tong Dian

THY: Tang Huiyao

WS: Wei Kayıtları

XTS: Yeni Tang Kayıtları

XYS: Yeni Yuan Tarihi

YS: Yuan Tarihi

ZS: Zhou Kayıtları

Structured Abstract

Chinese sources appear as a meticulous product of hundreds of years of systematic and comprehensive studies. With these features, the sources are important in terms of carrying to present day both the Turkish history and the histories, cultural characteristics and legends of the peoples from Turkic cultural environment. However, there are some difficulties encountered while reading the sources. One of these difficulties is the use of multiple different words to describe the same person or tribe. This situation is expressed by linguistics circles not as "synonymity", but as "close meaning". This situation is explained by the argument that it is not possible for two or more words to have exactly the same meaning, there is definitely a difference between them or it will happen over time. An example of this problem of close meaning in Chinese classical texts is given in this study through the different words used to describe the "Kyrgyz" people. This study examines, some of the main difficulties of Chinese sources, the concept of close meaning, different words in Chinese sources for the name Kyrgyz. It gives sample sentences of these words by determining in the sources.

It is known that Chinese sources are the main sources for learning the history and culture of Turks and peoples from the Turkish cultural environment. However, when reading the sections of these sources devoted to these peoples, it should be kept in mind that Chinese historiographers did not write these works to tell Turkish history. Because the works, in addition to not telling the events directly, highlighted the remarkable features of the Chinese side. This is just one of the problems encountered when researching classical texts. Apart from this, another problem that draws attention in classical works is a grammar problem. This problem is the use of more than one word that corresponds to the same tribes, which makes the search very difficult if the existence of all the words is not known. This is the case of using more than one different word with different spellings to describe a single person and tribe. This language problem cannot be explained by the term synonymy because this term is still discussed by linguistics circles. Considering the statements of the experts in the field, this problem in Chinese sources is referred to as "close meaning" in this study. In the study, this close meaning problem in Chinese sources will be given through the example of the name "Kyrgyz". As a result of the research in the sources, 13 different words used by the historiographers for the Kyrgyz people were determined. Unfortunately, it cannot be determined today for what purpose the historiographers used different words to describe the same people. However, the fact that the sources were written in

different periods from the period they tell can be considered as one of the reasons for this situation. For example, works telling the Tang Dynasty, which survived between the 7th and 10th centuries, were written in the 10th and 11th centuries.

Although the example given in this study is the name Kyrgyz, the problem of close meaning is a situation that is frequently encountered in Chinese sources. For example, there are several different spellings of Rouran and Uyghur names in the sources. This problem, which manifests itself in the writing of personal names as well as tribe names, can only be solved through awareness. For this reason, being careful in the use of digital resources, which are widely used today and making comparisons from several different original sources rather than simplified texts will help to overcome this problem. Finally, the problem of variation within the Chinese character can only be determined with the special attention of Sinologists. In the researches conducted without this awareness and consciousness, the existence of the problem of close meaning will not be known and the subjects studied will be incomplete.

DORIAN GRAY'IN PORTRESİ'NI, IMMANUEL KANT'IN AHLAK FELSEFESİYLE YENİDEN DÜŞÜNMEK

Halilcan KOÇAK¹

Makale Bilgileri/ Article info

Makalenin Türü : Araştırma Makalesi
Article Type : Research Article
Geliş Tarihi / Date Received: 19.06.2022
Kabul Tarihi / Date Accepted: 11.10.2022
Yayın Tarihi / Date Published: 23.12.2022

Makale Künyesi/To cite this article:

KOÇAK, H. (2022). Re-Envisioning The Picture of Dorian Gray Through Immanuel Kant's Moral Philosophy. *LOTUS International Journal of Language and Translation Studies*, 2(2),14-24.

Öz

Victoria döneminin en ünlü romanlarından birisi olan Dorian Gray'in Portresi, yayımından bu yana hem edebiyat hem de felsefe çalışmalarının odak noktası olmuştur. Oscar Wilde, romanın benzersiz karakterleri aracılığıyla yalnızca Victoria toplumunu eleştirmekle kalmaz, aynı zamanda ahlakı da sorgular. Bu çalışma, Wilde'ın Dorian Gray'in Portresi eserini, Immanuel Kant'ın ahlak felsefesi aracılığıyla tetkik edecektir. Kant, ahlak felsefesinin büyük bir kısmını "hüsnüniyet" kavramı üzerine kurmuştur ki bu ayrıca onun "ödev" fikrinin temelidir. Bu fikre göre, "hüsnüniyet" ile yerine getirilen eylemler, ayrıca evrenselleştirilebilecek ilkeler ile yerine getirilmelidir. Bu eylemler insanlığı ve insanların hayatlarını da kolaylaştırmalıdır. Bu fikrin aksine, arzularını ve tutkularını takip eden Dorian'ın karakterindeki aşamalı değişimler, onun "hüsnüniyet"inin ve ahlak duygusunun kötüleşmesine ve yitimine sebep olur. Bu çalışma, Dorian'ın çalkantılı karakterinin, Kant'ın ahlak felsefesiyle olan uyumsuzluklarını tetkik etmeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dorian Gray'in Portresi, etik, Immanuel Kant, hüsnüniyet, ödev.

RE-ENVISIONING THE PICTURE OF DORIAN GRAY THROUGH IMMANUEL KANT'S MORAL PHILOSOPHY

Abstract

One of the most prominent novels of the Victorian era, The Picture of Dorian Gray has been a focus of both literary and philosophical studies since its publication. Oscar Wilde not only criticizes Victorian society through unique characters of the novel but also investigates ethics. This study will explore Wilde's The Picture of Dorian Gray under the light of Immanuel Kant's moral philosophy. Wilde grounds much of his understanding of morals upon the concept of "good will", which is also the foundation of Kant's "duty". According to his idea, the actions that are done in accordance with "good will" are supposed to be done with the maxims that can be universalized. These actions must develop humanity and lives of people, as well. Contrary to this view, gradual changes of Dorian's character, as he follows his desires and passions, leads to deterioration and loss of his "good will" and moral sentiment. This study aims to explore the incongruences of Dorian's fluctuant character with Immanuel Kant's moral philosophy.

¹ Öğretim Görevlisi, Abdullah Gül Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu, Yabancı Diller Bölümü, halilcan.kocak@agu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-6957-9135
Lecturer, Abdullah Gül University, School of Foreign Languages, Department of Foreign Languages, halilcan.kocak@agu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-6957-9135

Keywords: The Picture of Dorian Gray, ethics, Immanuel Kant, good will, dut
Introduction

An Overview of Immanuel Kant's Ethics as Background Information

Inarguably, Kant's ideas and his influence on the development of philosophy have not only contributed to the advancement of humankind, but also gave a shape to the formation of a new social, political, and scientific milieu in the 18th century when dogmatism began to be replaced with enlightenment. Especially, his groundbreaking rationalist approaches to moral philosophy led to an unprecedented understanding of it, characterizing its modern definitions and interpretations within the era. Kant handsomely critiqued antecedent notions through which he formulated his own unique understanding. It will be apt to utter that Kant annihilated the last traces of the middle age ideology and constructed a definite humanism with all of its components. In his endeavor to establish a new sort of humanistic thought, he utilized from the former ideologies; he partially rejected some ideas of empiricists, whose most prominent representative is David Hume, to whom he had a great admiration. Similarly, he strived to formulate a new rationalism by critiquing former rationalists. With all of these contributions, he became the most outstanding figure of enlightenment era.

Toward determining the tenets of moral action, Kant primarily bases his philosophy on reason, rather than sensations or emotions. Because reason is sufficient, on its own, for humankind to explore the fundamental principles of their actions without getting a divine help. With this help of reason, individuals can regulate their actions and lives morally. As he indicates in Kant's famous work *Groundwork for the Metaphysics of Morals*, reason assists people to act in accordance with the moral laws of the nature. (Kant, 2002, p. 12) Kant draws attention to the necessity of "good will" in any action that is conducted. Good will is that which construes morality. Kant indicates the nature of good will as follows:

"The good will is good not through what it effects or accomplishes, not through its efficacy for attaining any intended end, but only through its willing, i.e., good in itself, and considered for itself, without comparison, it is to be estimated far higher than anything that could be brought about by it in favor of any inclination, or indeed, if you prefer, of the sum of all inclinations."(Kant, 2002, p. 10)

In other words, good will is the pure duty of people that is immersed within themselves. Through this good will, the world can be a habitable place, where people live happily. However, it is

highly necessary to know that Kant's thought of "good will" is not even partially based on utility or consequences. Rather, good will naturally cause to general happiness without aiming it. Because under the circumstance under which utility is prioritized or aimed, the nature of the good will is distorted, which breaks the universal moral law. Moreover, good will is not a phenomenon that can be taught. Instead, it is something that can be realized or enlightened. (Kant, 2002)

Kant proposes his prominent term of "categorical imperative" to determine if an action is moral or not. According to the requirements of categorical imperative, an action initially should be acted upon maxims that can be universalized into the law of nature. Secondly, this specific action must develop lives of people or the world. Kant distinguishes categorical imperatives from hypothetical imperatives, which corresponds to sort of a consequentialist idea. (Kant, 2002, p. 42) Because when an action is conducted based on hypothetical imperative, it is against the nature of good will, which makes it a non-moral action. They are based upon personal profits of dispositions. Hence, they cannot be universalized or applied for the whole humanity. In contrast, categorical imperatives are "apodictic" and a priori. Namely, these imperatives are necessary and true within their nature, which is why they are independent from any relative circumstances.

Kant categorizes "duty" as perfect and imperfect duties. This categorization does not only offer an alternative consideration of deontology but also provides a new interpretation within the discussion of agent centered and patient centered deontology. Kant identifies perfect duties as "a perfect duty that which permits no exception to the advantage of inclination" (Kant, 2002, p. 38) In other words, perfect duties refer to the duties whose negation cannot be excused by any natural choice or desire. The reason why perfect duties are not debatable in terms of exceptions is caused by the fact that negation of a perfect action contradicts with the first condition of the categorical imperative; this negation of perfect duty breaks the universal law. On the other hand, imperfect duties correspond to duties that do not enquire a similar necessitation. The individual has a "latitude" in imperfect duties, which offers a free choice in the way that the action is conducted. In a way, duties to oneself are only a matter a personal disposition. In this sense, all the duties to oneself are imperfect duties. (Kant, 1991, p. 242) Cummiskey tackles these two duties as "narrow and wide" duties in accordance with their scope. (Cummiskey, 1990, p. 607)

Before seeing Kant's ideas over agent and patient centered deontology, it is worth remembering the distinction that evaluation of perfect and imperfect duties is made within the scope of duty-

based idea, the distinction of agent centered, and patient centered deontology is within the discussion of right-based idea. (Alexander, 2020, p. 7) Kant can be considered as a patient centered deontologist. Because for him concentrating upon neutral reasons or rights is necessary than personal or relative inclinations. For instance, killing a person for the purpose of saving two other persons is a wrong action for him. For his patient centered deontology, every person has a right not to be killed whatever the purpose or the intention is. Killing a person for this specific purpose would mean using him/her as means to an end, which contradicts with Kant's deontological view. Moreover, killing a person violates the first condition of categorical imperative. Particularly, his approaches to this discussion accounts for why Kant is the highest humanist in his era.

All in all, Kant's contribution to deontology has been a cornerstone for philosophers and researchers for his unique way of approaching to moral philosophy. With the help of given background information of Kant's deontology, moral analysis of the Picture of Dorian Gray will be elucidated.

A Brief Overview of Victorian Era Society

The social structure and the political ground of the Victorian era are of a major significance within the analysis of The Picture of Dorian Gray as Dorian is highly sensitive to the norms and tenets of his society at the beginning of the novel. Holding a high and aristocratic status in the Victorian era, Dorian, just like other people that are on the higher strata of society, is not out of the expectations and norms of his society. He is expected to fulfill any of his actions by considering his status in the community. An aristocratic individual cannot be expected to behave as plebeians due to the extreme class differences in Victorian era. However, it should also be remembered that the 19th century England had drastic changes in the society as a result of industrialization and growing labor force, which inevitably brought about the emergence of a more apparent middle class.

“The success of the middle-classes in the Victorian period can be seen in their ability to universalize a set of principles based on individuality and progress. In moving from a society based on rank and privilege to one based on free exchange, the very idea that an individual, through hard work, thrift, and self-reliance, could achieve social and economic success provided an equalizing principle.” (Loftus, 2017)

The gap inside the social strata was gradually closing especially between the middle class and upper class. Meanwhile, the rich were still rich, and the poor were still poor. Considering that norms and moral understanding of the individuals are directly shaped by their economic power and social status, the moral values of the individual are accordingly molded. In other words, the gradual change in the social and economic structure brought along new expectations from individuals in this period. The newly established rules of the Victorian era enabled new patterns of social structure. (Wilson, 1965) Hence, these changes cannot be separated from the actions and moral values of the people. Even though England was undergoing a social and political transition, the established norms couldn't be easily abandoned by low and high classes. Thus, the individuals of the Victorian period were in a social adaptation process in which they were both confined by the established tenets of the previous period and liberated by the new conditions of their society. Many aspects of community such as family structure, understanding of morality and individual habits, were influenced by the changes in the social texture of England.

With the Reform Bill in 1832, Victorian Era started to change both socially and culturally. When Queen Victoria took over the throne 5 years after the Reform Bills, she greatly contributed to the changes of the society. Many different areas of social and political life were improved such as education and property ownership. The adaptation of individual to these changes took some time. The moral and social tenets of the community were mostly what they had learned from pre-Victorian era. The emergence of the middle class, particularly, changed the way how "individuals" should be defined and what should be expected from them as members of English society. It was quite natural for Victorian society to feel the betweenness among all these changes. With the growing power of industrialization, "labor" was the term that marked the individual. The emergence of the middle class did not change the conditions of working class. Prosperous as England was, working class were still suffering from sanitation problems, malnutrition, and lack of access to certain social rights like education. Children of the working class had to work for long hours to help their families getting by instead of studying. The sudden increase in the population of England also caused housing problems, which dragged people to inhabit in suburbs with awful conditions. Even though factories enabled common people to get a job in return for income, the amount of money they got were relatively low. On the other hand, the landlords and business owners had substantially higher income, which widened the gap between upper class and working class. (Humphries, 2010, p. 239) This circumstance changed the way how individuals sustain their lives. Most of their daytime were used for working, which

left quite little space for social interaction within working class whereas upper class had the opposite chance. Therefore, the social behaviors of the classes were also in transitions. These behaviors resulted in major shifts in terms of social norms and duties in Victorian Era. This circumstance affected the moral codes of the society since the actions and the expectations from the individuals took a different form.

The Picture of Dorian Gray within the Moral Sphere of Kant

Wilde published *The Picture of Dorian Gray*, which is the only novel of him, ten years before his death in 1900. He both created a reformist idea of aesthetics and criticized Victorian society through philosophical questioning. Moreover, it is seen in the novel that many aspects of ethics are highlighted. Notwithstanding the fact that the ensuing oppositions against the novel caused much trouble to Wilde, both literary and social significance of the novel holds a sensational place even today in terms of both ethical and aesthetical sense.

At the beginning of the novel, Dorian Gray is introduced as a young noble man in the Victorian society. He does not only epitomize “a decent man” of his society, but also, he is greatly admired by others. His impeccable beauty charms the painter, Basil, who paints a picture of Dorian Gray. Indisputably, meeting with Lord Henry, a friend of Basil, is the most important part of the novel. Because the philosophical and brave utterances of Lord Henry have a great deal of influence on Dorian. Moreover, Lord Henry’s endeavor to convince Dorian about his hedonistic philosophy can be said to be a sort of a “wickedness”, considering that some of his suggestions are not that much innocent or benevolent. (Weedman, 2014, p. 15) In the hall where Basil is painting Dorian, Lord Henry says:

“...To influence a person is to give him one’s own soul. He does not think his natural thoughts or burn with his natural passions. His virtues are not real to him. His sins, if there are such things as sins, are borrowed... The aim of life is self-development. To realize one’s nature perfectly—that is what each of us is here for. People are afraid of themselves, nowadays. They have forgotten the highest of all duties, the duty that one owes to one’s self. Of course, they are charitable. They feed the hungry and clothe the beggar. But their own souls starve and are naked.” (Wilde, 2017, p. 29)

It is overtly seen in Lord Henry’s utterances that he relates most of his ideas to passions and the necessity of them. In a way, the expression of “burn with his natural passions” implicitly refers to the notion that one has to live in accordance with what his natural passion requires him to do.

His emphasis of “self-development” is coherent with Kant’s idea of “imperfect duty to self”. However, the motives behind two ideas seem different from one another, in that; Lord Henry considers self-development as a means to obtaining a state of sovereignty through which one can “burn with his natural passions.” On the contrary, self-development in Kant’s deontology does not function in the same way. Instead, self-development can only be seen as an imperfect duty to self. Lord Henry’s indication of the highest duty does not refer to the same highest duty that of Kant’s. Because Kant’s understanding of highest duty corresponds to the duty that is fulfilled with no condition or any relative purpose. Lord Henry considers this duty as an ultimate purpose or at least, as a primary purpose, which contradicts with Kant’s idea in that sense. Lord Henry continues his speech as follows:

“We are punished for our refusals. Every impulse that we strive to strangle broods in the mind and poisons us. The body sins once, and has done with its sin, for action is a mode of purification. Nothing remains then but the recollection of a pleasure, or the luxury of a regret. The only way to get rid of a temptation is to yield to it.” (Wilde, 2017, p. 30)

Lord Henry’s decisive remarks perplex Dorian’s mind as they are totally different from his ideas and mindset. Lord Henry tries to encourage him to follow his impulses and his passions. For Kant, such actions are not moral as they can violate categorical imperatives. Yielding to temptations might require an immoral action to be fulfilled. For instance, if one is tempted to be rich person, the decision to steal money would be a solution. However, as this action cannot be universalized and considered as a good action for the humanity, it should not be followed according to Kant’s idea. Thus, the conspicuous suggestions of Lord Henry apparently are not something that can be morally good for Dorian even though these suggestions can bring him pleasure and individual happiness.

By emphasizing Dorian’s youth and beauty, Lord Henry constantly suggests him to follow his desires without any hesitation. Moreover, he thinks that this is the only way to enjoy his life before getting old and ugly. In one of their conversations Lord Henry says:

“Live! Live the wonderful life that is in you! Let nothing be lost upon you. Be always searching for new sensations. Be afraid of nothing... A new Hedonism—that is what our century wants. You might be its visible symbol. With your personality there is nothing you could not do. The world belongs to you for a season.” (Wilde, 2017, p. 35)

These remarks of Lord Henry are the explicit proof that he is a hedonist. At least, that is what he suggests to Dorian. Even though this suggestion can make one happy, it will bring along immorality. Because they are not even the actions that are reached through reason, but sensations. As reason is out of function in this case, a person who acts in accordance with this suggestion will end up being the victim of his passions and desires. Perhaps, this can be a way to reach to an inner freedom, but that would be an inner freedom without morality. Because, for Kant, desires or passions can bring inner freedom only on the condition that they are under the control of reason. If they are not controlled by reason, they will begin to control the person, which degenerates his moral values. (Kant, 1991, p. 208) Moreover, embracing a hedonist idea is intrinsically against the principle of “good will”.

After such passionate and flamboyant suggestions, Dorian cannot help himself from realizing that he has an impeccable beauty. Especially after he sees the completed picture of himself on the canvas, he considers himself to be the perfect one, who should know the value of himself. This is the moment where Dorian turns into a self-indulgent hedonist as Lord Henry had already suggested him. He is so mesmerized by the beauty of the picture that his ideas abruptly, in a way, command him to be a hedonist. His idea of hedonism is triggered by two factors: initially, by the encouragement of Lord Henry, and his realization of his flawless beauty. This realization happens right after he sees the portrait. Then, he literally begins to express his supereminence over everything. This is clearly seen in these sentences “I’m jealous of everything whose beauty does not die. I am jealous of the portrait you have painted of me.” (Wilde, 2017, p. 40). He even tries to degrade the beauty of the portrait even though what he sees is nothing but himself. That clearly indicates that his narcissistic characteristic begins to emerge. His overestimating himself over others violates Kant’s understanding of humility. Kant posits that comparing oneself with others or belittling others is utterly against the duty to himself. It is a “false humility” to praise himself so that his inner worth can be understood better. Moreover, for Kant, it is a degradation of oneself if he tries to do praise himself or belittle others. (Kant, 1991, p. 231) Hence, Dorian violates the duty to himself in this aspect.

After Dorian falls in love with Sibyl Vane and he intends to marry her, Lord Henry tries to discourage Dorian lest he marries Sibyl. He not only harshly degrades women, but also sees them as huge obstacles in a pleasurable life. Lord Henry says to Dorian: “Pleasure is Nature’s test, her sign of approval. When we are happy, we are always good, but when we are good, we

are not always happy. To be good is to be in harmony with one's self" (Wilde, 2017, p. 101). He obviously places pleasure onto the center of nature. In other words, pleasure is focused on the personal level of the individual for Lord Henry. It should be noted that Lord Henry's association of nature-pleasure is different from Kant's consideration of the matter. Kant classifies pleasures into some categories such as practical pleasure or intellectual pleasure, depending on the motives behind the pleasure whereas Lord Henry focuses on the broadest sense of pleasure. In this broadest sense, pleasure is regarded as the only good for Lord Henry. (Manganiello, 1983, p. 28)

After Sibyl Vane commits suicide, as a result of Dorian's merciless attitudes and remarks toward her, Dorian blames himself for her suicide at first. Having talked to Henry about the incident, Dorian is convinced himself of his innocence in a very short time. He thinks that it is Sybil Vane, herself, that causes her death. Even he finds himself lucky for experiencing such a dramatic incident. Because experience is also a significant part of their (Dorian and Lord Henry) hedonism. Thus, Dorian feels very little upset for the death of the woman he falls in love with. By relieving himself with the help of Lord Henry, Dorian says, "How well you know me! But we will not talk again of what has happened. It has been a marvelous experience. That is all. I wonder if life has still in store for me anything as marvelous." (Wilde, 2017, p. 133) These remarks are his inner legitimization of his quasi-innocence. However, he is not fully clear of the cause of Sibyl's suicide. By doing that so, he contravenes what Kant calls duty to others. Kant proposes that each individual is responsible for loving each other even though some of them do not find others worthy enough to do that. Excluding oneself from this duty, by legitimizing himself for any reason, violates this rule. Because "I" is an important part of universality, which is the primary source of this duty. (Kant, 1991, p. 245) On the other hand, Dorian does not even take the necessary liability for the suicide of Sibyl let alone mourn after her. He solely focuses on his own pleasure in a selfish way. As Dorian discovers that the portrait mars when he acts immorally or violently, this magical trait of the portrait gives him the power to ignore what is bad or upsetting and to see what is pleasurable. The portrait, in fact, reflects Dorian's self-consciousness. (Li, 2017, p. 570)

Dorian spends his years by following his pleasures and enjoyments. He travels and tastes bodily pleasures and turns into a person full of hedonism. He is now, utterly, a different person from what he was in his past. When he turns back to his home, the beauty of his face has the same beauty, because it is the portrait that has suffered instead of him. Hence, Lord Henry's curiosity

of the secret of his beauty grows rapidly, as everyone else. The painter and Lord Henry insist on seeing the portrait that has been kept hidden by Dorian to reveal his secret. When Dorian decides to show the decayed portrait to Basil, he petrifies and is suddenly killed by Dorian who tries to keep his secret from others. He dares to kill his friend for the sake of protecting the portrait. It can be understood that his moral and social values are blunter than it has ever been before. All the prices for his agonies, violent behaviors and hedonistic lifestyle are paid in return for his own death when he stabs the portrait.

Conclusion

As a conclusion, Dorian turns into an immoral person from decent intellectual member of his society. By listening to Lord Henry, who is a reputed philosopher, he follows his pleasures and desires without considering the benefit of others and even himself. Lack of his common sense, Dorian goes against the moral maxim of Kant, who defies the notion that one has to consider the benefit others while acting. He not only mars his personality, but also, he becomes the arbiter of the death of Sibyl Vale and Basil. Moreover, as a pure hedonist, he never sees himself responsible for the suicide of Sibyl Vane and murder of Basil even though he is the one who leads to their death. The sole purpose of life is to reach his passions and get satisfaction of his instantaneous desires. His actions get so far away from being moral that they become even dangerous for the people around him let alone they can be universalized for the consideration of Kant' morality. This relative and personal focus on bodily pleasures cause Dorian to end up being immoral. As a consequence, Dorian loses his sense of "good will", which construes Kant's deontological foundation. Due to the lack of "good will", he is not able to act in accordance with the idea of "social and personal good". No matter how happy he is for his life, the source of his happiness comes from the hedonistic actions, not from the notion of duty. In other words, in Kantian sense, Dorian fails to sustain a moral life by contravening all the ethical duties he is supposed to fulfill in his life.

References

- Alexander, L.a. (2020, September 21). Stanford Encyclopedia of Philosophy. Deontological Ethics: <<https://plato.stanford.edu/archives/win2020/entries/ethics-deontological/>>. retrieved on 05.03.2022
- Cummiskey, D. (1990). "Kantian Consequentialism". *Ethics*, 586-615.
- Humphries, J. (2010). *Childhood and Child Labour in the British*. New York: Cambridge University Press.
- Kant, I. (1991). *Metaphysics of Morals*. New York: Cambridge University Press.
- Kant, I. (2002). *Groundwork for the Metaphysics of Morals*. New Haven and London: Yale University Press.
- Li, H. (2017). "Vision and Self-Consciousness" in. *Canadian Review of Comparative Literature /*, 565-578.
- Loftus, D. (2017, 02 17). <https://www.bbc.co.uk>.
https://www.bbc.co.uk/history/british/victorians/middle_classes:
https://www.bbc.co.uk/history/british/victorians/middle_classes_01.shtml retrieved on 15.03.2022
- Manganiello, D. (1983). "Ethics and Aesthetics in "The Picture of Dorian Gray"." *The Canadian Journal of Irish Studies*, 25-33.
- Weedman, D. (2014). "Men, Monsters and Morality: Shaping Ethics through the Sublime and Uncanny." *Humanities Capstone*.
- Wilde, O. (2017). *The Picture of Dorian Gray*. London: Macmillan Collector's Library.
- Wilson, C. (1965). "Economy and Society in Late Victorian Britain." *The Economic History Review*, 183-198.
-

ÇEVİRİ SÜRECİ: İRANLI OKUYUCULAR ARASINDA TRANFACE'İN (ÇEVİRMENİN ÖNSÖZÜ) DURUMU

Hamidreza ABDI¹

Makale Bilgileri/ Article info

Makalenin Türü : Theoretical Article
Article Type : Teorik Makale
Geliş Tarihi / Date Received: 26.06.2022
Kabul Tarihi / Date Accepted: 31.08.2022
Yayın Tarihi / Date Published: 15.12.2022

Makale Künyesi/To cite this article:

ABDI, H. (2022). The Translation Process: The Status of Tranface (The Translator's Preface) Among Iranian Readers. *LOTUS International Journal of Language and Translation Studies*, 2(2),25-38.

Öz

Çevirmen Önsözü (Tranface) çevirmen ve çeviri hakkında yararlı bilgiler içeren okuyucular için değerli bir kaynaktır. Ayrıca çevirmenin daha görünür olmasını ve toplumdaki statüsünü yükseltmesini sağlamaktadır. Bu çalışma, İranlı okuyucular arasındaki çevirmen önsözü olgusu ile ilgilidir. Araştırmada Genette'nin (1997) önsöz/tranface tanımına dayalı olarak hem açık uçlu hem de kapalı uçlu maddelerden oluşan 12 soruluk bir anket hazırlanmıştır. Ayrıca İran'daki çeviri üniversitelerinde öğretim üyesi olan üç çevirmenlik bölümü hocası ile zengin bir tartışma ortamı oluşturmak ve istenen sonuçları elde etmek için yarı yapılandırılmış bir görüşme gerçekleştirilmiştir. Sonuçların gösterdiği gibi, katılımcıların büyük bir çoğunluğu kitabı okurken ya çevirmen önsözü (Tranface) olgusuna aşına değildir ya da görmezden gelmiştir. Bu, çevirmen önsözünün tatmin edici olmayan konumuna ve ne yazık ki çevirmen önsözünün İranlı okuyucular arasındaki düşük statüsüne işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çeviri, Önsöz, Tranface, Çevirmenin Önsözü, Çevirmenin Görünürlüğü

THE TRANSLATION PROCESS: THE STATUS OF TRANFACE (THE TRANSLATOR'S PREFACE) AMONG IRANIAN READERS

Abstract

Tranface is a valuable resource for the readers that contains useful information about the translator and translation. It also enables the translator to become more visible and promote his/her status in the society. The present study investigated the status of tranface among Iranian readers. To do so, a questionnaire consisting of 12 questions of both open-ended and closed-ended items was prepared based on Genette's (1997) definition of the preface/tranface and the importance he considers for both. Furthermore, a semi-structured interview was set up with the three translation teachers, who were faculty members of Iranian translation universities, to have a rich discussion and obtain the desired results. As the results indicated, a great majority of the participants either were unfamiliar with tranface or ignored it when reading the book. This alludes to the unsatisfactory position of tranface and its low status among Iranian readers, which unfortunately tranface enjoys it.

Keywords: Translation, preface, tranface, translator's visibility.

¹ Serbest Çevirmen, Tahran, İran, Hamidreza57abdi@gmail.com , Hooman_78h@yahoo.com , ORCID: 0000-0002-0164-2887
Freelance Researcher, Tehran, Iran, Hamidreza57abdi@gmail.com , Hooman_78h@yahoo.com , ORCID: 0000-0002-0164-2887

Introduction

Translation is a unique opportunity given to the target readers to become familiar with the foreign culture. It also carries out a communicative mission between two different languages and cultures. Wilss (1982) states that translation is “a specific form of interlingual communication linked to linguistic acts and decisions” (p. 14). For Buhler (1979, p. 451), translation is “a communicative process” in which the message is transferred from the source language (SL) to the target language (TL). Hlebec (1989) argues that translation is “a process of creating a translated text, which has two aspects: recreation and modification” (p. 129). Recreation, as he states, refers to the expression of the source text (ST) intentions in the target text (TT), and modification points to a change in the ST intention that goes with recreation within the same text.

Translators as intercultural communicators and interlanguage mediators play a crucial role in fulfilling the purpose of the translation. Bikmanienė (2019) considers the translator as “a mediator between readers and books” because of the opportunity s/he provides “to enjoy literature from a variety of cultures” (p. 184). Translators, as Newmark (1991) believes, have “a responsibility not only to their employer and the client, but to the truth” (p. 40). In addition, translators are responsible for “the process of transferring a written text from SL to TL in a specific socio-cultural context” (Hatim & Munday, 2004, p. 6). Thus, it is important that such responsible and influential individuals, who do their best to produce high-quality translations, are seen and introduced to the audiences.

One way to achieve this is *tranface*. *Tranface*, as Batchelor (2018) argues, has been included in “anthologies of reflections on translation in the context of efforts to establish translation studies as a discipline” (p. 25). Genette (1997) discusses that the preface is one type of paratextual elements that comes with a literary text “to present it” or “to make present its reception and consumption in the form of a book” (p. 1). Moreover, the preface, alongside other paratextual elements, converts a text into a book and then offers it to the readers as Genette (1997) states.

In the case of *tranface*, Genette (1997) mentions that its function is mostly the same as the function of the authorial preface because it introduces the original work and the author who produced it. His words indicate that both *tranface* and preface are considered as essential parts that can help enhance the understanding of the audiences about the book and provide both the translator and author with the opportunity to be more visible. Under Genette’s (1997) definition

of the preface/tranface and the importance he considers for both, the present study aimed to investigate the position of tranface among Iranian readers by seeking their opinion and familiarity with it, and the attention they devote to such an important paratextual element before reading a text. To achieve the objective of the present study, the following question was raised:

1. What is the status of tranface among Iranian readers?

2. Review of the Related Literature

2.1. Tranface

Gomez (2003) uses the term prologue for preface and states that the translator's prologue should be placed in the enunciation because it is considered a significant element for literary communication. To define the prologue, as she discusses, the notions of discourse and communication, as two important elements, need to be taken into consideration. Gomez argues that translators' prologues have a dual position because it points not only to the work of the foreign author but also to the translation of the original work produced by the translator. The translator's prologue follows two purposes. The first, as she implies, is to make an introduction of the work of a foreign author, and the second refers to making an introduction of himself through all the methods of classical rhetoric. This leads to the acceptance and judgment of the readers of the translation produced by the translator and the work itself.

According to Newmark (1988), the translated books need to have tranface to provide a description of "the usage and meanings of the author's terms" (p. 93). He believes that it is not necessary for some works, such as a scholarly work, to write tranface due to the fact that the intended readers are not required to learn about "the translator's informed assistance both in the work and the comment" (p. 93). He further states that in some serious books, such as novels, poems, and other important books, tranface is a need because they not only are of great importance in the TL culture but also exert a considerable influence on the language, culture, literature, and beliefs of target readers. Thus, the answer of whether a translated book has been successful in fulfilling the above objectives should be found in tranface, as Newmark argues.

For Pellatt (2013), the preface is one of the most visible paratextual elements that, alongside introduction, purports "to contribute explanation and justification" (p. 3). It also prepares the reader for the process of reading the text. She expresses that tranface may shape the cross-cultural reading of the text fundamentally. In the case of poetry, Pellatt denotes that tranface, alongside other paratextual elements, can help the reader of translation "approach and appreciate

the uniqueness of concrete poetry” because of the reader’s involvement with such elements and “his/her own transactions with the text” (p. 113). This, as she notes, was approved via a study of paratextuality conducted on the translation of concrete poetry. In general, tranface and other paratextual elements, as she argues, cause the reader’s reading and interpretation to become automatically conventional.

2.2.Genette’s Definition of Preface

In his interpretation of the preface, Genette (1997) begins to describe the function of the preface. According to him, the function of the preface varies from one genre to the other. That is to say, each preface may have its own function that is different from the other. The type of the preface is determined by “considerations of place, time, and the nature of the sender” (p. 196). He also believes that the function of the preface is not the same as the note because the preface attempts “to get the book read and to get the book read properly” (p. 197). According to Genette, these two objectives, the former is described as minimal and the latter as maximal, are obviously tied to three aspects of the original/authorial preface because of its authoriality and originality, and introductory and monitory of its location. The two objectives, as Genette implies, refer that the preface is the starting point for reading a book by the reader.

The second objective, as Genette argues, is to inform the reader of what is necessary for a proper reading. In other words, the author gives the reader the opportunity to be aware of “the origin of the work, the circumstances in which it was written, the stages of its creation” (p. 210). Genette (1997) states that it is necessary to “put a high value on the text without antagonizing the reader by too immodestly” (p. 198). To achieve this, the subject, as he emphasizes, must be given a high value even if it leads to the inadequacy of its treatment. In a sense, if the author/translator, as he explains, is not equal to his/her subject, the reader must nevertheless read his/her book for its content. Thus, along with the fact that the preface plays a considerable role in showing the importance of the subject and placing a high value on the text, the reader can be considered the main motivation behind the creation of the preface.

2.3.Recent Studies in the Field

Most studies in the field have concentrated on the aspects of tranface, such as form, content, and function. For example, Bikmanienė (2019) gives attention to the genre features of tranface to determine differences and similarities between Lithuanian and English prefaces. For this purpose, she analyzed 30 Lithuanian and 30 English translators’ prefaces in terms of genre

elements, namely the format, genre moves, and functions. According to the results, Lithuanian translators had a preference for more invisibility in their prefaces by devoting their attention more to the author and less to their own evaluation and explanation on translation issues. By contrast, English translators tended to be more visible by focusing on the translation process and the subjective analysis.

In another study, Aktener (2019) looks into Ergenç's preface, who is a Turkish translator, to find whether he is influenced by the court cases and the censorial conditions when writing his preface. To do so, the researcher focused on the function and searched for the reasons behind Ergenç's preface. The results showed that Ergenç made an attempt to inform the unfamiliar readers with the original author's style encompassing fragmented narrative and obscene words to stop readers from misinterpreting. In conclusion, Ergenç disproves any authorial responsibility for fragmentation and obscenity in *exterminator* and makes himself invisible for the readers.

Haroon (2017) focuses on the content and form of tranface to discuss the functions served by the contents of this introductory note. To end this, he collected and examined the translators' prefaces from translations published in Malaysia. The results derived from his study indicated the important role tranface plays in making the reception of the translated text easier while helping the translator become visible and make his/her voice heard.

Thanks to the recent studies in the field, the significance of the present study has been highlighted. This is because this study addresses the existing gap in the research that has not been conducted to this date. In other words, the recent studies in the field mainly focused on the analysis of the aspects of tranface from the perspective of different approaches. This study gives a special attention to other side of the subject matter that has not been focused on. That is to say, the present study is more centered on the status of tranface among Iranian readers rather than on tranface itself. It is hoped that the results derived from this study help clarify the importance tranface has in the visibility of the translator and improvement of the readers' understanding of the translation. The findings of the present study should be beneficial to translators, translation students, and trainee translators.

3. Methods

3.1. Instrumentation

A questionnaire consisting of two parts was designed for data collection from the participants of the present study who were selected conveniently from the masses, from the educated to the uneducated individuals. The number of the participants was 419 of whom females ($N = 297$) outnumbered males ($N = 122$). They were well aware of the objective of this study and the important role they could play in it before answering the questionnaire. The first part of the questionnaire includes questions about demographic information, such as age, gender, and educational level. The second part encompasses 12 questions of both open-ended and closed-ended items that were about the importance of tranface and its effectiveness in improving the readers' understanding of the book and familiarity with the translator and the SL culture. Furthermore, the participants were asked to express their opinions about the content and characteristics of tranface. Four translation teachers who had teaching experience in Translation Studies were invited to validate the questionnaire. The feedback received from them was helpful and constructive that led to some correction in wording and content of the questionnaire. Test-retest reliability was applied to measure the reliability of the questionnaire. Thus, the questionnaire was administrated to a group of people who shared the same characteristics of the sampling with an interval of two weeks. The scores derived from two tests were correlated to evaluate the stability of the test over time. The results indicated reliability of the test ($r = .803$).

Along with the questionnaire that was used for data collection, a semi-structured interview was set up to create a rich discussion and achieve the desired results. The interviewees were selected conveniently on the basis of their position and experience in teaching translation. They were Bahram Mowlaie, Roozbeh Guitoo, and Marjan Farjah, the three faculty members of Islamic Azad universities, South Tehran and Roodehen branches, and Allameh Tabataba'i university respectively. Mowlaie was also the Head of English Language Teaching Department and Farjah the Head of French Translation Department at the same universities. The semi-structured interviews were conducted at their offices and lasted for 31, 22, and 17 min respectively. It should be noted that the researcher took notes during the three semi-structured interviews.

3.2. Design

A questionnaire survey method was applied in the present study. A questionnaire survey, as Preston (2009) states, provides the researcher with the opportunity to “explore spatial and social

variations in people's attributes, attitudes, and actions” (p. 46). She argues that the suitability of the method is only for certain research questions and depends on the information types that are sought for the answer of a research question and the people out of whom the researcher wants to draw information. The use of a survey questionnaire in this method enables the researcher to collect data from a large portion of the participants with cost saving in a short time. That is to say, a survey questionnaire, as Price et al., (2015) imply, is “the heart of any survey research project” (p. 184). That is why this type of method was applied for the current study.

3.3. Procedure

After the questionnaire was ready, it was administrated to the participants. Due to the COVID 19 pandemic, the researcher decided to use instant messaging services, such as WhatsApp Messenger and Telegram, for data collection. In this way, he shared the questionnaire in three groups in WhatsApp Messenger, of which had more than 350 active members, and in one group of Telegram having more than 200 active members. The same procedure was also applied to receive the completed questionnaires. To analyze the questionnaire, an in-depth analysis of each question was carried out, and the frequencies and percentages were calculated and illustrated in tables. A nonparametric test, chi-square (X^2), was run to justify the hypothesis.

4. Results and Discussion

According to the results, a majority of the participants (61%) held a bachelor's degree; whereas a minority of the participants (3%) didn't have a degree. The rest held either a master's degree (29%) or a doctoral degree (6%). Furthermore, near half of the participants (47%) belonged to the age range of 20-29 years; followed by 30-39 (29%) and 39-49 years (14%). The rest (10%) belonged to other age ranges.

Table 1

Answer Frequencies of the Participants to the Questions 1 to 3 of the Questionnaire

Questions	Answers	<i>f</i>	%	Answers	<i>f</i>	%	Total	
							<i>f</i>	%
Question 1	Yes	243	58.0	No	176	42.0	419	100.0
Question 2	Yes	197	81.0	No	46	19.0	243	100.0

Question 3	Yes	61	31.0	No	136	69.0	197	100.0
------------	-----	----	------	----	-----	------	-----	-------

As Table 1 indicates, more than half of the participants (58%) were familiar with tranface; whereas less than half of them (42%) were not. A great majority (81%) of those who had familiarity with tranface declared that the books they have read included tranface while 69% of them read the books without paying attention to tranface. Only 31% expressed that they devoted careful attention to tranface and read it.

Table 2

Answer Frequencies of the Participants (Who Devoted Careful Attention to Tranface) to the Questions 6 to 12 of the Questionnaire

Questions	Answers	<i>f</i>	%	Answers	<i>f</i>	%	Total	
							<i>f</i>	%
Question 6	Yes	38	62.0	No	23	38.0	61	100.0
Question 7	Yes	22	36.0	No	39	64.0	61	100.0
Question 8	Yes	37	61.0	No	24	39.0	61	100.0
Question 9	Yes	48	79.0	No	13	21.0	61	100.0
Question 10	Yes	47	77.0	No	14	23.0	61	100.0
Question 11	Yes	53	87.0	No	8	13.0	61	100.0
Question 12	Yes	50	82.0	No	11	18.0	61	100.0

According to Table 2, from those who devoted careful attention to tranface, more than half of them (62%) agreed that tranface enhanced their understanding of the novel; whereas 38% disagreed with this fact. More than one-third of the participants (36%) expressed their agreement with the inability of tranface to make them familiar with the SL culture. This was in opposition to the opinions of a majority of the participants (64%). 61% of the participants believed that tranface helped them become familiar with the ST and the original author, while 39% did not have the same belief. In contrast to the opinions of a small number of the participants (21%), a large number of them (79%) agreed that tranface plays a significant role in the visibility of the translator. Furthermore, 77% of the participants reached the agreement that tranface had considerable influence on their judgment of the translation and its acceptance. A vast portion of

the participants (87%) also were in agreement with the effectiveness of tranface in establishing communication between the translator and the readers. By contrast, a few participants (13%) disagreed with this fact. Most participants (82%) came to the agreement that tranface is a need and should be made by the translator.

4.1. Chi-Square Test (X^2)

Chi-square (X^2) is a statistical test used to measure how a model compares to actual observed data (Hayes, 2020). As he explains, it is run to find the difference between the observed and expected frequencies of the results derived from a set of events or variables. Thus, the X^2 was applied to test the hypothesis and see whether there is a significant relationship between the participants' answers to each question or whether these variables are related. As Table 3 indicates, the relationship between the participants' answers to questions 3, 9, 11, and 12 is significant because the p values of these questions are lower than .05 ($p < .05$). Thus, the hypothesis was rejected for these questions. According to Table 3, the p values of rest of the questions are higher than .05 ($p > .05$). That is to say, the hypothesis was retained for questions 1, 2, 6, 7, and 10. It implies that there is no significant relationship between the participants' answers to these questions.

Table 3

Summary of the X^2 for the Participants' Answers to Each Question

Questions	X^2	<i>p</i>
1 Are you familiar with tranface/the translator's preface?	.001	.974
2 Did most of the novels you read include tranface?	3.435	.638
3 If yes, did you pay attention to it or read it?	9.115	.002
6 Did tranface help you better understand the story?	.054	.816
7 Did tranface help you become more familiar with the source language culture?	.029	.864
8 Did tranface help you get to know the original text and its author?	.096	.756
9 Did tranface help you get to know the translator and enables him/her become more visible?	7.419	.006
10 Did tranface affect your judgment of the translation and the acceptance of it?	2.387	.122

11	Can tranface be effective in establishing a relationship between the translator and the readers and drawing the audiences' attention to him/her translation?	8.329	.003
12	Is tranface a need to be written by the translator?	5.913	.015

4.2. Discussion

According to the results, nearly half of the participants were not familiar with tranface, and among those who had familiarity with tranface, the majority ignored it when reading the book. The reason for such unfamiliarity and ignorance, as Mowlaie argues, is low rate of reading per capita in Iran. In approval, Iranians spend about 7 hours and 41 minutes per month on book reading, which is almost equal to 1 hour and 9 min a week (Sheikhi, 2019). In comparison with the countries like India and Thailand, where rate of reading is about 10 hours and 42 min per capita, and 9 hours and 24 min a week respectively; this is a matter of great concern.

Besides, Guitoo (personal communication, June 12, 2021) believes that translation is not of great importance to Iranian readers who consider the translator as an ordinary person whose task is to translate a text from one language into another. He also states that Iranian readers read in a hurry and not spend enough time on book reading. This causes them not to pay attention to and become familiar with tranface. According to Guitoo, the responsibility behind this problem lies with those who mainly create and maintain culture in the country, such as Ministry of Culture and Islamic Guidance (MCIG), and universities. Moreover, he puts the blame on the translators and publishers who give no importance to tranface and disregard it.

While Mowlaie (personal communication, June 22, 2021) sees the Islamic Republic of Iran Broadcasting (IRIB) as the leading player in creating culture, Farjah (personal communication, May 15, 2021) believes that it should start from the ground up. Kindergartens and primary schools, as she implies, can be the starting point of this cultural movement and play a crucial role in achieving it. This leads to an increase in the rate of reading per capita in the society, attention to preface, and respect for the translator. In a sense, the higher the per capita, the more attention the tranface will gain, and consequently the more admiration the translator will have. Hence, creating culture is a matter of importance that should be given attention.

The other considerable result was that a minority of the participants, who were familiar with tranface, stated that the books they read did not include tranface. The remarkable point is the

absence of tranface in these books even if they are few in number. This may be because of the translator who had done little to make tranface, or the publisher who has decided to remove it due to economic conditions that deteriorate daily and lead to financial difficulties. This helps the publisher save on paper and ink when publishing the book. Eliminating tranface from the book is of no benefit to the translator since it prevents him/her from becoming more visible. It also brings no benefit to the readers because it keeps them away from having useful information about the translator and translation.

The participants were also asked to name three main characteristics of tranface alongside their reason(s) for such traits. A great majority of those who considered tranface when reading the book believed that tranface should be brief and comprehensive because the readers invest time in reading it and include all necessary information about the translator and his translation, and be appealing to attract the attention of audiences to the book. This question was followed by a question about what the content of tranface should be. According to the answers, tranface needs to encompass information about the translator's background, such as his experience of education, age, and other related information. It should also include information about the translation process, for example translation strategies/methods and obstacles/difficulties. In addition, tranface, as the participants argue, requires information about the author and culture of the origin.

Fortunately, the effectiveness of tranface in understanding the story better and getting useful information about the translator was confirmed by a significant portion of those who considered it when reading the book. Furthermore, they agreed with that tranface provides the opportunity for the translator to make him/herself more visible and establish a relationship between the readers and him/herself. This alludes to the importance of the content and function of tranface. That is to say, if the content of tranface contains relevant and helpful information about the translation, such as employed translation strategies/methods and constraints, as well as about the translator, for example a very brief biography of him/her and his/her motivation and reason(s) for choosing the original book, the function of tranface, whether it is explanatory or informative, it has the possibility to enhance the readers' understanding of the book.

5. Conclusion

Tranface is an integral part of a book that translators or translation scholars mention in a positive way (McRae, 2010). Dimitriu (2009) considers tranface as a valuable document for the scholars'

theoretical research because it provides evidence, explanations, information, and feedback on several key concepts and areas of interest for the discipline of Translation Studies. The present study investigated the status of tranface among Iranian readers by asking for the readers' opinion and familiarity with it. According to the results of the present study, tranface is not in a satisfactory position and does not enjoy high status among Iranian readers due to the ignorance and unfamiliarity of a great majority. This is not good news for both the translator community and the Iran's society. Hence, a collective effort must be made to improve the status of tranface among Iranian readers and put it in a high position in the society.

The current study offers some pedagogical implications for those responsible for consolidating and promoting the status of the translator and translation in the society, for example IRIB, MCIG, universities, and publishers.

IRIB has an important role to play in showing the worth of translators and their contribution to different sectors of the society by setting up interviews with experienced translators and presenting the history of translation to the audiences. Making TV programs about Translation Criticism and other translation-related topics is another way to highlight this profession. MCIG is just as important in achieving this. By making some rules for publishers, MCIG can make them include tranface in their publications, otherwise they will not be given license to print their books. This causes publishers to ask translators to add tranface to their translations. In addition, publishers can contribute to this process by advertising the translator and his/her translation on their social media, such as Facebook and Instagram. The task of universities is to make translation students aware of the importance and role of tranface in their future status in society by offering more courses relating to tranface, and translation market.

References

- Aktener, I. (2019). A case study of translator's preface in Yok Edici. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (14), 439-453. doi: 10.29000/rumelide.541081
- Batchelor, K. (2018). *Translation and paratexts*. London: Routledge.
- Bikmanienė, M. (2019). Translator's preface as a genre: A comparative analysis of Lithuanian and English prefaces. *Sciend: Sustainable Multilingualism*, 12, 184-201.
- Buhler, H., (1979). Suprasentential semantics and translation. *Meta*, 24(4), 451-458.
- Dimitriu, R. (2009). Translators' prefaces as documentary sources for translation studies. *Perspectives: Studies in Translatology*, 17(3), 193-206.
- Genette, G. (1997). *Paratexts: Thresholds of interpretation* (J. E. Lewin, Trans.). Cambridge: Cambridge University Press. (Original book published 1987)
- Gomez, M. C. B. (2003). The preface as a genre in English translations in the 17th century. *Estudios Humanísticos Filología*, 185-196. doi:10.18002/ehf.v0i25.2697
- Haroon, H. (2017). The translator's preface as a paratextual device in Malay-English literary translations. *Translation and Interpreting* 9(2), 100-113.
- Hatim, B. & Munday, J. (2004). *Translation: An advanced resource book*. London: Routledge.
- Hlebec, B. (1989). Factors and steps in translating. *Babel*, 35(3), 129-141.
- Hayes, A. (2020, October 7). Chi-square (χ^2) statistic definition. Investopedia. Retrieved from <https://www.investopedia.com/terms/c/chi-square-statistic.asp>
- McRae, E. (2010). *The role of translators' prefaces to contemporary literary translations into English* (master's thesis). Retrieved from <https://www.researchspace.auckland.ac.nz/bitstream/handle/2292/5972/whole.pdf?sequence=5>
- Newmark, P. (1991). *About translation multilingual matters*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Newmark, P. (1988). *A textbook of translation*. London: Longman.
- Pellatt, V. (Ed.). (2013). *Text, extratext, metatext and paratext in translation*. Newcastle: Cambridge Scholars Publishing.
-

Preston, V. (2009). Questionnaire survey. *International Encyclopedia of Human Geography*, 46-52.

Price, P., Jhangiani, R., & Chiang, I. (2015). *Research methods of psychology* (2nd Canadian ed.). Victoria, B.C.: BCcampus. Retrieved from <https://opentextbc.ca/researchmethods/>.

Sheikhi, M. (2019). Iranians spend 7 hours per month reading. Mehr News Agency. Retrieved from <https://en.mehrnews.com/news/141143/>

Wilss, W. (1982), *The Science of Translation*. Tübingen: Günter Narr.

KÜLTÜRLERARASI TEKNİK İLETİŞİMİN GÖRSEL YÖNLERİ: BİLİŞSEL BİLİMSEL VE GÖSTERGESEL BAKIŞ AÇISI

VISUAL ASPECTS OF INTERCULTURAL TECHNICAL COMMUNICATION: A COGNITIVE SCIENTIFIC AND SEMIOTIC POINT OF VIEW¹

Hanna RISKU², Richard PRICKER³
Çev. Ayşe Melike ÖZEKMEKÇİ⁴

Makale Bilgileri/ Article info

Makalenin Türü : Çeviri Makale
Article Type : Translated Article
Geliş Tarihi / Date Received: 05.06.2022
Kabul Tarihi / Date Accepted: 27.10.2022
Yayın Tarihi / Date Published: 15.12.2022

Makale Künyesi/To cite this article:

RISKU, H. PRICKER, R. (2022). Visual Aspects of Intercultural Technical Communication: A Cognitive Scientific and Semiotic Point of View (Çev. ÖZEKMEKÇİ, A. M.). *LOTUS International Journal of Language and Translation Studies*, 2(2), 39-55.

Öz

Bu makale, teknik metinlerin çevirisinde sözel ve görsel yönlerin rolüne ilişkin bilişsel bilimsel bir bakış sunmaktadır. Semboller ve simgeler arasındaki göstergebilimsel farklılaşma hem bilişsel bilim hem de çeviribilimin bakış açısından tartışılmaktadır. Makale, metnin hem sözel hem de görsel yönleri içeren bir iletişim (ve çeviri) birimi olarak tanımına bakar ve böylece çeviride görsel boyutun işlevini vurgular. Kuramsal tartışma, günümüzde çeviri yapılan işyerlerindeki mesleki uygulamalarla ilgilidir: Bu araştırma, bir çeviri bürosunda uzun bir süre boyunca katılımcı gözleme dayalı yeni bir deneysel alan çalışmasının sonuçlarını tartışarak, teknik çeviride görsel boyutun ne ölçüde dikkate alınabileceğini belirlemeyi amaçlamaktadır. Sonuçlar özellikle, çeviri teknolojilerinin (çeviri hafızaları, çeviri yönetim sistemleri, yerleştirme yazılımı vb.) modern çeviri ortamında kullanımının neticeleri üzerinde durmaktadır. Bu tür teknolojilerin kullanımından kaynaklanan sözel yönün hâkimiyeti, çevirmenlerin çevirideki görsel öğelere dikkat etmelerini giderek daha zor hale getirebilir. Bu, çeviri bilimleri programlarına çeviri teknolojilerinin

eleştirel ve profesyonel kullanımına ilişkin derslerin dahil edilmesinin önemini vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Teknik çeviri, kültürlerarası teknik iletişim, görsel işaretler, sözel olmayan iletişim, çeviri teknolojileri.

¹ Risku, H. & Pircher, R. (2008). Visual Aspects of Intercultural Technical Communication: A Cognitive Scientific and Semiotic Point of View. *Meta*, 53(1), 154–166. <https://doi.org/10.7202/017980ar>

² Danube Üniversitesi Krems, Krems, Avusturya, hanna.risku@donau-uni.ac.at
Danube University Krems, Krems, Austria, hanna.risku@donau-uni.ac.at

³Danube Üniversitesi Krems, Krems, Avusturya, richard.pircher@donau-uni.ac.at
Danube University Krems, Krems, Austria, richard.pircher@donau-uni.ac.at

⁴Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, İngilizce Mütercim ve Tercümanlık Bölümü, Lisans Öğrencisi, melikeozekmekci@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7879-9922
Kütahya Dumlupınar University, Department of English Translation and Interpreting, Undergraduate Student, melikeozekmekci@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7879-9922

Kültürlerarası Teknik İletişime Giriş

Snell-Hornby, Jettmarová ve Kaindl (1997) dahil olmak üzere bir dizi uzmana göre, çeviri kültürlerarası iletişimin sağlanmasıdır. Bir çevirmenin işi hiçbir şekilde sözcük içerikli materyallerle sınırlı değildir: iletişimde kullanılan ve iletişimle ilgili diğer tüm sembol ve işaret biçimlerini de içerebilir. Bu makalenin konusu olan teknik iletişim ve teknik dokümantasyon bunun en iyi örneğidir.

Yalnızca sözel öğeleri değil, aynı zamanda çok sayıda sözel olmayan öğeyi de içerir (örn. çizimler, simgeler ve resimler). Teknik iletişimciler ve çevirmenler, hedeflenen kullanıcıların ihtiyaçlarına en uygun metinleri üretmekten sorumludur ve bunlar metin, tablo, şekil, çizim, fotoğraf vb. kombinasyonlarını içerebilir. Hatta bazı durumlarda (ki bu durumun modern çeviri ve teknik yazı işlerinde arttığı görülür), planlama ve konsept aşamalarından içeriğin tasarımına ve düzenine kadar tüm üretim sürecinden, ve son olarak, tamamlanmış belgelerin yayınlanmasından sorumlular. Teknik iletişimciler ve çevirmenler, genellikle söz konusu bilgiler için en uygun aktarım yolunu seçme görevi verilen kişilerdir ve belgeleri, seçtikleri kanalın gereksinimlere paralel olarak tasarlarlar. Bu kişiler, kendilerini ya kendi başlarına, bir bölümdeki dokümantasyon ve/veya çeviri departmanlarıyla bağlantılı olarak ya da teknik iletişim alanında uzmanlaşmış bir çeviri bürosunda çalışırken bulabilirler.

Halz-Mänttäre, çeviriye ilişkin eylem kuramı ile, çevirmenin salt bir dil iletişimeciyi sadece dilde iletişimi sağlayan veya bir dildeki unsurları diğer dildeki karşılıklarıyla ifade eden kişi olarak gören kavramı daha 1984'te reddetmiştir (bkz Holz- Mänttäre 1984). Mantarri, çevirmenlerce yapılan işi, uzmanlar tarafından sağlanan profesyonel bir hizmet olarak sunar. Burada uzmanlar, başkaları tarafından kullanılmak üzere çevrilmiş materyalin üretiminde ilgili tüm sözel ve sözel olmayan yönleri dikkate alırlar. Göpferich (1998), teknik çeviri ve teknik yazım alanlarının giderek daha fazla benzeştiklerini ve çeviribilim mezunlarının kendilerini heterojen ve son derece dinamik ortamlarda çalışırken bulacaklarını doğrulamaktadır.

Örneğin, bir çeviride kullanılan grafik materyaller ek düzenleme gerektiriyorsa, çevirmenler (gerçekten kendileri yapabilecek becerilere sahip değillerse) teknik illüstratörler gibi diğer uzmanlarla işbirliği içinde çalışmak durumunda kalacaklardır. Ağırlıklı olarak, örneğin, bir

pazarlama ortamında çalışan çevirmenlerin, grafik araçlarıyla çalışmak için gereken becerileri edinmeleri bile gerekebilir. Teknik illüstratörler, olayların ve bağlamın görsel temsiline odaklanırlar. Teknik dokümantasyon projelerinde, çalışmanın amacı, bitmiş makalenin içeriğini hedef kullanıcılar için daha kolay anlaşılır hale getirmektir. Teknik yazarlara benzer şekilde, çalışmalarının biyolojik öğrenme ve eğitim psikolojisi alanlarındaki bulgularla uyumlu olduğundan emin olmalıdırlar (daha ayrıntılı bilgi için Homann 2002 ve Ballstaedt 1996). Teknik illüstratörler, teknik dokümantasyon, teknik reklamcılık ve yayıncılık gibi birçok alanda çalışırlar.

İşbirliğine Dayalı Metin Tasarımı Olarak Kültürlerarası Teknik İletişim

Kültürlerarası teknik iletişim, kapsamlı, iletişimsel bir anlamda bakıldığında metinlerin yaratılmasıyla ilgilendir. Bundan dolayı, sözel olmayan işaretlerin ve tasarım öğelerinin iletişimini de içerir. Bunlar, şekiller, tablolar ve arka plan renklerinden kullanılan yol gösterici yapılar ve ekranda gösterilen simgelere kadar çeşitlilik gösterebilir. Bu makalede, bu çalışmanın iletişimsel doğasına, sadece teknik düzenleme veya yazma olarak değil, teknik iletişim olarak da atıfta bulunarak hakkını vermeye çalışıyoruz.

İletişim mutlaka doğal dile bağlı değildir. Aslında, iletişim kuran tarafların belirli bir şeyi metin olarak - sözlü çeviri yapan tarafın eylemlerini etkileme niyetinde olan bir mesaj olarak - çeviri olanaklarına ve yeteneklerine çok daha fazla bağlıdır (bkz. Posner 1994). Öksürükten giysilere, hareketlerden jestlere ve görüntülerden sözlü ve yazılı kelimeye kadar her türlü farklı nesne metin olarak kullanılabilir ve çevrilebilir.

Bu makale aynı zamanda teknik iletişimde kültürlerarasılık konusuyla da ilgilidir, çünkü kaynak materyalin kökleri genellikle - en azından kısmen - hedef alıcının kültüründen farklı bir kültüre sahiptir. Bununla, sadece kaynak materyalin başka bir dilde yaratıldığını kastetmiyoruz (aslında, illa böyle olmak zorunda bile değildir); bunun yerine, kaynak materyalin başka bir kültürün gelenekleri, standartları ve kısıtlamaları tarafından tanımlandığı ve karakterize edildiği gerçeğine atıfta bulunuyoruz. Sonuç olarak, bir metnin bağlantıları sadece sözel, dille ilgili, diller arası olan kısımlarla sınırlı değil, aynı zamanda, farklı iletişim kanalları, araçları (örneğin telefon/mektup/e-postalar veya CD/basılı malzeme) ile daha çok görüntü tabanlı veyahut daha metin odaklı bir sunum seçiminin kullanılmasıyla da bağlantılıdır. Hem bu faktör hem de profesyonel metin tasarımının önemli yönü, bu makalenin amacını - ve onunla birlikte genel

olarak kültürlerarası teknik iletişim alanını - çeviri çalışmaları araştırmalarında merkeze itmektedir.

Çevirmen, müşterinin niyetlerini listelemiş ve doğru bir şekilde anlamışsa, cevaplanması gereken soru şudur: Hedef kültürde hakim olan gelenekler nelerdir? Hedef durum ve kültürde gerçekte ne söylenebilir ve yapılabilir? Bu soruya verilecek yanıtlar, çevirmenin başka bir rolünü ortaya çıkarmaktadır: Hedef kültür konusunda uzmanlar olarak, bir danışmanlık rolü üstlenirler ve müşterinin ısmarladığı işi anlamlı bir şekilde nasıl tamamlayacaklarını analiz ederler. Erek metinde kullanılan biçim hedef kültürdeki işlevine de uygun mudur yoksa bu biçimin değiştirilmesi gerekli midir? Bu metin biçimi hedef kültürde gerçekten mevcut mudur? Orada ilk kez tanıtılacak olsaydı, ne gibi bir etkisi olurdu? Burada sözel materyalin nihayetinde bütünün sadece bir parçası olduğu akılda tutulmalıdır. Sağladığı gerçeklerin ve bilgilerin, kullanılan çizimlerin ve fotoğrafların yanı sıra çevirinin hedef kültürde kullanılma şeklinin gerçekten istenen sonuçları verip vermeyeceği ve ne ölçüde kullanılacağı dikkate alınmazsa, bunu düzenlemenin pek bir faydası olmaz.

Buradaki bir diğer önemli konu da yerelleştirme meselesidir. Çevirmenler ve teknik iletişimciler, genellikle görsel bilgi ve işaretlerin doğal olarak son derece önemli bir rol oynadığı bu alanda çalışırlar. Yerelleştirme, bir ürünün başka bir ülkede veya kültürel hedef pazarda kullanım için kabul edilebilir bir görünüm ve his verecek şekilde uyarlanması sürecidir (yer; Esselink 1998). Bununla birlikte, yerelleştirme hiçbir şekilde böyle bir ürünün dilsel unsurlarıyla sınırlı değildir - ürünün tasarımı, geliştirilmesi ve pazarlamasının her yönünü oluşturur. Tercümanlar ve teknik iletişimciler, kültürlerarası bilgi ve deneyimleri ile yerelleştirme sürecinin diğer aşamalarına değerli ek desteği sağlayabilirler.

Bilişsel Bilime Dayalı Bakış Açısı

Bilişsel bilimsel bir bakış açısının kültürlerarası teknik iletişimin görsel yönlerine ışık tutmak için, öncelikle bilişe dayalı bir akıllı davranış biçimi olarak iletişime ve dolayısıyla dil ile gerçekliğin temsili arasındaki ilişkiye daha yakından bakılması gerekir.

Durumlu, Bedenlenmiş Biliş'in yapılandırmacı, bilişsel bilimsel odaklı yaklaşımı (iyi bir özet için bkz. Clark 1997; çeviri bağlamında bir tartışma için bkz. Risku 2004), algının – ve onunla birlikte bilişin – doğrusal bir bilgi alma ve özümseme süreci olmadığını; algının çok daha öznel ve deneyime dayalı bireysel bir çeviri sürecine tabi olduğunu öne sürer. Dış ve iç girdi, esnek,

tekrarlı iç mimariyi etkiler ve değiştirir. İçerikler, nihai olarak ve kendi kendine referans yoluyla bu sinyalleri anlamlandırmamıza yol açan gelecekteki sinyallerin (ve iletişimsel sembollerin) çevrilmesi için temel sağlar - Bu öyle bir içeriktir ki belirli bir anın zamanında yorumlanmasının sonucu olarak tanımlanabilir. İçerikler bizim var olan, öğrenilmiş bilişsel tercihlerimizdir ve ilk etapta çevirimizi gerçekleştirmemizi sağlayan onlardır. Anlam, burada belirli bir durumda belirli bir birime veya nesneye atfettiğimiz yorum olarak tanımlanabilir (Risku 1998: 58, ayrıca bkz. Keller 1992: 332). Her iki adımın da - içeriğin inşası ve anlamın inşasının - süreçte gerekli parçalar olduğunu ve her ikisinin de köklerinin yapıcılıkta olduğunu savunuyoruz. Bilişi bu şekilde - iki parçalı bir süreç olarak - tanımlamak sadece bağlamsallığını dikkate almakla kalmaz, aynı zamanda metaforlar, görseller ve semboller gibi fenomenler için bilimsel bir açıklama sağlamamıza da yardımcı olur (Bununla ilgili daha fazla ayrıntı için sonraki bölüme ve Risku 1998a: 66'ya bakın).

Algı ve bilişin özgönderimsel doğası, sözlü çeviri ve bu çeviri sürecinin kendisini rastlantısal süreçler olmasa da öznel hale getirir. Farklı giriş kanalları (örneğin görsel ve işitsel kanallar) bir ağda etkileşimli olarak işlenir, böylece çeviriler birbirleriyle ilişkilendirilebilir (von Foerster 1979/1981). Bir kelimenin, bir cümlenin veya başka bir sembolün çevrilişi sadece diğer sembollerden etkilenmekle kalmaz, daha önceki “çoklu ortam” deneyimlerine ek olarak görüntüler, insanlar ve söz konusu diğer tüm durumların da etkisine girer.

Deneysel çalışmalara göre, görselleştirme insanların nesnelere (Horton 1994) ve/veya örneğin boyut ilişkilerini (Norman 1993:94f) hızlı ve sezgisel olarak tanımasını sağladığı için teknik bilgilere ulaşmada kullanılması tavsiye edilir. O halde bu, beynin içsel görüntüler kullanarak çalıştığı ve dolayısıyla görüntülerin bilişsel olarak ergonomik olduğu sonucuna varabileceğimiz anlamına mı gelmektedir? Belki biraz fazla basitleştirilmiş gibi görünmektedir. Durumlu, Bedenlenmiş Biliş yaklaşımı, içsel temsillerin temel kavramını göreceleştirmeye kadar gider. Çevrenin, kelimenin tam anlamıyla beyinde temsil edilmesinden ziyade o, daha çok düşünce sürecimizde bir dış kaynaktır. Davranış sadece önceki, soyutlanmış deneyime dayanmaz, beyni, bedeni ve çevreyi içeren dinamik bir sistemdir. Bu nedenle temsil terimi, yalnızca bu eksiksiz sistem veya sürece atıfta bulunmak için kullanılabilir, ancak çevre ile benzerliğe dayalı bir iç temsile bağlı değildir. Brooks'a (1995) göre, insan zekâsı, tasarımında pekâlâ modüller olabilir; ancak bunlar dil, motor fonksiyonlar, beynin görsel veya işitsel alanları gibi modüller değil,

belirli bir zamanda ve yerde meydana gelen olgular ve var olan koşulların faaliyetleridir (ayrıca Brooks tarafından önerilen tüketim mimarisine bakınız).

Göstergeler: Göstergesel Bakış Açısı

Kendilerini tekrar eden olaylar arasında bağıntılar kurmak için çevremizde düzenli göstergeler kullanırız. Örneğin, kara bulutları veya kuşların belli uçuş stillerini, yağmurun yağmak üzere olduğunun bir işareti olarak yorumluyoruz ve Grice tarafından verilen örneği kullanacak olursak yüzümüzdeki kırmızı lekeleri kızamık belirtisi olarak görüyoruz (bkz. Keller 1992: 334). Göstergibilimde, bu olaylar veya işaretler, bir şeyleri tahmin etmemizi sağlayan semptomlar olarak tanımlanır: “er ya da geç gerçekleşecek [...] bir şeyin işaretleri” (Eco 1973/1985: 246) veya bunun bir parçası olan bir şeyin göstergesi olurlar (bkz. Keller 1992:335) (tıpkı lekelerin kızamık belirtilerinden biri olması gibi; 335). Pierce, mekansal-zamansal birlikteliğin bir sonucu olarak ortaya çıkan bu ilk grubu gösterge endeksleri olarak adlandırmıştır (Jirànek 1992: 373).

Çeviri ve kültürlerarası iletişimi anlamak için son derece önemli olan şey, terimlerin ve işaretlerin esasen ya da yalnızca, sözel veya iletişimsel (özneler arası) olmadığı kavranmasıdır. Prensipite, algılanabilen ve yorumlanabilen her şey bir gösterge olarak görülebilir - sözlü çeviri, algılanabilir ile doğrudan algılanamayan arasında bir bağlantıdan başka bir şey değildir (Keller 1992: 328f). Eğer algı, bilişsel sistemlerde duysal izlenimlerin çevresel, seçici ve yapıcı işlenmesini temsil ediyorsa ve bu algı anlaşılır bir bütün oluşturmak için beyinde detaylandırılıyorsa, bilgi işleme özünde çevrenin bir çevirisidir.

Bu düşünce çizgisi, düzgüsel bir dünya görüşüne sadık kalan ve yorumlamadan yalnızca yorumbilimsel bağlamda bahsedilmesini talep eden Wolfram Wilss'in izlediği yoldan farklı bir yol izler (Wilss 1992: 120), bununla, Wilss'in yorumlama teorisini edebi bilimler dışında, içerik açısından yararsız bir çalışma olarak gördüğü de belirtilmelidir. (1992: 129). Bu görüşün aksine, bu alanda evrensel biliş ilkelerine işaret eden çok sayıda içgörü olduğuna inanıyoruz: Bir şeyi yalnızca önyargıların yardımıyla tanıyabileceğimiz yorumlama ilkesi, ciddiye alınması gereken bir adaydır (bkz. Gadamer 1966/1976). Göstergelyi algılayan ve kendi bilgisini ona uygulayan bir sözlü çevirmen olmadan gösterge olamaz. Gösterge haline gelmek için nesnelere bu şekilde tercüme edilmesi gerekir ve bunu yapmak için ön bilgi gibi terimlere ihtiyacımız vardır.

Çevirmenler sadece bilgiyi (içerikleri) kullanarak yorum yapabilirler; durumu anlaşılır kılan bu bilgidir. Bu, anlam ve duyu arasındaki semiyotik farklılaşmayı açıklar: göstergenin anlamı bizim

anladığımız değil, göstergeyi anlaşılır kılan şeydir (Keller 1992: 332). Bu nedenle anlam, tanınmış bir düzenlilik veya tipik bir bağlam, işaretleri veya diğer nesnelere çevirmemizi sağlayan bir kılavuzdur (bilgi); anlam, yorumlamanın amacıdır, mevcut eylemi destekleyen verilen bağlamda göstergenin bireysel olarak anlaşılmasıdır (ayrıca bkz. de Beaugrande ve Dressler 1981: 88). Anlam ve duyu, bu nedenle, yalnızca yöntemsel olarak farklı tercüme aşamalarıdır. Bir çevirmene açık olan farklı çeviri stratejileriyle ilgili olarak, bilginin tek başına yeterli olmadığı açıkça ortaya çıkıyor: bir şeyi yalnızca bilgiye dayalı olarak çevirmeye çalışmak anlamsız olmayabilir, ancak duyarsız bir yaklaşımdır.

Teknik İletişimde Görsel: Bir Sınıflandırma

Ballstaedt'e (2003) göre, sözel olmayan temsil biçimlerini tanımlamak için kullanılan etiketler şu anda çok tutarsız ve kopuk bir şekilde uygulanmaktadır: her yazar bir çizim, bir görselleştirme, bir diyagram, bir çizelge, bir şekil veya bir çizim olarak değerlendirdiği şeye karar verir. Psikolojiye dayanan bu terimleri kullanmamız, Ballstaedt (2003) tarafından önerilen sınıflandırmaya dayanmaktadır.

1. Temsili olmayan görüntüler

Bunlar, özellikle hiçbir şeyi temsil etmeyen, ancak bunun yerine estetik bir deneyim sunan görüntüler içerir. Temsili olmayan görüntülere örnek olarak grafik öğeler, süs eşyaları, süslemeler veya soyut görüntüler verilebilir. Bu öğeler, örneğin bir kurumsal logoda olduğu gibi, ilk imajın oluşturulmasında belirleyici bir faktör olabilirler. Bakan kişi tarafından herhangi bir yorumlayıcı çaba gerektirmediklerinden gösterişsiz ve iddiasız olabilirler, ancak aynı zamanda içeriklerin yansıtılmasını da sağlayabilirler.

2. Tasvirler, temsili imgeler

Algı psikolojisi açısından, temsili bir görüntü, orijinaline benzer bir şekilde bir ışınlar koleksiyonunu yansıtan işlenmiş bir yüzeydir. Bilgilendirici ve eğitici görüntüler sınıfına aittir. Bu tür görsel bilgilerin sözel biçimde iletilmesi genellikle zordur.

Görüntüleri işleme ve anlama eylemleri genellikle hafife alınır ve bu, görüntü tabanlı belgeleme biçimlerinin kullanımı ile birlikte çeviriye dair zamandan, çabadan ve maliyetlerden tasarruf edilebileceğine dair yaygın söylentinin bir nedenidir. Ancak, görüntüler her zaman ilk bakışta çabucak anlaşılabilir; belirli kültür bağlamında analiz edilmeleri ve anlaşılabilirliği gerekir.

Görüntü neyi temsil eder? Yazar(lar) neden bu belirli resmi kullandılar? Görüntülerin etkili kullanımı sadece doğal bir mesele değil, eğitilmesi ve uygulanması gereken bir beceridir (“görsel okuryazarlık”).

Temel iletişim işlevlerine ek olarak, her birinin kendi özel güçleri olan azalan somutluk seviyelerine sahip görüntü türleri arasında ayırım yapmaktayız (bkz. Ballstaedt 2003):

- Gerçek görüntüler: fotoğraflar, gerçekçi çizimler ve tablolar.
- Dokulu görüntüler: fotoğraflara benzer ancak daha az ayrıntıya sahip, mekansal etkiyi artırmak için yüzey özellikleri ve aydınlatmanın vurgulandığı görüntüler.
- Çizgisel görüntüler: gerçekliği köşelere, kenarlara ve diğer biçimlere indirgeyen, böylece görüntüyü temel özellikleri haline getiren çizgi çizimleri.
- Anahat görüntüler: yalnızca bir nesnenin silüetini gösterir (örneğin, tehlikeyi belirtmek için kullanılır).
- Şematik görüntüler: devre şemaları ve şematik haritalar; bu tür görüntüler karikatür düzeyinde abartılabilir.

3. Grafikler, analitik görüntüler

Grafikler, farklı öğeler arasındaki bağlantıları temsil eder. Kapsamlı grafikler karmaşık yapısal ilişkilerde uyumlama desteği sağlarken, basit grafikler ise ezber konusunda yardımcı olurlar. Grafiklerin anlaşılması, mekansal düzenlemelerin kavramsal ilişkilere (örneğin, neden-sonuç veya üst-alt) çevrilebileceğini varsayar. Sonuç olarak grafikler, okuma yönü (soldan sağa veya sağdan sola) gibi kültüre özgü adetlerden ciddi ölçüde etkilenirler. Burada aşağıdaki temel grafik türleri arasında ayırım yapabiliriz (bkz. Ballstaedt 2003):

- Kategori (kelime) tabloları: nitel bir tabloda, kategoriler arasındaki bağlamsal ilişkiler, kategorilere ayrılabilirlikleri ve satırlar ve sütunlar halinde görselleştirilebilmeleri için tekrarlanır. Bir tablo, bilgileri formüle edilmiş metinlerden daha net bir şekilde sunmak için kullanılabilir. Bununla birlikte, sözel-sözdizimsel (ve dolayısıyla kültüre özgü) ilişkilendirmelere bağlı olabilir ve bu nedenle çeviride çok fazla düzenleme gerektirebilir. Kısa anahtar kelimelerin ve başlıkların kullanılması da çeviri metnin anlaşılmasında sorunlara yol açabilir.

- Zaman çizelgeleri: olaylar, örneğin proje yönetiminde, geriye dönük veya ileriye dönük olarak bir zaman ekseninde çizilir.
- Akış şemaları: Bu görselleştirme biçimi, başlangıçta program dizilerini temsil etmek için bilişimde geliştirilmiş, ancak daha sonra her tür olayı ve farklı süreçleri içerecek şekilde genişletilmiştir. Akış şemaları, prosedürel bilgiyi eylem ve kararlar dizisi olarak sunar. Teknik dokümantasyonda, akış çizelgelerinin yerleşimi artık standart hale getirilmiştir (örneğin Almanya'da DIN Standardı 66001'e göre).
- Organigram: Bu çizelgelerin kökleri sosyolojide olmakla birlikte bu çizelgeler bireysel kişiler ve gruplar arasındaki ilişkileri temsil etmek için kullanılırlar. Bir organizasyonun içyapısı, departmanları ve sorumluluk alanları organizasyon şemaları kullanılarak görselleştirilir.
- Zihin haritaları: grafiğin bu şekli, yapay zekâ araştırmalarından beslenir ve kavramsal, tanımlanabilir bilgiyi temsilde kullanılırlar.

4. Diyagramlar

Diyagramlar nicel ilişkileri görselleştirmek için kullanılır. Takribi görsel karşılaştırmaların hızlı ve kolay bir şekilde yapılmasını sağlayan kesin değerler görünür halde kalır. Diyagramlar grafiksel, kültüre özgü kurallardır ve kullanımları öğrenilmelidir. Araştırmalar, birçok kişinin en basit diyagramları bile anlayamadığını pek çok kez göstermiştir (Ballstaedt 2003: 17). Diyagramlar, genellikle görsel manipülasyondan yararlanan bir görselleştirme biçimidir: gösterilen veriler sayısal olarak doğru olabilir, ancak görselleştirme belirli mesajları ya zayıflatır ya da güçlendirir. Çok sayıda farklı diyagram türü mevcuttur. Aşağıdaki liste, daha yaygın olarak kullanılan türlerden bazılarına örnekler vermektedir:

- Pasta grafikler, belirli bir bütünü oluşturan farklı parçaların boyutlarını görüntülemek için kullanışlıdır.
- Yatay çubuk grafikleri, özellikle sıralama düzenini görselleştirmek için kullanışlıdır.
- Dikey çubuk grafikler, örneğin sıklık dağılımlarını ve miktardaki değişiklikleri görselleştirmek için sütunları kullanır.

- Çizgi veya eğri grafikler, çubuk grafiğin daha gelişmiş halidir ve örneğin, farklı bilgi parçaları arasındaki ilişkileri görselleştirmek için çok sayıda ölçüm noktası içeren bir zaman serisinde kullanılır.
- Aralık diyagramları iki değişken arasındaki ilişkiyi görselleştirir. Çizilen noktalar bir çizgi veya eğri etrafında gruplanmışlar ise bir ilişkiden bahsedilebilir.

5. Piktogramlar, simgeler

Piktogram, örneğin belirli bir eylemi başlatan (ipucu, talimat) veya bastırın (uyarı, yasak) basit, şematik bir sembol veya resimdir. Piktogramların kullanımı özellikle de bilgisayar dünyasında (kullanıcı arayüzlerinde) oldukça popülerdir. Duruma ve izleyen kişiye bağlı olarak, simgeler veya semboller olarak çevrilebilirler : Amerikalılar posta kutusu veya çöp tenekesi sembollerini simgeler olarak tanırken; birçok Avrupalı, posta kutuları ve çöp kutuları kendi gerçekliklerinde çok farklı görüldüğü için bu piktogramları semboller olarak anlayıp öğrenmek zorunda kalmışlardır. Piktogramlar bu nedenle tam anlamıyla “diller ve kültürler arasında” bir mesaj iletmezler.

6. Haritalar

Haritalar, genellikle görünmeyen, sembolize edilmiş bilgileri içeren yukarıdan bir görüntü sunar. Haritalar bize mekansal yönlendirme sağlamak için kullanılır. Harita okuma, özel nitelikler gerektiren ve öğrenilmesi gereken bir olgudur. İçerdikleri bilgiler genellikle kısmen çok soyut olabildiğinden, haritalar dile ve kültüre özgü uzlaşımına tabidir.

7. Karmaşık görüntüler: izotipler ve infografikler

İzotipler (International System of Typographic Picture Education’un kısaltması), istatistiksel verileri görselleştirmenin özel bir şeklidir. Aksi takdirde ilgili sayıları ve istatistikleri çevirmede güçlük çekebilecek kişilere bir mesaj iletmelidirler. Infografikler, başlangıçta gazetecilik yazılı basınında kullanılmak üzere geliştirilmiş, ancak o zamandan beri teknik iletişimde kullanılmışlardır (bkz. Jansen 2003). Sözel ve sözel olmayan temsil biçimlerinin birbiriyle yakından bağlantılı olduğu metin ve görüntünün bir kombinasyonudur. Amaçları, karmaşık ilişkilere erişim sağlamak ve bu iletişimleri anlaşılır hale getirmektir. Ancak bazen okuyucudan ve/veya kullanıcıdan çok fazla şey isteyebilirler. (Görüntülerin sınıflandırılması hakkında daha fazla tartışma için bkz. Ballstaedt 2003.)

Deneysel Çalışmalar

Şimdi bu teorik tartışmaları çeviri ve teknik iletişim işyerindeki profesyonel uygulamalarla ilişkilendirelim. Bunu yapabilmemiz için, modern çeviri yönetimi uygulamalarını incelemek üzere yakın zamanda gerçekleştirdiğimiz iki farklı nitel araştırmaya atıfta bulunacağız: kültürlerarası teknik iletişimcilerle yapılan bir röportaj çalışması ve Viyana'da bir tercüme bürosunda uzun bir süre boyunca günlük çalışma hayatının yerinde gözlemini içeren bir saha çalışması (bu çalışmaların kapsamlı bir raporu için bkz. Risku 2004).

1. Mülakat çalışması: Kültürlerarası teknik iletişimde görsel yetkinlikler

Bu mülakatların temel amacı, çevirmenliği bıraktıktan sonra teknik iletişim alanına geçmiş olan çevirmenlerin kişisel deneyimlerini incelemektir. Her biri yaklaşık iki saat süren altı adet nitel, yarı yapılandırılmış, bireysel görüşme; tarafsız, iş dışı bir ortamda gerçekleştirildi ve her görüşmenin eksiksiz bir dökümü hazırlandı. Bu mülakat dökümlerinin analizi bize aşağıdaki sonuçları sağladı.

Teorik düzeyde, çeviri edinci, uluslararası teknik iletişim alanında mesleki gelişim için mükemmel bir temel sağlıyor gibi görünmektedir. Profesyonel çevirmenler hem metni hem de durumu analiz edebilir, gereksinimler ve gelenekler hakkında araştırma yapabilir; kültürlerarası iletişim projelerini yönetebilir ve okuyucu ve kullanıcı odaklı metinler yazabilirler. Bu nedenle, çalışmaları, uluslararası teknik yazı alanında gerekli olan birkaç öğeyi içerir. Ancak sonuçlar, çeviri ve teknik iletişim arasındaki, bazıları görsel bilgi alanıyla güçlü bir şekilde ilişkili olan bazı önemli farklılıkları da vurguladı.

Çeviri eğitimi ve pratiğinde sözele güçlü bir şekilde odaklanmak, görsellerin ve diğer medyanın kullanımını temelde göz ardı ettiği için teknik iletişimde bir engel olarak görülmüştür. Bunun aksine, mülakat yapılan kişiler sözcük içerikli materyali yeniden formüle etmek yerine kendi notlarını nasıl alacakları, sembollerini nasıl kullanacakları, görsel unsurları nasıl fark edecekleri ve içeriği nasıl iletecekleri konusunda onları geliştirdiğinden dolayı sözlü çeviri derslerini teknik iletişim için iyi bir hazırlık olarak gördüler. Bu kişiler tasarım sürecini, grafiklerin ve diğer araçların kullanımını yeni ve keşfedilmemiş bir alan olarak tanımladılar. Benzer şekilde, hem metin hem de görüntüleri birleştirmek ve çalışmak, öğrenmek zorunda oldukları ve çok keyif aldıkları yeni bir beceriydi.

2. Alan çalışması: Çeviri yönetiminde görsel bilgilerin ele alınması

Araştırma ekibi üyelerinin katılımcı gözlemci rolünü üstlendiği, dört haftalık bir süre boyunca Viyana'daki bir tercüme bürosunda günlük çalışma hayatının işyeri içinde gözlemini içeren bir saha çalışması gerçekleştirilmiştir. Ortaya çıkan vaka çalışması, modern çeviri yönetiminin bazı önemli yönlerine ve teknolojinin oynadığı role ilişkin pratik bir örnek sunmaktadır. Ayrıca bu çalışma, görsel bilginin önemini de ortaya koymuştur. Bununla birlikte, genel olarak, söz konusu konular, görüntülerin kültüre özgü unsurları değil, görüntü ve metin arasında tutarlılığın kurulması ve anlamaya ve dolayısıyla çeviriye yardımcı olarak görüntülere duyulan ihtiyaçtı.

İşte saha çalışması için belirlenen bazı gerekli bilgiler. O zaman, ajansın beş çalışanı (tümü kadın) vardı: Genel Müdür (İş Araştırmaları diplomasına sahip) ve dört Proje Yöneticisi (tümü Mütercim/Tercümanlık ünvanına sahip). Onlar, birkaç başka çeviri ajansının yanı sıra dünyanın dört bir yanındaki çevirmenlerle ve tercümanlarla çalıştılar. Aynı zamanda, çeviri teknolojisinin ön saflarında yer almak amacıyla dil teknolojisi araçlarının önemli bir tedarikçisiyle de bir işbirliği anlaşması yaptılar. Müşterilerinin çoğu, düzenli olarak birden çok hedef dile çevrilen materyale ihtiyaç duyan büyük şirketlerdi.

Anlamayı kolaylaştırıcı işlevde görüntüler

Ajans, en başından itibaren kaynak metinde mümkün olduğu kadar çok bağlam toplamaya özellikle vurgu yaptı. Örneğin, müşterilerden referans materyalleri (yani, benzer konularda daha önce çevrilmiş metinler), planlar, çizimler veya resimler sağlamaları istendi.

Kadrodan biri dedi ki: “Çevirmenlerin her zaman fotoğraf talep etmelerine şaşmamalı!” Görseller, örneğin teknik dokümantasyonun oluşturulmasında, özel kullanım için gereken önemli bilgileri verirler. Bir durumda ajans, kadın giyim kataloğunun çevirisinde büyük sorunlarla karşılaştı. Çevirmenlere, koleksiyona dair herhangi bir fotoğraf verilmemesinin yanı sıra, henüz “yeni koleksiyon hazır olmadan kataloğu çevirmek zorunda kaldılar”. Fotoğraf olmaksızın “dekoratif kurdele” veya “entegre push-up külotlu çorap” gibi ifadelerin çeviri ve redaksiyonunun, “hassas” metinlerin tercümesinde uzmanlaşmış bir ajans için bile son derece zor olduğu kanıtlanmıştır. Ajans, çevirmenlerini böyle bir duruma sokmamak için elinden geleni yapar. Bir başka projede ajans, çevirmenlerin müşteri ile birlikte özel eğitim alacağı bir kurs düzenledi. Çevirmenler, müşterinin sitesinde kaynak yapmayı öğrenmek için (kişisel zamanlarından) üç gün tahsis ettiler. Bu eğitimin amacı, çevirmenlerin süreçle ilgili pratik bilgilerini derinleştirmek ve böylece daha hızlı çeviri yapmalarını ve daha kaliteli sonuçlar

üretmelerini sağlamaktı (böylece yatırım yapmak zorunda oldukları eğitim maliyetleri ile çeviriden kazançları “örtüşecek”). Ancak, "bazen çevirmenlerin üç günlük sürelerini ücretsiz olarak vermeyi kabul etmeleri için ikna edilmeleri gerekir.”

Mizanpaj: bağlam içerisinde kelimeler

Ajans yöneticisinin sözleriyle: “Düzen, çevirmenler için önemlidir — çevirmenlerin, görüntünün tam olarak ne söylemeye çalıştığını görmeleri gerekir.”

Bağlamsal yönlerin yanı sıra biçimsel yönler de çeviride önemli bir rol oynamaktadır. Personel, her zaman erek metnin bir kopyasını orijinal düzeninde (bir .pdf dosyası olarak) sağlama çabasıdadır. Düzen, çevirmenin yalnızca kaynak metnin daha iyi bir resmini oluşturmaya yardımcı olmakla kalmaz, aynı zamanda erek metnin oluşturulması için önemli kısıtlamalar da sağlar. Çoğu durumda alıcı, orijinal mizanpaja olabildiğince yakın kalmak ister; başka bir deyişle, hedef metnin mevcut mizanpaja benzetilmesi gerekir. Ayrıca, mizanpajın hedef dile aşina olmayan bir grafik tasarımcı tarafından ele alındığı da olabilir. Bu gibi durumlarda, çeviri sadece erek metnin tasarımını sürdürmekle kalmamalı (böylece düzen yeniden kullanılabilir), aynı zamanda yalnızca biçimlendirmeden de tanınabilir olmalıdır. Örneğin bir projede, bir kullanıcı el kitabı Portekizce'ye çevrilecekti ve "Portekizce konuşmayan" müşteri "düzeni kendisi halledecekti"!

Çeviri, .pdf ile ne kadar benzer olursa o kadar iyi olur. Bu durumda, örneğin, dışa aktarılan metinde kaybolan biçimlendirme, .pdf dosyasında kalın harflerle yazdırıldı. Portekizli tasarımcıların tamamlanmış belgede neyi vurgulayacaklarını bilmeleri için çevirisi yapılan ihtarların da kalın harflerle gösterilmesi gerekiyordu.

Çeviri Teknolojilerinin Etkisi

Günümüzde çeviri sürecini desteklemek için bir dizi farklı teknoloji mevcuttur.

Bu teknolojilere çeviri belleği sistemleri, yerelleştirme yazılımı, makine çevirisi araçları, özel proje yönetimi araçları, internet platformları ve sanal topluluklar dahildir.

Bu araçların çoğu hala öncelikli olarak çevirinin sözel yönlerini hedef alıyor olsa da, sürekli olarak yeni beceriler geliştirilmekte ve eklenmektedir; bu tür teknolojilerin, özellikle yerelleştirme yazılımı alanında, oynadığı rol, teknik çeviride sözel ve görsel yönlerin kapsamlı bir tartışmasında göz ardı edilmemelidir. Müşteriler, artık çevirmenlerin ve teknik iletişimcilerin

çok çeşitli araçlarla çalışmasını giderek daha fazla beklemekte ve genellikle bu tür araçlara erişimlerinin olduğunu ve bahsi geçen mesleklerin, bu araçlara görevlerinin doğası gereği zaten aşına olduklarını fark etmektedirler. Sıradaki bölüm, mevcut araçlardan bazılarını kısa bir genel bakış, bu araçların kullanımlarının bir açıklamasını ve teknik çevirinin görsel yönü ile bağlantı düzeyini vermektedir.

Çeviri Belleği Sistemleri, özellikle bir proje merkezi olarak koordine edildiğinde ve tutarlılık önemli bir rol oynadığında, büyük çeviri hacimlerinin işlenmesinde yarar sağlar. Ancak, farklı bir bağlam için tasarlanan çözümlerin mevcut metne hakim olma riski söz konusudur. Bu, zayıf kaynak ve referans materyali veya dosya formatlarıyla ilgili sorunlar (örneğin, kaynak dosyanın dönüştürülmesi gereken durumlar) nedeniyle daha da kötüleşebilir. Sonuç olarak, bazı bağlamlarda ajans çalışanları, çeviri belleği sistemlerini bir yardımdan ziyade daha çok bir engel olarak görmektedir.

Çeviri bellekleri, ancak bir dizi kıstas ve gereksinim (örneğin, özel metin formatlarının kullanılabilirliği, iyi düşünülmüş program parametreleri, yüksek kaliteli referans materyali ve iyi korunmuş bir terminoloji yönetim sistemine bağlantı) karşılandığında çevirinin kalitesine katkıda bulunabilir ve maliyet etkinliğini artırabilir. Dikkate alınması gereken konular, bir çeviri belleği sisteminin kullanılıp kullanılmaması gerektiği değil, hangisinin fiili işbirliği için en uygun olduğu ve böyle bir sistemi kullanmanın ekonomik faydalarının neler olduğudur. Eğer bir sanal ekibin bireysel üyeleri farklı sistemler kullanıyorsa bu sistemlerin birbirleri ile uyumlu olması gerektiği aşikardır.

Kalite açısından, çeviri belleği sistemlerinin avantajları ve dezavantajları vardır. Bir istemcinin çeviri belleğini kullanmak, çevirmenin mevcut bağlama ve “geçmiş” erişimini sağlayarak üretkenliği artırır. Ancak, çeviri belleği sistemleri dilsel öğelerin tek tek karşılaştırılmasına dayandığından, farklı dillerdeki dilsel öğelerin basit bir değişimini olarak amatör işi çeviri stratejisi izlerler. Herhangi bir şekilde kullanılan görüntülerin yeterliliğinin veya kültürel aktarımının değerlendirilmesini desteklemezler (bu arada, makine çeviri sistemleri için de geçerli olan bir husustur). Görselin bilinmemesi, elbette, teknolojik açıdan kabul edilebilir ve anlaşılabilir. Bununla birlikte, araçların yeterliliğini sınırlar ve çeviri uygulamasını belirli bir tarza yönlendirir: görsel maliyetin sözel açıdan uygunsuz hâkimiyetine doğru.

Wagner'e göre (1997: 429), teknoloji kaynaklı bir çalışma şekli genellikle "geri adım atmanın zor olduğu güçlü standart bir imaj" rolünü üstlenir. Bu, tartışmanın teknolojinin esnekliği ve yaratıcılığını teşvik etmeye, eski temelli çalışma yöntemlerini desteklemeye ve hatta geleneksel olmayan veya "hızlı ve kirlili" yöntemlere izin vermeye nasıl yardımcı olabileceğine odaklandığı Bilgisayar Destekli İşbirlikçi Çalışma'da temel bir konudur.

Yerelleştirme yazılımı, çeviri becerilerini desteklemede ve çevirmenlerin sözcük içerikli materyalden daha fazlası üzerinde çalışmalarını sağlamada çeviri teknolojisinin oynayabileceği rolün iyi bir örneğidir. Bu tür araçların sağladığı olanaklar, işbirlikçi çeviriyi destekler ve çevirinin kalitesini artırabilir. Çevirmenlerin çeviri işlemi sırasında gerçek kullanıcı arayüzünü görmelerine ve böylece bağlamı dikkate almalarına olanak tanır. Çevirmenler bazı öğeleri kendileri uyarlayabilir (örneğin, düğme boyutu) veya yazılım geliştiricileri daha kapsamlı program değişiklikleri (örneğin, bir iletişim kutusunda veya gezinme çubuğunda bir sözdizimi değişikliği) ile yetkilendirebilirler. Bu şekilde, tüm yazılım ürünü çevirinin nesnesi haline gelir.

Yerelleştirme araçları, çevirmenlerin dilsel, biçimsel ve kültürel gereksinimler arasındaki bağlantılar hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlar (cf. Freigang 1996). Bunlar olmadan çevirmenler, yazılım programlarını çevirirken sözcüklerin, tümceciklerin veya cümlelerin kodunu bağlam dışında çözmek zorundadır ve daha sonra, çabalarının etkilerini doğrulamadan önce dil öğelerinin, ürünün hedef dilin biçimine aktarılmasını beklemek zorundadır ki bu (bilgisayar teknolojisinin ilk günlerinden itibaren) sonuçları oldukça tanıdık olan zahmetli bir süreçtir.

Sonuç

Yukarıda tartışıldığı üzere görsel özelliklerin rolü, modern çeviri ve teknik iletişim işyerlerinde sözel yönlerin yanında giderek daha önemli hale gelmektedir. Çevirmenler ve teknik iletişimciler; sembollere, renklere ve simgelere vebitmiş çeviri ürününün son haline kadar bu görsel özelliklere özen gösterip bu özellikleri çeviri sürecinde de dikkate almayı öğrenmelidir. Bunu yapmalarına yardımcı olacak araçlar zaten mevcuttur, ancak hem çevirmenler hem de teknik iletişimciler, mevcut çeviri teknolojilerinde sözel olanın hâkimiyetinin sözel olmayan yönlerin önemini gözden kaçırmalarına yol açmamasını sağlamaya özen göstermeleri gerekmektedir.

Çeviribilim programlarında çevirmenleri ve teknik iletişimcileri gelecekteki rollerine hazırlamak için yapılabilecek çok şey var. Bu tür programlar, geleceğin çevirmenleri arasında sözel olmayanın önemi konusunda farkındalık yaratmak ve onlara mevcut çeviri teknolojilerini eleştirel ve profesyonel bir şekilde nasıl kullanacaklarını öğretmek için uygun kursları içermelidir. Çeviri yönetiminde teknolojinin kullanımı giderek daha pragmatik, işlevsel bir bakış açısı kazanmalıdır. Çeviride merkezi bir konu olarak görsel yönler, mevcut ve gelecekteki çeviri araçlarının geliştirilmesinde uygun şekilde dikkate alınmalıdır; araştırma ve eğitim ise, çevirinin görsel yönlerini kendi bağlamları içinde bütün bir durumun parçası olarak ele almalı, sözel olmayan, sosyal ve iletişimsel faktörleri analizin merkezine itmeli.

Kaynakça

Clark, A. (1997): *Being There. Putting Brain, Body, and World Together Again*, Cambridge, MIT Press.

Eco, U. (1973/1985): *Über Gott und die Welt. Essays und Glossen*. Deutsch von Burkhard Kroeber, München.

Esselink, B. (1998): *A Practical Guide to Software Localization*, Amsterdam/Philadelphia, John Benjamins.

Von Foerster, H. (1979/1981): “Das Konstruieren einer Wirklichkeit. Übersetzung aus dem Englischen: (Hg.), *Die erfundene Wirklichkeit*. (Hg.), *Die erfundene Wirklichkeit. Wie wissen wir, was wir zu wissen glauben? Beiträge zum Konstruktivismus*, München, Piper, pp. 39-60.

Freigang, K.-H. (1996): “Software-Lokalisierung. Ein Gegenstand übersetzungswissenschaftlicher Reflexion?,” in LAUER, A., GERZYMISCH-ARBOGAST, H., HALLER, J. and E. STEINER (eds.), *Übersetzungswissenschaft im Umbruch. Festschrift für Wolfram Wilss zum 70. Geburtstag*, Tübingen, Narr, pp. 135-146.

Gadamer, H.-G. (1966/1976): “Die Universalität des hermeneutischen Problems,” in *Kleine Schriften I. Philosophie. Hermeneutik 2*, unveränderte Auflage, Tübingen, Mohr, pp. 101- 112.

Göpferich, S. (1998): *Interkulturelles Technical Writing: Fachliches adressatengerecht vermitteln. Ein Lehr- und Arbeitsbuch (= Forum für Fachsprachen-Forschung 40)*, Tübingen, Narr.

Hoffmann, P. (2002): “Polishing your pictures,” presentation given in Tampere on the 4/10/02, <http://www.chez.com/crt/ressources/textes_redac_tech_en.htm>.

Horton, W. K. (1994): *The Icon Book: Visual Symbols for Computer Systems and Documentation*, Hoboken, NJ, John Wiley and Sons.

Holz- Mänttari, J. (1984): *Translatorisches Handeln. Theorie und Methode*, Helsinki, Suomalainen Tiedeakatemia (Annales Academiae Scientiarum Fennicae B 226).

Jansen, A. (2003): “Wie viel Infographik braucht die Technische Dokumentation?,” in HENNIG, Tjarks-Sobhani J. And M. (Hgg.), *Visualisierung in Technischer Dokumentation (= tekom Schriften zur Technischen Kommunikation 7)*, Lübeck, Schmidt-Römhild, pp. 195-212.

Jiránek, J. (1992): *Symptom, Index, Konnotation*, Zeitschrift für Semiotik 4, pp. 373-375.

KELLER, R. (1992): “Zeichenbedeutung und Bedeutungswandel,” Zeitschrift für Semiotik 4, pp. 327-366.

Posner, R. (1994): “Zur Genese von Kommunikation – Semiotische Grundlagen,” in WESSEL, K.-F. and F. NAUMANN (Hgg.), *Kommunikation und Humanontogenese (= Berliner Studien zur Wissenschaftsphilosophie & Humanontogenetik 6)*, Bielefeld, Kleine Verlag, pp. 384- 429.

Norman, D. A. (1993): *Things that Make Us Smart. Defending Human Attributes in the Age of the Machine*, Reading, Addison-Wesley.

Risku, H. (1998): *Translatorische Kompetenz. Kognitive Grundlagen des Übersetzens als Expertentätigkeit*, Tübingen, Stauffenburg.

Risku, H. (2004): *Translationsmanagement. Interkulturelle Fachkommunikation im Informationszeitalter*, Tübingen, Narr.

Snell-Hornby, M., Jettmarová, Z. ve K. Kaindl (1997): *Translation as Intercultural Communication: Selected papers from the EST Congress, Prague 1995*, Amsterdam, John Benjamins.

Wagner, I. (1997): “On Multidisciplinary Grounds: Interpretation Versus Design Work,” in BOWKER, G. C., STAR, S. L., TURNER, W. and L. GASSER (eds.), *Social Science, Technical Systems, and Cooperative Work. Beyond the Great Divide*, Mahwah, New Jersey, Lawrence Erlbaum Associates, pp. 415-432.

Wilss, W. (1992): Übersetzungsfertigkeit. Annäherungen an einen komplexen übersetzungspraktischen Begriff, Tübingen, Narr.

ÇİN DÜŞÜNCESİ VE KÜLTÜRÜ TEMEL KAVRAMLARI I THE MAIN TERMS OF CHINESE THOUGHT AND CULTURE I

Sema GÖKENÇ GÜLEZ¹

Makale Bilgileri/ Article info

Makalenin Türü :Kitap İncelemesi
Article Type :Book Review
Geliş Tarihi / Date Received: 17.12.2022
Kabul Tarihi / Date Accepted:21.12.2022
Yayın Tarihi / Date Published: 23.12.2022

Makale Künyesi/To cite this article:

GÖKENÇ GÜLEZ. S. (2022). Çin Düşüncesi ve Kültürü Temel Kavramları I. *LOTUS International Journal of Language and Translation Studies*, 2(2),56-75.

4000 yıllık yazılı tarihe sahip olan Çin kendine has kültürü, tarihi zenginliği ve bünyesinde çok sayıda etnik grup barındırmasıyla çoklu kültür çeşitliliği ile öne çıkan en eski medeniyetlerden biridir. Günümüzde ekonomi, ticaret ve teknoloji gibi farklı alanlardaki gelişmeleri ile adından sıkça söz ettiren Çin, geleneksel kültürü, tarihi ve düşüncesine bağlı olması ile de dikkat çekmektedir. Çin bugün, küreselleşme ve modernleşme ile beraber farklı alanlarda birçok gelişme göstermiş olsa da Çin'in düşünce yapısı ve kültürünün kaynağı her zaman baki kalmıştır. Bu bağlamda, günümüz Çin medeniyetinin kültürü, tarihi, edebiyatı, sanatı, düşünce yapısı ve toplum değerlerini anlamak için Çin'in düşünce ve kültürünün temel yapı taşlarını oluşturan kavramları anlamak son derece önemlidir.

Geçmişten günümüze farklı medeniyetlerden akademisyen, yazar ve araştırmacılar Çin'in tarihi, edebiyatı, sanatı ve kültürünü anlamak için farklı alanlarda birçok eser kaleme almış ya da Çince eserleri kendi dillerine kazandırmışlardır. Özellikle son dönemlerde farklı ülkelerden akademisyen ve araştırmacılar, Çin'in öne çıkan edebi

¹ Dr. Öğr. Üyesi Sema Gökenç Gülez, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Çin Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Nevşehir, Türkiye. gokencsema@nevsehir.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-1787-9328.
Asst. Prof. Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Department of Eastern Languages and Literatures, Division of Chinese Language and Literature, Nevşehir, Türkiye. gokencsema@nevsehir.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-1787-9328.

eserlerinin çevirisini yaparak kendi dillerine kazandırılmaktadırlar. Çince'den çevirisi yapılan her bir eser, çevirinin yapıldığı ülke için Çin'in kültürünü ve kendine has dünyasını tanıması adına araladığı bir kapı mahiyetindedir. Eğer ki söz konusu eser, Çin medeniyetinin düşünce yapısı ve kültürüne dair terim ve kavramları açıklayan bir eser ise, eseri okuyan her bir okuyucu araladığı kapının anahtarını elinde tutuyor demektir.

Aykut Dal² ve Bülent Okay³ tarafından Çince aslından Türkçeye çevrilen “*Çin Düşüncesi ve Kültürü Temel Kavramları I*” adlı eser, Çin'in düşünce sistemi ve kültürüne dair temel kavramları ve anlamları Çin'in klasikleri ve tarihi belgelerinden alıntıları ile beraber veren bir eserdir. Eserin orijinal adı “中华思想文化术语, 第一辑” dır. Eser, Çin Düşüncesi ve Kültürü Temel Kavramlarını Yaygınlaştırma Projesi⁴ kapsamında hazırlanan bir çalışmadır. Çin Düşüncesi ve Kültürü Temel Kavramları adlı eserin derlenmesi, açıklanması ve tercüme edilmesi Çin Eğitim Bakanlığı, Çin Uluslararası Yayın Grubu, Merkez Derleme ve Çeviri Bürosu, Pekin Üniversitesi, Çin Renmin Üniversitesi, Wuhan Üniversitesi, Pekin Yabancı Diller Üniversitesi gibi kurum ve kuruluşların; Yeh Chia-ying, Li Xueqin, Zhang Qizhi ve Lin Wusun gibi Çinli ve yabancı pek çok tanınmış akademisyenin büyük destekleriyle gerçekleştirilmiştir. Proje altında yayımlanan eserin uzman kadrosunda, Çinli danışmanlar, kurul üyeleri, yabancı ülkelerdeki değerli Sinologlar, Çinli ve yabancı akademisyenlerden oluşan akademik kurul yer almaktadır. 2021 yılında Bilge-Kültür Sanat yayınevinden çıkan Türkçe çeviri eser Türk halkının, Çin'in bugünkü değerlerinin temelinde yatan düşünce yapısı ve kültürel imgeleri, Çin'in düşünce sistemi, felsefesi, edebiyat, sanat, tarih gibi farklı alanlardaki gelişmelerini kısacası Çin'in kültürel değerleri ve düşünce yapısının kökenini objektif bir bakış açısıyla tanımasına yardımcı olacak önemli bir kaynaktır. Eserin önemi önsözünde şu şekilde vurgulanmıştır:

“Yaşamın olmazsa olmaz bir parçası” gibi Çinlilerin damarlarında dolaşmakta olan bu kavramların içinde barındırdığı felsefe, düşünce biçimi ve değerler onların ortak karakter ve inançlarını oluşturmuş; böylece binlerce yıllık Çin ilmî geleneğini, ideoloji kültürünü ve ulusal bilincini destekleyici bir görev üstlenmişlerdir. Günümüz Çinlilerinin antik Çin felsefesi, düşünce yapısı ve

² Arş. Gör. Aykut Dal Burdur Mehmet Akif Üniversitesi, Doğu Dilleri ve Edebiyatları, Çin Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı'nda Araştırma Görevlisi olarak görev yapmaktadır. Ankara Üniversitesi, Sinoloji Ana Bilim Dalı'nda Doktora eğitimine devam etmektedir.

³ Prof. Dr. Bülent Okay, akademik hayatına 1982 yılında Ankara Üniversitesi, Sinoloji Ana Bilim Dalı'nda Araştırma Görevlisi olarak başlamış, 1988 yılında doktorasını tamamlamıştır. 1989 yılında Yardımcı Doçent unvanını, 2004 yılında da Profesör unvanı almıştır. Prof. Dr. Okay 1982-2018 yılları arasında Ankara Üniversitesi, Sinoloji Ana Bilim Dalı'nda görev yapmıştır. Eserleri arasında: Çin Öyküleri, Konfüçyüs, Pratik Çince I, Pratik Çince II, Çince Temel Bilgisi, Çin Yazısı, Konfüçyüs ve Çin Felsefesinin Temelleri yer almaktadır.

⁴ Çincesi “中华思想文化术语传播工程” 专家团队 olarak adlandırılmaktadır.

değerlerindeki değişimleri ve hatta edebiyat, sanat ve tarih gibi çeşitli alanlardaki gelişmeleri kavrayabilmelerinde kilit rol oynayan bu kavramlar, diğer ülke ve milletler için de çağdaş Çin'i, Çin halkını ve farklı ülkelere yerleşmiş olan Çinlilerin düşünce dünyasını tanımanın kapılarını açan anahtarlardır (Çin Düşüncesi ve Kültürü: 2015: 7).”

Eser karton kapak olarak yaklaşık 15x34 cm ölçüsüne sahiptir. Eser toplamda 160 sayfadan oluşmaktadır. Eserin kapağında bambu çıtalar üzerine fırça ve mürekkeple yazılmış bir şiir yer almaktadır. Kapakta yer alan bu şiir, eserde birinci kavram olarak ele alınan “Gam ve Gazap (Beikai 悲慨)” kavramının açıklanmasındaki alıntıdan alınmıştır. Kapağın arka kapağında ise eser hakkında bilgi verilmiş ve altı kısmına kitabın ön kapağındaki şiirin Türkçe çevirisi yazılmıştır. Kitap kapağının ardından iç kapakta künye bilgisi verilen eserin bir sonraki sayfasında Çin Düşüncesi ve Kültürü Temel Kavramlarını Yaygınlaştırma Projesi uzman kadrosu liste halinde verilmiştir. Eserin ilk başında Çince önsözün hemen ardından, Türkçe önsöz yer almaktadır. Daha sonra içindekiler kısmı yer almaktadır. Eserde Çin düşüncesi ve kültürüne dair 100 farklı kavram açıklama ve alıntılarıyla beraber ele alınmıştır. Eserde Çince ve Türkçe eş zamanlı olarak verilmiş, bu sebeple Çince aslı ve Türkçe çevirisi eserde takip edilen format olarak kullanılmıştır. Eserin önsözünde Çin Düşüncesi ve Kültürü Temel kavramları şu ifadelerle vurgulanmıştır:

“Çin düşüncesi ve kültürü temel kavramlarına yönelik kapsamlı ve sistematik bir biçimde gerçekleştirilen derleme ve açıklama çalışmaları aracılığıyla bu kavramların hem Çin felsefesini, hümanizmini, düşünce tarzını, değerlerini ve kültürel özelliklerini yansıtan hem de zamanı, mekânı ve ulusal sınırları aşan anlamlarını derinlemesine irdelemeyi hedefliyoruz. Bu kavramları İngilizce ve diğer dillere tercüme ederek tüm dünyanın daha objektif ve daha kapsamlı bir şekilde Çin'i tanımasını, Çin halkının geçmişini ve bugünü anlamasını, Çinlilerin ve yabancı ülkelere yerleşmiş olan Çin kökenli insanların düşünce dünyasını kavramasını da amaçlıyoruz. Böylece ülkeler arası eşit diyalogu ve farklı medeniyetler arasındaki etkileşimi ilerletmek istiyoruz (Çin Düşüncesi: 2015: 9)”

Eserde toplamda 100 farklı kavram Çince asılları (Hanzi⁵ ve Pinyin⁶ birlikte) ve Türkçe karşılıkları ile beraber açıklanmıştır. Her bir kavramın öncelikle Çince açıklaması, ardından da Türkçe çevirisi verilmiştir. Açıklaması yapıldıktan sonra, kavramın daha iyi anlaşılması için, Çin tarihi kayıtları ve klasiklerden alıntılara yer verilmiştir. Alıntıların Çince aslı ve daha sonra

⁵ Çin yazı karakterleri Çince Hanzi 汉字 olarak adlandırılmaktadır.

⁶ Pinyin 拼音 sistemi Çince kelimelerin Latin harfleriyle yazılmasını ifade etmektedir.

Türkçe çevirisi verilmiştir. Eserde Çince aslının hemen ardından Türkçe çevirisinin verilmesi kavramların her iki dildeki karşılığını görme olanağını vermekte ve okuyucuya karşılaştırma fırsatını da sunmaktadır. Bu anlamda iki dilli bir çalışma olarak yapılan eser, okuyucunun kavram ve açıklamalara dair Türkçe tercümesi yanında Çince karşılıklarını da görmesini sağlamaktadır. Bu sebeple çalışmada verilen alıntılarda, hem Çince orijinal metni hem de Türkçe çevirisi verilmiştir. İçindekiler kısmında “*Gam ve Gazap* (悲慨/bēikǎi)” ele alınan ilk kavram iken, “*Zongfa (Soy Yönetimi Sistemi)* (宗法/zōngfǎ)” ise son kavramdır. Çin düşüncesi ve kültürüne dair yüz farklı kavramın açıklanmasının ardından son olarak Çin Tarihinin kısa kronolojisi Bkz: Tablo 1) halinde verilmiştir. En son kısımda ise kaynakça (Örnek Kaynakça için Bkz: Tablo 2) yer almaktadır. Kaynakça oldukça detaylı bir tablo halinde hazırlanmıştır. Kaynakçada, kavramların açıklanmasında verilen alıntıların künye bilgisi detaylı bir şekilde listelenmiştir.

Çin düşüncesi ve kültürü temel kavramları eserinde yer alan ve alıntılar ile beraber açıklaması yapılan her bir kavram “Çin milletince ortaya konulmuş; Çin felsefesini, hümanizmini, düşünce tarzını ve değerlerini özetleyen; kelime veya söz öbeklerinden meydana gelen kalıplaşmış ideolojik ve kültürel öz ifadelerdir (Çin Düşüncesi ve Kültürü: 2015: 7).” Eserde yer alan 100 temel kavramın her biri şüphesiz ki, Çin medeniyetinin geçmişi ve geleceğini, kültür yapı taşlarını, felsefesi, düşünce yapısı, ideolojisi ve toplum değerlerini anlamak adına önemli kavramlardır. Çalışmanın devamında, 100 kavram içerisinde öne çıkan kavramlardan bazıları örneklerle birlikte açıklanacaktır.

Çin düşüncesi ve kültürüne dair ele alacağımız kavramlardan ilki “*Evrensel Birlik, Datong* 大同” kavramıdır. Bu kavram “Ru Düşünce Ekolünün⁷ tasavvur ettiği göğün altında yaşayan tüm insanların, tek bir aileye mensup, eşit ve yardımsever oldukları, barış ve refahın altın çağını ifade eder. Evrensel Birlik ideali, toplumsal gelişiminin en yüksek seviyede olduğu evredir. Bu idealin temel özellikleri şu şekilde açıklanmıştır: “Güç ve sermaye topluma aittir. Tüm insanlar eşittir ve huzur içinde yaşayıp çalışırlar. Toplum, ilgisini ve sevgisini herkes için gösterir. Ticari mal ve eşyalar gerektiği gibi kullanılabilir ve insanlar var gücüyle çalışırlar (Çin Düşüncesi: 22).” Eserde Evrensel Birlik (Datong) ile alakalı Törenler Klasığı, Li Yun bölümünden alıntıya yer verilmiştir. Törenler Klasığı’nde Datong ile alakalı şu ifadeler geçer:

⁷ Konfüçyüs’ün kurucusu olduğu Ru Düşünce Ekolü Çincece Rujia (儒家) olarak adlandırılmaktadır. Ru Düşünce Ekolünün Türkçedeki karşılığı ise Konfüçyanizm’dır.

“İdeal düzene ulaşıldığında, dünya tüm insanlığa ait olur. Erdemli ve yetenekli olan kişiler yönetici olarak seçilir. İnsanlar arasında içtenlik ve uyum olur. Dolayısıyla, insanlar yalnızca kendi anne-babalarını sevmezler ya da yalnızca kendi çocuklarını yetiştirmezler. Ayrıca diğer yaşlıların kalan ömürlerini huzur içinde geçirmelerini sağlayıp, onlara karşı son vazifelerini de en iyi şekilde yerine getirirler. Yetişkinler tüm kabiliyetlerini ortaya koyarlar. Çocuklara çok iyi bakılır. Eşi olmayan ya da dul kalmış yaşlılara, yetim kalmış çocuklara, evladı olmayan yaşlılara ve engellilere sahip çıkılır. İşte bu tam olarak “evrensel birlik” toplumdur (Törenler Klasığı, Li Yun Bölümü) (Çin Düşüncesi: 22).”

“大道之行也，天下为公，选贤与能，讲信修睦。故人不独亲其亲，不独子其子，使老有所终，壮有所用，幼有所长，矜寡孤独废疾者，皆有所养……是谓大同。(《礼记·礼运》)”

Ele alacağımız ikinci bir kavram “*Yol, Dao 道*”dır. Bu kavramın üç farklı anlamı bulunmaktadır. “Bunlardan ilki, olay ve varlıkların uyduğu kuralları ifade eder. Örneğin, güneş, ay ve yıldızların belirli kurallar dahilinde hareket etmesine “Göğün Yolu (Tiandao 天道)”, insanların dünyevi telaşlarında izledikleri kurallar “Beşerin Yolu (Rendao 人道)”. İkinci anlamı ise tüm varlıkların tabi olduğu evrensel kuralları ifade eder. Üçüncüsü ise tüm varlıkların kaynağını ve esasını ifade eder. Dao, her şeyin meydana gelişinin başlangıcı; aynı zamanda her şeyin var oluşunun ve insan davranışlarının temelidir. Dao kavramının üç farklı anlamının olmasının yanında, Çin toplumu ve düşüncesini derinden etkileyen Konfüçyanizm ve Budizm’de Dao’ın farklı anlamları bulunmaktadır. Konfüçyanizm’de bu ekolün temel ilkeleri olan insan sevgisi (Ren 仁), adalet (Yi 义), ritüel (Li 礼), müzik (Le 乐) ilkelerine dayanırken, Budizm’de ise boşluk (Kong 空) ve yokluk (Wu 无) ifadelerini temsil etmektedir. Her iki öğretinin de savunduğu ilkelerin farklı olmasından dolayı, Dao kavramı farklı anlamları ifade etmektedir. Dao ile alakalı Değişimler Klasığından alıntıya yer verilmiştir:

“Somut ötesine geçen şey, Dao’dur. (Değişimler Klasığı, Xi Ci Birinci Bölüm) (Çin Düşüncesi: 24).”

“形而上者谓之道。(《周易·系辞上》)”

Eserde geçen ve Çin düşüncesi ve kültürünün temel yapı taşlarını oluşturan kavramlardan biri de “*Erdem, De 德*” kavramıdır. “*De 德*” kelime anlamı olarak erdemli olmayı, güzel ahlaklı insanı ifade etmektedir. Eserde de De’nin ilk anlamı olarak dışsal ahlaki davranışını ifade ettiğini vurgulamaktadır. İkinci anlamı olarak ise olay ve varlıkların Dao’dan edindiği özel kuralları ve

nitelikleri ifade eder. Belirsiz ve soyut olan Dao'ın somut tezahürü ve aynı zamanda her şeyin başlangıcının ve mevcudiyetinin içsel kaynağıdır (Çin Düşüncesi: 25). Eserde Erdem kavramı ile alakalı, Çin felsefesinin öne çıkan, Dao Düşünce Ekolü kurucusu Lao Zi'dan yapılan bir alıntı şu şekilde aktarılmıştır:

“Dao her şeyi yaratan, ahlak her şeyi besleyendir. (Lao Zi, 51. Bölüm s. 25) (Çin Düşüncesi: 25).”

“道生之，德畜之。《老子·五十一章》”

Diğer bir kavram ekonomik ve siyasi sistem olan ve Çin'in hanedanlık döneminde sıklıkla kullanılan “*Feodalite, Fengjian* 封建” kavramıdır. “Antik dönemde hükümdarlar, soyluluk unvanlarını, topraklarını ve tebaalarını kendi akrabalarına ya da görevlerinde üstün başarılarla ulaşmış erdemli memurlara dağıtır, onların hükümdarlık topraklarında kendi beyliklerini kurmalarına izin verirlerdi. Kendi yönetim sistemi olan her bir beyliğin hükmettiği bölge, hükümdarların doğrudan hâkimiyeti altında olan topraklardan daha küçüktü (Çin Düşüncesi: 31).” Eserde, Feodalite sisteminden Çin'in Sarı İmparator döneminde ortaya çıktığı ve Batı Zhou Hanedanlığı döneminde geliştiğinden bahsetmektedir. Eserde şu alıntıya yer verilmiştir:

“Antik dönemlerin yüce hükümdarlarından Yao, Shun, Yu, Shang Tang, Zhou Hanedanı Hükümdarları Wen ve Wu dahi feodal yapıyı terk edememiştir. (Liu Zongyuan, Feodalizm Değerlendirmesi) (Çin Düşüncesi: 25).”

“彼封建者，更古圣王尧、舜、禹、汤、文、武而莫能去之。(柳宗元《封建论》).”

Eserde yirminci kavram olarak ele alınan kavram ise “*Eğitimle Toplumu Şekillendirmek, Jiaohua* 教化” kavramıdır. Bu kavram antik Çin'de ülke yönetiminde uygulanan bir yöntem ve aynı zamanda bir siyaset felsefesi kavramıdır. “Antik dönemde yöneticiler değer ve normların halk arasında yaygınlaşması ve gündelik hayattaki faaliyetlerine nüfuz etmesini sağlamak amacıyla pek çok somut ve soyut yöntem uygulamışlardır. Bu yöntemler arasında idari talimatların verilmesi, ahlak eğitimi, siyasi, ekonomik ve toplumsal açıdan uygun çevresel koşulların oluşturulması, etik değerlerin aktarılmasında önemli rol oynayan kitapların yaygınlaştırılması, hanedan bünyesinde görev alacak kişilerin belirlenmesi için sınavların düzenlenmesi gibi uygulamalar eğitimle toplumu şekillendirme yöntemlerinden bazılarıdır (Çin Düşüncesi: 42).” Kavramla alakalı Törenler Klasığı'ndan şu alıntıya yer verilmiştir:

“Eğitimle toplumu şekillendirirken Li Kuralları’nın etkisi hissedilemeyecek kadar gizlidir. Li Kuralları, ahlaka uygun olmayan davranış ve düşünceleri daha şekillenmeden ortadan kaldırmaya gücünü haizdir. (Törenler Klasığı, Jing Jie Bölümü) (Çin Düşüncesi: 43).”

“故礼之教化也微，其止邪也于未形。（《礼记·经解》）。”

Geleneksel Çin toplumunu şekillendiren kavramlardan birisi olan “Li 理” düzen anlamına gelmektedir. Li kelimesinin farklı anlamları bulunmaktadır. Bunlar arasında tüm varlıkların tabii oldukları kuralları ifade etmesiyle öne çıkar. Wang Bi’nin Değişimler Klasığı’nda Li ile alakalı şu şekilde geçer:

“Hiçbir şey gelişigüzel var olmamıştır. Tüm varlıkların yaradılışında bir düzen vardır (Çin Düşüncesi:50).”

“物无妄然，必由其理。（王弼《周易略例》）。”

Eserde ele alınan bir diğer kavram ise “Yaşam Enerjisi” anlamına gelen “Qi 气” kavramıdır. Qi, Çin felsefesinde önemli bir yer tutar. Her şeyin yani tüm fiziksel maddelerin temelinde Qi yatmaktadır. Eserde Qi’nin aynı zamanda hayatın ve ruhun meydana gelebilmesinin ve var olabilmesinin de temeli olduğundan bahseder. “Çin felsefesine göre Qi, yer ile gök arasındaki uyumu simgelemektedir. Qi felsefesi erken Qin döneminden itibaren Savaşan Beylikler döneminde de birçok düşünürün ilgilendiği bir konu olmuştur. Düşünürler, yer ve gökte yaşayan tüm canlıların Qi’den dolayı oluştuğunu düşünür. Her bir canlının kendi kaderi, Qi mekanizması, hareketi ve atmosferi vardır. Bu sebeple tüm canlıların temelinde ve yaşamında Qi düşüncesi yatmaktadır (Gökenç Gülez, 2017: 276).” Eserde Zhuang Zi’dan alıntıya şu şekilde yer verilmiştir:

“Qi, yeryüzündeki her şeye nüfuz eder (Zhuang Zi, Zhi’nın Kuzey Seyahati) (Çin Düşüncesi: 61).”

“通天下一气耳。（《庄子·知北游》）。”

Bir diğer kavram ise, Kültürel Bilinçle Devlet Yönetimi anlamına gelen “Renwen Huacheng 人文化成” kavramıdır. Ren 人 kelime anlamı olarak insan anlamına gelmekte, Wen 文 ise yazı, edebiyat anlamına gelmektedir. Eserde kavram şu şekilde açıklanmaktadır: “Renwen edebi eser, toplumsal kurallar, müzik ve yasa gibi medeniyetin manevi yönünü oluşturan unsurları ifade eder. Hua (化) halkın ahlaki yönden eğitilip yönlendirilmesi; Cheng (成) kültürel eğitimin başarısı anlamına gelmektedir. Kültürel bilinçle devlet yönetimi kavramı

aslında Çin'in medeniyet idealinin bir diğer ifade biçimidir (Çin Düşüncesi: 66).” Eserde kavramla alakalı Değişimler Klasığı, Ben bölümünden bir alıntıya yer verilmiştir:

“Güneş, ay ve yıldızların hareketlerinin gözlemlenmesiyle, mevsim değişimleri hakkında bilgi edinilebilir. Kültürel eserlerin, toplumsal kuralların ve müziğin gelişim durumunun mütalaa edilmesiyle insanlar ahlaken eğitilebilir ve böylece kültürel bilinçle devlet yönetimi sağlanabilir (Değişimler Kitabı, Ben Bölümü) (Çin Düşüncesi: 66).”

“观乎天文，以察时变；观乎人文，以化成天下。（《周易·贲》）”

Çin'in geleneksel toplumu ve kültürünün şekillenmesinde önemli bir yere sahip olan bir diğer kavram ise “İnsan Sevgisi” anlamına gelen “*Ren* 仁” kavramıdır. İnsanları sevmek anlamına gelen Ren, Konfüçyanizm'in temel ilkelerinden biridir. Ren Konfüçyüs'ün tüm düşünce ideolojisinin temelini oluşturur. Lunyu'de⁸ Ren ile alakalı şu şekilde geçer: “Kalbinde insan sevgisi olmayan, ahlak kurallarını yerine getirirse ne yazar? Kalbinde insan sevgisi olmayan ritüelleri yerine getirirse ne yazar? (Gökenç Gülez: 216)” Konfüçyüs'ün savunduğu Ren ilkesi, temelde insanları sevmeye işaret ederken, sevginin statüsü, seviye ve en önemlisi de kan bağı ilişkisine göre olması gerektiğini vurgular. Konfüçyüs, insanların aralarında kan bağı olduğu kişileri sevmeye başlamasıyla, sevgiyi merkezden başlatır ve bu şekilde sevginin dışa yayılacağını savunur. Ren, sadece kişinin birinci dereceden yakınlarını değil, akrabalık bağından gelen diğer insanları da sevmesinin ve dahası aynı soydan gelen kişileri de sevmeye işaret eder. Bu da Konfüçyüs'ün Ren ilkesini evrensel kılmaktadır. Gökenç Gülez: 217) Eserde, Ren ile alakalı şu alıntıya yer verilmiştir:

“Ren, insan sevgisinin ilkesi ve kalbin ahlakıdır (Zhu Xi, Konuşmalarla İlgili Notların derlenmesi) (Çin Düşüncesi: 69).”

“仁者，爱之理，心之德也。（朱熹《论语集注》）。”

Çin kültürü ve düşüncesinde önemli bir diğer kavram ise “*Bilge/Bilgelik*” anlamına gelen “*sheng* 圣” kavramıdır. Sheng kavramı eserde, insanın ulaşabileceği en üst ahlaki merteye veya bu mertebeye ulaşan kişi olarak açıklanmıştır. Konfüçyüs'e göre ideal insan “*Junzi* 君子” yani erdemli insandır. Eserde Ru Düşünce Ekolü savunucularından Meng Zi'nın sözlerinden alıntıya yer verilmiştir:

⁸ Lunyu (论语), Konuşmalar adlı eser Konfüçyüs'ün öğretisi olan Ru Düşünce Ekolünü (Konfüçyanizm) anlamak adına önemli bir eserdir. Eserin Türkçe çevirisi için bkz: Giray Fidan (2021), Konuşmalar

“Konfüçyüs, yaşadığı dönemin kaderini kavramış olan bir bilgedir. (Meng Zi, Wan Zhang, 2. Bölüm) (Çin Düşüncesi: 78).”

“孔子，圣之时者也。（《孟子·万章下》）。”

Üslup ve Benlik anlamına gelen “*tixing*, 体性” kavramı edebi eserle öne çıkan bir kavram olup, edebi üslupla alakalı bir kavramdır. “*Ti* (体) edebi eserdeki üslubu, *Xing* (性) yazarın benliğini ifade etmektedir. Eserde bahsedildiği üzere bu terim, ilk kez Wen Xin Diao Long adlı eserde kullanılmıştır. Liu Xue tarafından yazılan bu eserin *Tixing* başlıklı bölümünde yazarın kişilik özellikleri ve eserindeki üslubu arasındaki ilişki irdelenmiş, bir eserin yazarını yansıttığı öne sürülmüştür. Bu görüş, edebi bir eserin yazarın kişilik özelliklerini göz önünde bulundurarak incelenmesi hususunda edebiyatçılara ilham kaynağı olmuş; eski Çin edebiyatında üslup ile ilgili temel düşüncesinin kurulmasını sağlamıştır (Çin Düşüncesi: 87).” Eserde *Tixing* yani Üslup ve Benlik ile alakalı Liu Xie’’den şu şekilde alıntı yapılmıştır:

“Kişide uyanan duygular dile; meydana gelen düşünceler de yazıya yansır. Bu, diğer bir deyişle insanın içinde saklı tutulan duygu ve düşüncelerin kademe kademe dışa vurulmasıdır. İnsanın yazınsal yeteneği sıradan ya da seçkin, doğası erkeksi ya da kadınsı, bilgisi engin ya da yüzeysel, mizacı düzgün ya da bayağı olabilir. İnsanlardaki tüm bu farklılıklar doğuştan gelir ve daha sonra yetiştiği çevrenin etkisiyle biçimlenir. Bu sebeple de yazdıkları eserler tıpkı rüzgâr ve bulutların değişkenliği kadar tuhaf, denizlerin birbiri ardına kıvrılan dalgaları kadar esrarengizdir (Liu Xie, Wen Xin Diao Long, Üslup ve Benlik Bölümü) (Çin Düşüncesi: 88).”

“夫情动而言形，理发而文见。盖沿隐以至显，因内而符外者也。然才有庸俊，气有刚柔，学有浅深，习有雅郑；并情性所铄，陶染所凝，是以笔区云譎，文苑波诡者矣。（刘勰《文心雕龙·体性》）”

Çin felsefesi ve Çin toplumunda oldukça önemli olan ve eski metinler ile klasiklerde öne çıkan terimlerden birisi de “*Gök*” anlamına gelen “*Tian* 天” kavramıdır. Eserde *Tian* (Gök) kavramının üç farklı anlam içerdiğinden bahsedilmektedir. Bunlardan birincisi; işleyişi içinde belli bir düzen olan gök ve insanlık âleminin dışındaki tabiatı ifade eder. İkincisi, evrendeki her şeye hükmeden ve insani vasıflar taşıyan tanrısal varlıklar anlamındadır. Üçüncüsü, her şeyin tabii olduğu evrensel kuralları, aynı zamanda insanın doğası ve ahlakının temelini, toplumsal ve siyasal düzenin dayanak noktasını ifade ettiği belirtilmektedir (Çin Kültürü: 91).” Eserde Gök kavramı ile alakalı farklı alıntılara yer verilmiştir. Bunlar:

“Göğün işleyişinde belirli bir düzen vardır. Bu düzen ne Hükümdar Yao’nun bilgeliği sayesinde varlığını sürdürür ne de Hükümdar Jie’nin zalimliği yüzünden yok olacaktır (Xun Zi, Gök Hakkında Yorumlar) (Çin Kültürü: 91).”

“天行有常，不为尧存，不为桀亡。（《荀子·天论》）”

“Gök insanlara güvenir ve onları korur. (Belgeler Klasığı, Hükümdar Tang’ın Konuşmaları) (Çin Kültürü: 91).”

“上天孚佑下民。（《尚书·汤诰》）”

Çin felsefesi ve düşüncesinde önemli terimlerden birisi de “*Göğün Altı*” anlamına gelen “*Tianxia* 天下” kavramıdır. Antik dönemde hükümdar Göğün Oğlu olarak kabul edilirdi. “Bu terim de eski Çin’de Göğün Oğlu’nun (hükümdarın) yönetimi altında olan tüm toprakları ve bu topraklar üzerindeki yönetim hakkını ifade etmekteydi. Eski Çin’de kıdemli memurların hâkimiyeti altında olan bölgelere *Jia* (家); beylerin hâkimiyeti altında olan bölgelere *Guo* (国); Göğün Oğlu’nun hâkimiyeti altında olan topraklara *Tianxia* (天下) denirdi (Çin Kültürü: 92).” Daha sonraları kelimenin anlamında değişiklik olarak “tüm uluslar” ya da “tüm dünya” anlamlarını kazanmıştır. Eserde Şiirler Klasığı ve Meng Zi’den alıntılara yer verilmiştir:

“Göğün altındaki her bir toprak parçası Göğün Oğlu’na aittir; bu topraklar üzerinde yaşayan herkes Göğün Oğlu’nun tebaasıdır. (Şiirler Klasığı, Xiao Ya, Kuzey Dağı Bölümü) (Çin Kültürü: 92).”

“溥天之下，莫非王土；率土之滨，莫非王臣。（《诗经·小雅·北山》）”

“Arkasında çok az insanın desteği olan kişiye akrabaları bile ihanet eder ve ona sırtını döner. Çok fazla insanın desteğini alan kişiye göğün altındaki herkes biat eder. (Meng Zi, Gongsun Chou, 2. Bölüm) (Çin Kültürü: 93).”

“寡助之至，亲戚畔之；多助之至，天下顺之。（《孟子·公孙丑下》）”

Çin’in tarihi metinleri ve klasik metinlerde sıklıkla geçen “*王*” kelime anlamı olarak hükümdar, kral anlamına gelmektedir. Eserde terimin esas olarak Xia, Shang ve Zhou hanedanlıklarında Göğün oğlu (hükümdarın) unvanı olduğu belirtilmiş. Devamında da Wang teriminin, Ru Düşünce Ekolü’nde, bilhassa Konfüçyüs ve Meng Zi’nin siyasi felsefe anlayışında, Göğün iradesini temsil ettiğini; bu bakımdan hükümdarın gücünün üstünde başka bir güç olmadığını, bunun yanı sıra hükümdara üstün bir ahlak bahşedildiği ve siyasi idealler belirlendiği

açıklanmıştır. Eserde hükümdar anlamına gelen Wang terimi ile Xun Zi'dan bir alıntıya yer verilmiştir:

“Halkın biat ettiği kişiye hükümdar denebilir. Halkın sadakatini kaybeden hükümdarsa yok olmaya mahkûmdur. (Xun Zi, Doğruluk Hakkında Yorumlar) (Çin Kültürü: 94).”

“天下归之之谓王，天下去之之谓亡。（《荀子·正论》）”

Antik dönemde Çin'in farklı hanedanlık dönemlerinde hükümdarlar tarafından farklı yönetim şekilleri uygulanmıştır. Yönetimde olan hükümdar tarafından uygulanan yönetim şekli dönemin düşünce yapıları veya ortaya çıkan düşünce ekolleri ve bu düşünce ekollerinin savunduğu ilkelerden etkilenmiş ve bunun sonucunda hükümdar yönetim şeklini oluşturmuştur. “Bu terim, devlet işleri ve ülke yönetiminin ahlak ilkelerine dayanarak yürütülmesini ifade eder. Konfüçyüs'ün Batı Zhou Hanedanı hükümdarlarının daima bağlı kalmış olduğu “ahlaklı davranışları ödüllendirme ve ceza verirken ihtiyatlı olma” düşüncesini temel alarak geliştirdiği bu ilke, daha sonraki dönemlerde de Ru Düşünce Ekolü tarafından benimsenmiştir. Aslında “ahlaka dayalı yönetim” anlayışı da suçların cezalandırmasını tamamen dışarıda tutmaz; fakat ahlakın yönetim üzerindeki işlevi üzerinde durur. Ahlak eğitimi, yönetimin temel ilkesi ve yöntemi olarak görür (Çin Kültürü: 96-97).” Eserde terimle alakalı Konfüçyüs'ün Konuşmalar adlı eserinden alıntıya yer verilmiştir:

“Ahlaka dayalı yönetim, tıpkı Kutup Yıldızı'nın gökyüzünün belli bir yerinde konuşlanması ve diğer yıldızların onun etrafında dönmesi gibidir. (Konfüçyüs, Konuşmalar, Yönetim Bölümü) (Çin Kültürü: 97).”

“为政以德，譬如北辰居其所，而众星共之。（《论语·为政》）”

Çin edebi eserlerinde sıklıkla karşımıza çıkan “Wenming 文明” terimi kelime anlamı olarak uygarlık anlamına gelmekte ve bir toplumun gelişmişliğini ifade etmektedir. “Wen (文) sözcüğü burada beşerî bilimleri, tören ve müzik eğitimi ve bununla bağlantılı olarak hem hiyerarşik hem de ahenk içinde olan sosyal düzeni ifade eder. Ming (明) sözcüğü ise parlak, uygun ve vâkıf anlamındadır (Çin Kültürü: 97).” Eserde Wenming kavramı ile verilen alıntı şu şekildedir:

“Uygarlığın olduğu bir dönemde silahlar eritilir ve savaşlar son bulur. (Jiao Gong, Değişimler Klasik Hakkında Yorumlar) (Çin Kültürü: 98).”

“文明之世，销锋铸镝。（焦贛《易林·节之颐》）”

Çin'in ünlü düşünürler Lao Zi'nın ileri sürdüğü Dao düşünce ekolünde öne çıkan terimlerden birisi olan “*Wuwei* 无为” eylemsizlik olarak anlatılmaktadır. *Wu* 无 olumsuzluk anlamı verirken, *Wei* 为 eylem anlamı taşımaktadır. Eylemsizlik terimi eylemlilik kavramının tam tersi anlam içermekte ve üç farklı anlamı bulunmaktadır. “Birincisi, kendini kontrol etme yöntemiyle meselelere müdahil olma arzusunu dizginlemektir. İkincisi, her şeyin veya tüm insanların tabiatına riayet etmektir. Üçüncüsü, her şeyin veya tüm insanların bağımsızlık vasfını ortaya koymasıdır. “Eylemsizlik”, hiçbir eylemde bulunmamak değildir. Tam aksine daha erdemli ve akılcı eylemlerde bulunmak ve eylemsizlik ilkesini kullanarak tüm meseleleri halletmektir (Çin Kültürü: 101).” Eylemsizlik kavramına dair Lao Zi'dan alıntılara yer verilmiştir:

“Bilgeler, meseleleri eylemsizlik yoluyla halleder ve insanlara sözleriyle değil davranışlarıyla rehberlik eder. (Lao Zi, 2. Bölüm) (Çin Kültürü: 102).”

“圣人处无为之事，行不言之教。（《老子·二章》）”

Çin klasik metinlerinde sıklıkla geçen ve Çin kültür ve felsefesinde önemli bir yer tutan bir diğer kavram “*İnsan Doğası*” anlamına gelen “*Xing* (性)” kavramıdır. “*Xing* (性), eski dönemlerde esas olarak “*insan doğası*” anlamında kullanılmaktaydı. Bu kavramda iki önemli husus vardır. Birincisi, tüm varlıkların sonradan edinilen değil, yaratılıştan gelen özellikleridir. İkincisi, bazı varlıkların kendine özgü olan değil, birtakım varlıkların sahip olduğu genel özelliklerdir. Buna göre, “*insan doğası*” da aynı şekilde iki farklı anlam içerir. Birincisi, tüm insanların doğuştan sahip olduğu ortak özelliklerdir. Fiziksel özellikler, arzular ve bilinç bu özelliklerden bazılarıdır. İkincisi, insanın doğuştan sahip olduğu ve insanı insan yapan özelliklerdir (Çin Kültürü: 114).” Eserde, Meng Zi'dan alıntıya yer verilmiştir:

“Yiyeceklere ve güzelliğe karşı düşkünlük, insanın doğasında vardır (Meng Zi, Gao Zi 1. Bölüm) (Çin Kültürü: 115).”

“食、色，性也。（《孟子·告子上》）”

Çin düşüncesi ve kültüründe öne çıkan bir diğer kavram ise “*Yaşam Enerjisini Beslemek*” anlamına gelen “*Yangqi* 养气” kavramıdır. *Yang* 养 kelime anlamı olarak beslemek anlamına gelirken, *Qi* 气 felsefede enerji anlamına gelmektedir. Daha önce belirttiğimiz gibi Qi, hayatın ve ruhun meydana gelebilmesinin ve var olmasının temelidir. “*Yangqi* (yaşam enerjisini beslemek); edebi ve sanatsal yaratımda iyi bir ruhsal duruma ulaşmak için, ahlakın geliştirilmesi, fiziksel ve

zihinsel sağlığın sağlanmasıdır. Ancak bu durumda mükemmel edebi ve sanatsal eserler yaratmak mümkün olabilir (Çin Kültürü: 126).” Eserde terimin farklı anlamları da verilmiştir. Örneğin, terim Qin Hanedanı öncesi düşünürlerinden Meng Zi’nın erdemli insanın (junzi) ahlakını iyi beslemesi gerektiği şeklinde açıklarken, aynı zamanda Güney Hanedanı’ndan edebiyat yorumcusu Liu Xie, yazdığı Wen Xin Diao Long adlı kitabın Yangqi bölümünde ilk iki düşünceye dayanarak edebi ve sanatsal yaratımın ilk aşamasında fiziksel sağlığın ve özgür bir zihnin korunmasını ve ruhun aşırı tüketilmemesini savunduğu vurgulanmıştır (Çin Kültürü:126). Terimin farklı anlamlarına istinaden eserde Meng Zi ve Liu Xie’den iki farklı alıntıya yer verilmiştir:

“Her türlü sözün altında yatan duygu ve düşüncelerin farkındayım çünkü ben yaşam enerjimi beslemeyi biliyorum (Meng Zi, Gongsun Chou, 1. Bölüm) (Çin Kültürü: 126).”

“我知言，我善养吾浩然之气。（《孟子·公孙丑上》）”

“Bu nedenle bir yazarın seçici olması ve tasnif yapmayı bilmesi gerekir. Yazarın kalbi temiz ve huzurlu, eserinin kurgusu mantıklı ve dili akıcı olmalıdır. İçinde sıkıntı varsa, yazmaya devam etmemelidir. Akli orada takılı kalmamalıdır (Liu Xie, Wen Xin Diao Long, Yang Qi Bölümü) (Çin Kültürü: 127).”

Çin düşünce sisteminde önemli bir yer tutan bir diğer kavram “*Yin Yang* 阴阳” terimi de eserde ele alınmıştır. *Yin* 阴 kelime anlamı olarak karanlık demek iken, *Yang* 阳 aydınlık anlamına gelmektedir. Yin ve Yang birbirine zıt kavramlar olarak ele alınmaktadır. “Antik dönemde Yin ve Yang evrende var olan her şeyi, insan ilişkilerini, insanlar arasındaki uyumu, yaşam biçimini açıklayan bir felsefe olarak görülmüştür (Çin Kültürü: 130).” Günümüz Çin toplum ve düşünce sisteminde de önemli bir yere sahiptir. Eserde kavramın temel anlamları verilmiş ve aynı zamanda daha sonra kazandığı anlamlar da açıklanmıştır. İlk olarak Yin Yang’ın gök ve yer arasında (evrende) var olan iki karşıt enerjiyi işaret ettiği, ikincisi en temel çelişkili iki güç veya niteliğe atıfta bulunduğu bahsetmektedir. Yang; hareketli, sıcak, üstte, dışarıya doğru, parlak, ileri ve güçlü olan her şey olarak tanımlanmış, Yin ise tam zıttı olarak hareketsiz, soğuk, aşağıda, içeriye doğru, karanlık ve zayıf olan her şey olarak tanımlanmıştır (Çin Kültürü: 130). Eserde Lao Zi’dan bir alıntıya yer verilmiştir:

“Tüm varlıkların, yin ve yang tarafı vardır. Yin ve yang’ın zıtlıkları uyum içindedir. (Lao Zi, 24. Metin) (Çin Kültürü: 131).”

“万物负阴而抱阳，冲气以为和。（《老子·四十二章》）”

Dao düşünce ekolünde sıklıkla karşımıza çıkan “*Yōuwú* 有无” teriminin açıklaması da eserde kendine yer bulmuştur. *You* 有 kelime anlamı olarak var, sahip olmak anlamına gelmekte iken, *Wu* 无 yok, olumsuzluk anlamı vermektedir. Her iki Çince imin bir araya gelmesiyle kavram zıt anlamlar içererek “*Varlık ve Yokluk*” anlamına gelmektedir. Eserde kavramın temel anlamı dışında zaman içerisinde oluşan farklı anlamlarına da yer verilmiştir. “Örneğin, başka bir anlamda cisimlerin var oluşundan yok oluşuna kadar geçen süreç içindeki farklı aşama ve hallerini, var olduktan sonraki ve yok olmadan önceki halin “varlık”; henüz var olmadan önceki ve yok olduktan sonraki halin de “yokluk” olmasından bahsetmektedir. Bir diğer anlamında ise, belirli bir biçimi ve/veya adı olan somut cisimlerin “varlık” olarak adlandırılmasını; tüm cisimlerin ötesinde olan, belirli bir biçimi ve ismi olmayan ontolojik öz veya kaynakların ise “yokluk” olarak adlandırıldığına altını çizmekte ve bu son anlamda bazı filozofların “yokluk” un dünyanın özü veya kaynağı olduğunu ve “varlık”ın “yokluk”tan geldiğini düşündüğünü vurgulamaktadır (Çin Kültürü: 136).” Wen Haiming’in kaleme aldığı eserde Wu hiçlik olarak açıklanmakta ve her şeyin hiçlikten meydana geldiğini ve her şeyin temelini hiçlik olduğu vurgulanmaktadır (Wen, 2014: 95). Eserde Lao Zi’den bir alıntıya yer verilmiştir:

“Cisimlerin “varlık” olan bölümü insanların faydalanması içindir. “Yokluk” ise cismin faydasını gösterir. (Lao Zi, 11. Metin) (Çin Kültürü: 136).”

“故有之以为利，无之以为用。（《老子·十一章》）”

Ele alacağımız son iki kavramdan ilki ülke adı olarak “Çin” anlamına gelen “*Zhongguo* 中国” kavramıdır. Çince “*Zhong* 中” kelime anlamı olarak orta anlamına gelirken, “*Guo* 国” ülke anlamına gelmektedir. Eser bu terimin antik dönemde Huaxialar’ın ve sonraki Hanların yaşadığı Sarı Irmak’ın orta ve alt havzalarını ifade ettiğinden ve bu terimin ilk başlarda coğrafi ve kültürel bir kavram olduğundan bahsetmektedir. Aynı zamanda, Huaxia halkının, devletlerini Sarı Irmak havzasında kurdukları ve kendilerini de dünyanın merkezinde sandıklarını düşündüklerini belirtmektedir. Fakat terimin daha sonraları bugünkü Çin’in orta bölgesini ve bu bölgede kurulan siyasi gücü ve devleti ifade etmek için kullanıldığını vurgulanmaktadır. Aynı zamanda terimin daha sonraları, Qing Hanedanı’ndan itibaren, *Zhongguo*, Çin’in tüm topraklarını ve egemenliğini ifade etmek için kullanılmaya başlandığını ve günümüzde ise

sadece Çin Halk Cumhuriyeti'nin kısaltması olarak kullanıldığının altını çizmektedir (Çin Kültürü: 141). Eserde Şiirler Klasîği ve Üç Devlet Tarihi kayıtlarından alıntılara yer verilmiştir:

“Ülke halkını sev ve koru, dört bir taraftakileri (diğer beylik ve ulusları) yatıştır. (Şiirler Klasîği, Da Ya, Halkın Emeği Bölümü) (Çin Kültürü: 141).”

“惠此中国，以绥四方。(《诗经·大雅·民劳》)”

“Eğer Wu ve Yue (beylikleri), Zhongguo'ya (Orta Ova'ya) karşı koyup direneceklerse, bir an evvel Zhongguo'yla ilişkilerini kesmeleri daha iyi olur. (Üç Devlet Tarihi, Shu Devleti Tarihi, Zhuge Liang Biyografisi) (Çin Kültürü: 142).”

“若能以吴越之众与中国抗衡，不如早与之绝。(《三国志·蜀书·诸葛亮传》)”

Son olarak, eserde geçen “*Zhonghua* 中华” kavramını ele alıyoruz. *Zhong* 中 kelime anlamı olarak orta, *Hua* 华 çiçek anlamına gelmektedir. Eserde belirtildiği gibi “*Zhonghua* (中华)”; “*Zhongguo* (中国)” ve “*Huaxia* (华夏)” sözcüklerinin birleşmesinin kısaltmasıdır. Birçok etnik gruba sahip olan ve ana nüfusunu Huaxia halkının oluşturduğu bu devletin topraklarının genişlemesiyle, yönetimleri altında olan bölgelerin hepsi *Zhonghua* adını almıştır. Yakın tarihte *Zhonghua* sözcüğü, Çin'i, Çinlileri ve Çin kültürünü ifade etmek için kullanılan bir sembol haline gelmiştir (Çin Kültürü: 142).” Eserde *Zhonghua* terimi ile alakalı aşağıdaki alıntıya yer verilmiştir:

“*Zhonghua*, Çin demektir. Ülkesini insan sevgisi ve adaletle yöneten bir hükümdarın yönetimi altında olanlar, doğal olarak Çin'e bağlıdır. Giyim kuşamları ihtişamlı ve asildir. Gelenekleri gereği büyüklerine saygılılardır; kardeşler arasındaki sevgiye özen gösterirler. İnsan ilişkilerinde ve toplumsal hayatlarında görgü kurallarına ve dürüstlüğe önem verirler. Bu nedenle de onlara *Zhonghua* denmektedir. (Tang Yasaları Hakkında Açıklama ve Yorumlar) (Çin Kültürü: 143).”

“中华者，中国也。亲被王教，自属中国，衣冠威仪，习俗孝悌，居身礼义，故谓之中华。(《唐律名例疏议释义》)”

“Çin Düşüncesi ve Kültürü Temel Kavramlarını Yaygınlaştırma Projesi” Uzman Kadrosu tarafından kaleme alınan eserin Türkçe çevirinin ülkemize kazandırılması Türkiye'de Çin Çalışmaları ve Sinoloji alanına önemli katkı sağlamaktadır. Eserde ele alınan 100 temel kavram Çin düşüncesi ve kültürüne yönelik temel kavramlardır. Türkiye'de Çin tarihi, felsefesi, kültürü, sosyolojisi, toplumu gibi alanlarda yapılan çalışmalarda bu kavramlar sıklıkla geçmekte ve kavramların Türkçeye aktarılmasında bazı sıkıntılar göze çarpmaktadır. Özellikle bu kavramların

Türkçeye aktarılmasında dil birliğinin olması ve aynı kavramın farklı anlamlar ile literatüre aktarılması okuyucunun kavramı anlamamasına sebep olurken aynı zamanda da kafa karışıklığına sebep olmaktadır. Tam da bu noktada, eser alandaki karışıklığı sona erdirerek, kavramların literatürde karşılığı konusuna netlik getirmiştir. Bu nedenle eser, son yıllarda bu alandaki açığı kapatmaktadır. Eserde ele alınan 100 temel kavramın önce açıklanması daha sonra klasiklerden ve tarihi kayıtlardan çeşitli alıntılara yer verilmesi terimin daha net anlaşılmasını sağlamıştır. Öte yandan eserde, Çince metin ve açıklamanın hemen ardından Türkçe çevirisinin verilmesi, kavram ve ifadelerin her iki dilde de karşılıklarını görmek açısından oldukça faydalıdır. Bunun yanı sıra, çevirmenler kavramları açıklarken sade ve anlaşılır bir dil kullanmış ve birebir çevirinin aksine Türkçe karşılığını en uygun şekilde ifade etmiştir. Kitabın sonunda verilen kaynakça eser içerisinde kavramların daha iyi anlaşılması için verilen alıntılarının kaynakçasını göstermektedir. Sonuç olarak, inceleme konusu olan bu kitap, alana önemli katkı sunmakta, kavramların Türkçe karşılıklarının anlaşılır, açık ve doğru şekilde verilmesiyle öne çıkan bir eserdir. Bu sebeple eser, Türkiye'deki Çin alanında yapılan çalışmalara katkı sağladığı gibi, Çin dilini öğrenen, bu alanda çalışan ya da Çin kültürü ve düşüncesini araştıran araştırmacılara referans olarak önerilebilecek nitelikte bir eserdir.

Ekler

ÇİN TARİHİNİN KISA KRONOLOJİSİ

夏 Xia Hanedanı		MÖ 2070 - MÖ 1600	
商 Shang Hanedanı		MÖ 1600 - MÖ 1046	
周 Zhou Hanedanı		MÖ 1046 - MÖ 256	
周 Zhou Hanedanı	西周 Batı Zhou Hanedanı	MÖ 1046 - MÖ 771	
	东周 Doğu Zhou Hanedanı	MÖ 770 - MÖ 256	
秦 Qin Hanedanı		MÖ 221 - MÖ 206	
汉 Han Hanedanı		MÖ 206 - MS 220	
汉 Han Hanedanı	西汉 Batı Han Hanedanı	MÖ 206 - MS 25	
	东汉 Doğu Han Hanedanı	25-220	
三国 Üç Devlet		220-280	
三国 Üç Devlet	魏 Wei Devleti	220-265	
	蜀 Shu Devleti	221-263	
	吴 Wu Devleti	222-280	
晋 Jin Devleti		265-420	
晋 Jin Devleti	西晋 Batı Jin Devleti	265-317	
	东晋 Doğu Jin Devleti	317-420	
南北朝 Güney – Kuzey Hanedanları		420-589	
南北朝 Güney – Kuzey Hanedanları	南朝 Güney Hanedanları		420-589
	南朝 Güney Hanedanları	宋 Song Devleti	420-479
		齐 Qi Devleti	479-502
		梁 Liang Devleti	502-557
		陈 Chen Devleti	557-589
	北朝 Kuzey Hanedanları		386-581
	北朝 Kuzey Hanedanları	北魏 Kuzey Wei Devleti	386-534
		东魏 Doğu Wei Devleti	534-550
		北齐 Kuzey Qi Devleti	550-577
		西魏 Batı Wei Devleti	535-556
北周 Kuzey Zhou Devleti		557-581	

隋 Sui Hanedanı		581-618
唐 Tang Hanedanı		618-907
五代 Beş Hanedan		907-960
五代 Beş Hanedan	后梁 Sonraki Liang Devleti	907-923
	后唐 Sonraki Tang Hanedanı	923-936
	后晋 Sonraki Jin Hanedanı	936-947
	后汉 Sonraki Han Hanedanı	947-950
	后周 Sonraki Zhou Hanedanı	951-960
宋 Song Hanedanı		960-1279
宋 Song Hanedanı	北宋 Kuzey Song Hanedanı	960-1127
	南宋 Güney Song Hanedanı	1127-1279
辽 Liao Hanedanı		907-1125
金 Jin Hanedanı		1115-1234
元 Yuan Hanedanı		1206-1368
明 Ming Hanedanı		1368-1644
清 Qing Hanedanı		1616-1911
中华民国 Çin Cumhuriyeti		1912-1949
中华人民共和国 Çin Halk Cumhuriyeti		01.10.1949 -

Tablo 1: Çin Tarihi Kronolojisi

(Çin Düşüncesi ve Kültürü: 152-153)

KAYNAKÇA

1.	Bai Juyi, <i>Memurluk Sınavlarına Hazırlık Hakkında Makale Derlemeleri</i>	白居易《策林·六八·议文章》	Bai Juyi, "Ce Lin·Liuba·Yi Wenzhang"
2.	Ban Gu, <i>İki Başkent: Chang'an ve Luoyang, Önsöz</i>	班固《两都赋序》	Bangu, "Liang Du Fu Xu"
3.	<i>Belgeler Klasığı, Beş Erkek Kardeşin Şiirleri</i>	《尚书·五子之歌》	"Shangshu·Wuzi Zhi Ge"
4.	<i>Belgeler Klasığı, Büyük Yu Bölümü</i>	《尚书·大禹谟》	"Shangshu·Da Yu Mo"
5.	<i>Belgeler Klasığı, Hükümdar Tang'ın Konuşmaları</i>	《尚书·汤诰》	"Shangshu·Tang Gao"
6.	<i>Belgeler Klasığı, Hükümdar Yao Kayıtları</i>	《尚书·尧典》	"Shangshu·Yao Dian"
7.	<i>Belgeler Klasığı, Yüce Yasa Bölümü</i>	《尚书·洪范》	"Shangshu·Hong Fan"
8.	<i>Beyaz Kaplan Tapınağı'ndaki Toplantı Kayıtları, Sheji Bölümü</i>	《白虎通义·社稷》	"Baihu Tong Yi·Sheji"
9.	<i>Beylikler Tarihi, Zheng Beyliği Tarihi Bölümü</i>	《国语·郑语》	"Guo Yu·Zheng Yu"
10.	Cao Pi, <i>Klasik Kitap Yorumları, Edebi Yorumlar Bölümü</i>	曹丕《典论·论文》	Cao Pi, "Dian Lun·Lun Wen"
11.	Chen Tingzhuo, <i>Beyaz Yağmur Odası Şiirleri Üzerine Yorumlar, 2. Bölüm</i>	陈廷焯《白雨斋词话》卷二	Chen Tingchao, "Baiyu Zhai Cihua" Juan Er
12.	Cheng Tingzuo, <i>Qingxi Külliyyatı, 13. Yorum, Hiciv Şiiri Üzerine Yeni Değerlendirmeler</i>	程廷祚《青溪集·诗论十三·再论刺诗》	Cheng Tingzuo, "Qing Xi Ji·Shi Lun Shisan·Zai Lun Ci Shi"
13.	<i>Cheng Yi ve Cheng Hao'ın Bıraktığı Eser, 11. Bölüm</i>	《二程遗书》卷十一	"Er Cheng Yishu" Juan Shiyi
14.	<i>Cheng Yi ve Cheng Hao'ın Bıraktığı Eser, 18. Bölüm</i>	《二程遗书》卷十八	"Er Cheng Yishu" Juan Shiba
15.	<i>Cheng Yi ve Cheng Hao'ın Bıraktığı Eser, 22. Bölüm</i>	《二程遗书》卷二十二上	"Er Cheng Yishu" Juan Ershi'er Shang
16.	Cheng Yi, <i>Değişimler Klasığı Hakkında Yorumlamalar</i>	程颐《程氏易传》	Cheng Yi, "Cheng Shiyi Zhuan"
17.	<i>Değişimler Klasığı Üzerine Farklı Görüşler</i>	《易纬·乾凿度》	"Yi Wei·Qian Zao Du"
18.	<i>Değişimler Klasığı, Ben Bölümü</i>	《周易·贲》	"Zhouyi·Ben"
19.	<i>Değişimler Klasığı, Devrim Bölümü</i>	《周易·革》	"Zhouyi·Ge"
20.	<i>Değişimler Klasığı, Önsöz</i>	《周易·序卦》	"Zhouyi·Xu Gua"
21.	<i>Değişimler Klasığı, Xi Ci 1. Bölüm</i>	《周易·系辞上》	"Zhouyi·Xi Ci Shang"
22.	Dong Zhongshu, <i>Hükümdar'ın Seçilen Adaylara Sorularının Cevapları</i>	董仲舒《举贤良对策》	Dong Zhongshu, "Ju Xianliang Duice"

Tablo 2: Eserde Verilen Alıntıların Kaynakçasına Dair Örnek

(Çin Düşüncesi ve Kültürü: 154)

KAYNAKÇA

Çin Düşüncesi ve Kültürü Temel Kavramları (2021). A. Dal ve B. Okay (Çev.). İstanbul: Bilge Kültür Sanat.

Gökenç Gülez, S. (2017). “Çin Felsefesinde Konfüçyüs’ün Dereceli Sevgi (Renai) ve Mo Zi’nın Her Şeyi Kuşatan Sevgi (Jianai) Kavramlarının Karşılaştırılması”. *Çin Medeniyeti: Tarih, Kültür, Edebiyat, Felsefe içinde*. İstanbul: Kesit Yayınları.

Wen, H. M. (2014). *Çin Felsefesi*. A. Güneysu. (Çev.). İstanbul: Kaynak Yayınları.

Yang, B. J. (2021). *Konuşmalar*. G. Fidan. (Çev.). İş Bankası Yayınları.